Årsberetning 2020

Foto: Lise Flatgård Erlimo

Tolga kommune

Innhold

1. Kommunedirektørens kommentarer 5

1.1 Drift 6

1.2 Brukere og tjenester 7

1.3 Administrativ organisering 7

1.4 Ledelse 7

1.5 Bemanning/ rekruttering 8

1.6 Medarbeidere i Tolga kommune 8

1.7 Nærvær 8

1.8 Trivsel 9

1.9 Kompetanseutvikling 9

1.10 Internkontroll og HMS 10

1.11 Etisk standard 10

1.12 Likestilling/ diskriminering 10

1.13 Arbeidsmiljø 10

1.14 Medarbeidersamtaler 11

1.15 Samarbeid med tillitsvalgte 11

1.16 Interkommunalt samarbeid 11

1.17 Samfunnsutvikling 11

1.18 Konklusjoner/ utfordringer 15

2. Økonomisk analyse 19

2.1 Investering 19

2.2 Drift 19

2.3 Budsjettavvik 19

2.4 Driftsresultat 20

2.5 Frie Inntekter 21

2.6 Lån 21

2.7 Balanseregnskapet 23

2.8 Finansforvaltning 25

3. Utrednings-/gjennomføringsoppgaver 2020 26
4. Rådmannens stab og støtte 29
4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 29
4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 29
4.3 Tiltak 2020 31
4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 32
4.5 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet 32
4.6 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet 33
5. Sektor Samfunnsutvikling 34
5.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren 34
5.0.2 Tiltak 2020 35
5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2020 37
5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet» 38
5.0.5 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt 39
5.0.6 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt 40
5.1 Kultur og utvikling 40
5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 40
5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 40
5.1.3 Oppsummering og konklusjoner 43
5.2. Landbruk 44
5.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 44
5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 45
5.2.3 Oppsummering og konklusjoner 45
5.3 Plan 46
5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 46
5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 46
5.4 Teknisk 47
5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 47
5.4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 47
5.4.3 Oppsummering og konklusjoner 48
6. Sektor Oppvekst 50
6.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren (eks. interkomm. ressurser) 50

6.0.2 Tiltak 2020 51
6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2020 52
6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 53
6.0.5 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet 54
6.1 Tolga barnehage 56
6.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 56
6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 56
6.1.3 Oppsummering og konklusjoner 45
6.2 Tolga skole 46
6.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 46
6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 47
6.2.3 Oppsummering og konklusjoner: 49
6.3 Vingelen skole og barnehage 49
6.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 49
6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 50
6.3.3 Oppsummering og konklusjoner 51
6.4 Tolga kulturskole 52
6.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 52
6.4.2 Oppsummering og konklusjoner 53
6.4.3 Kjøp av tjenester /Interkommunale tiltak 54
7. Sektor Velferd 56
7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren 56
7.0.2 Tiltak 2020 58
7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2019 59
7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet» 63
7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet 64
7.1 Helse 65
7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 65
7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 66
7.1.3 Oppsummering og konklusjoner 70
7.2 Institusjon 70
7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 70

7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 70
7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken) 73
7.3 Re-/habilitering og mestring 73
7.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats 73
7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet 74
7.3.3 Oppsummering og konklusjoner 78
8.NAV og flyktningetjenesten 79
8.1 NAV i Nord-Østerdal 79
8.2 Bosetting og inkludering (Flyktningetjenesten) 85
8.3 Arbeidsmarkedstiltak 86
9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i 87
10. Investeringsprosjekter i 2020 88
11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2020 91

1. Kommunedirektørens kommentarer

Årsberetningen er kommunedirektørens melding til kommunestyret om kommunens økonomi foregående år og en overordnet beskrivelse av sentrale forhold ved kommunens virksomhet. Den skal behandles sammen med årsregnskapet. Årsberetningen utarbeides med utgangspunkt i kommunelovens §14-7.

Årsberetningen skal gi kommunestyret et styrings- og kontrollverktøy og god informasjon til allmenheten om kommunens virksomhet og utvikling. Årsberetningen skal så langt det lar seg gjøre, synliggjøre hva som har skjedd i 2020 og svare opp mål, retninger og føringer som ble gitt i *Budsjett 2020 og økonomi- og handlingsprogram 2020-2023.* Årsberetningen skal redegjøre for den økonomiske handleevnen over tid og om budsjettpremissene er fulgt. For å svare opp om premissene i bevilgningene er fulgt, kreves det at budsjettpremissene er klare og objektive i forhold til hva administrasjonen skal oppnå med de rammer og bevilgninger som er gitt.

Årsberetningen skal svare opp mål, tiltak og satsinger i kommuneplanens samfunnsdel. Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2027 for Tolga kommune har følgende hovedmål og satsingsområder:

- Identitet og tilhørighet
- Bolyst og attraktivitet
- Næringsutvikling
- Del av en region
- Kommunale tjenester
- Arealstrategier
- Sikkerhet og beredskap

Alle hovedmål og satstingsområder støttes oppunder med en beskrivelse av: *Vi vil* og *Slik gjør vi det*. Planen beskriver Folkehelse og omdømmet «Tolga dyrker måltidet» som viktige satsinger. Disse ser vi igjen i kommunens *overordnede plattformer* for Oppvekst, Velferd og Samfunnsutvikling og i de årlige sektorplanene. Årsberetningen vil derfor rapportere i forhold til disse hovedmål og satsingsområder på de enkelte sektorer og enheter og det vil en se som et eget kapittel under beskrivelsene av hver sektor og rådmannens stab-/støtte.

Premissene i budsjettvedtakets pkt. 6.-10 som *bibliotekar* er gjennomført; at biblioteket er og skal være en viktig integreringsarena og at inndekningen (20 %) hentes fra flyktningefond. Stillingen ble lyst ut som 80% stilling og besatt fra 1.aug. Premissene om å utvikle en *tilskuddsordning for boligmarkedet* og *utredningsoppgave psykisk helse* kommenteres under kap. 3, mens *utredningsoppgave forankre boligsosial plan* redegjøres for under 1.17 og kap. 3. Sak om *barnetrygden inn i beregningsgrunnlaget* for sosialhjelp ble fremmet i k-sak 55/20 i juni.

1.1 Drift

Netto driftsresultat for 2020 er på 0,96 %. Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat, inklusive avskrivninger minus summen av netto renteutgifter og netto gjeldsavdrag. En ledetråd i forhold til økonomistyring i kommunal sektor utarbeidet av Teknisk beregningsutvalg (TBU) er at et netto driftsresultat over tid bør ligge på ca. 1,75 %. Dette er derfor et svakere driftsresultat enn i 2019, da netto driftsresultat var 3,23 %.

Det har gjennom tertialrapporteringene i 2020 blitt signalisert et forventet merforbruk ved årsavslutningen. For sektorene ble dette merforbruket kraftig redusert på grunn av store reduksjoner i pensjonskostnader og et svært moderat lønnsoppgjør. For kommunen samlet sett ble dette mindreforbruket imidlertid redusert ved at premieavviket – som i prinsippet er en langsiktig periodisering av pensjonskostnadene - ble tilsvarende lavere.

Netto driftsresultat i 2020 er på kr 1.708.475,-. Økonomibestemmelsene ihht ny kommunelov krever et årsregnskap avlagt i 0,-. Så begrepet mindreforbruk eksisterer ikke lenger. Kommunedirektøren må i stedet foreta en avsetning eller bruk av disposisjonsfond for å få regnskapet i balanse. Dersom man ikke har tilstrekkelige midler til å dekke opp dette, får man et uinndekket resultat (merforbruk) som må dekkes inn påfølgende år.

Før årsavslutningen i 2020 hadde man i utgangspunktet et regnskapsmessig overskudd på kr. 2.466.645,63. Dette hadde imidlertid sin bakgrunn i redusert innbetaling av låneavdrag ihht budsjett. Ifølge reglene for innbetaling av låneavdrag skal administrasjonen nedbetale gjeld slik kommunestyret har bestemt. Tolga kommune har to avdragsfrie lån, som det betales avdrag på dersom økonomien tilsier det. Disse avdragene utgjør 2,4 mill årlig. I 2020 så man ikke den muligheten før regnskapet ble avlagt, så de ekstra avdragene ble ikke innbetalt. Dette skulle vært regulert ved budsjettendring, hvilket ikke ble gjort. Man sto derfor med en regnskapsført kostnad på avdrag på innlån på 6 mill, mens budsjettert kostnad var 9,3 mill. Dette er et avvik på 3,3 mill som burde blitt avsatt til disposisjonsfond. Mindreforbruket på 2.466.645,63 ble derfor i sin helhet avsatt på avdragsfond, som bør gå til innbetaling av ekstra låneavdrag i 2021. Ideelt sett skulle denne avsetningen vært på ytterligere kr. 852.874,- .

Tall for sektorene:

- ✓ Sektor Oppvekst: mindreforbruk på ca 2,2 mill
- ✓ Sektor Velferd: Merforbruk på ca 1,9 mill
- ✓ Sektor Samfunnsutvikling inklusive VAR: Mindreforbruk på ca 400.000

Samlet sett går sektorene derfor i null. Når det gjelder detaljer om resultatene for de enkelte sektor/enheter fremgår dette under presentasjonen av disse.

Hovedårsakene til at sektorene samlet sett går i null kan forklares som nevnt med reduserte pensjonskostnader og moderate lønnsoppgjør. I tillegg hadde man en økt overføring til drift fra finansområdet (fellesutgifter og –inntekter) på 5,2 mill. Dette skyldes:

- 0,9 mill mer i inntekter på skatter og avgifter enn forutsatt
- Netto overskudd på renter og avdrag utlån på 0,2 mill
- 1,3 mill lavere renteutgifter på lån enn forutsatt, samtidig som renteinntekter ble ihht budsjett
- 0,8 mill i lavere låneavdrag enn budsjettert jfr forklaringen over.
- 1 mill mer i rammeoverføringer enn forutsatt. Da er 1,8 mill i overføringer øremerket Covid-19 tiltak overfor næringslivet avsatt til bundet fond.

Netto bruk av disposisjonsfond var i 2020 på 4,3 mill. Pr. 31.12.20 er kommunens samlede disposisjonsfond på 19,9 mill mot 24,2 mill i 2019. Dette er 11,15 % av brutto driftsinntekter, mot 13,66 % i 2019. Dette er en noe negativ utvikling som reduserer vår sikkerhet i forhold til uforutsette forhold i årene som kommer. En del av disse fondsmidlene er allerede av kommunestyret er delt opp og disponert til ulike formål. Det generelle disposisjonsfondet er pr. 31.12.20 på ca 13,4 mill, mens det ved utgangen av 2019 var på ca 20 mill.

1.2 Brukere og tjenester

Tolga har et tjenestetilbud som både i kvalitet og kvantitet må anses som bra. Kommunelovens formålsparagraf (§1-1) sier at kommuner skal være *effektive, tillitsskapende og bærekraftige*.

Kommunebarometeret har over tid vist at Tolga leverer bra og scorer høyt på mange områder. Tolga faller fra en sterk 2. plass i 2019 til 102.plass i 2020. Det er flere områder hvor rangeringen er fallende, men lav score er hovedsakelig innen barnehage (pedagognorm og andel menn), vann og avløp og miljø og ressurser. Plasseringen er korrigert med hensyn til økonomiske rammebetingelser. Ser man bare på nøkkeltallene og ignorerer de økonomiske forutsetningene, havner Tolga kommune på en 70.plass.

Kommunenes handlingsrom er under stadig endring. Derfor er det helt avgjørende å skape en kultur som evner å tilpasse seg de rammene man til enhver tid har å drifte for. Tolga har over flere år jobbet aktivt for å utvikle en slik kultur sammen med de ansatte. For tjenesteproduksjon vises det til beskrivelsen av det enkelte sektor/enhet.

1.3 Administrativ organisering

Tolga kommune har en tilpasset tre nivåmodell. Vi er organisert i tre sektorer; Oppvekst, Velferd og Samfunnsutvikling. En slik organisering gir effekter gjennom mer helhet, ressursoversikt og samhandling. I stab og støtte inngår; økonomi/lønn, personal, IKT, servicetorget.

1.4 Ledelse

I ledelsen i Tolga kommune inngår følgende: Strategiske ledergruppe; kommunedirektør, økonomisjef, personalsjef og 3 sektorledere. Operativt ledernivå utover de som inngår i strategisk ledergruppe er 11 enhetsledere. Lederne i Tolga kommune har et stort og viktig ansvar både i forhold til tjenesteproduksjon, utvikling og de ansattes ve og vel. Lederutvikling er en kontinuerlig prosess. Gjennom 2020 har Tolga kommune faste arenaer og møtepunkt for ledelsen, hvor ledelsesutøvelse og utvikling er en del av dette.

Ledelse i Tolga kommune utøves på tre nivå (gjennom):

- Medarbeiderskap
- Mestringsorientert ledelse
- TÆL-ledelse (Tydelig, Ærlig og Lojal)

For å forbli en god og fremtidsrettet kommune er Tolga kommune avhengig av systematisk å utvikle medarbeidernes rolle og kompetanse. Vi er avhengig av å finne arbeidsformene som involverer, trigger og utfordrer. Alle ansatte har en unik rolle og oppgave. Hver enkelt utfører oppgaver som til sammen utgjør helheten.

Medarbeiderskapet skal

- Fremme arbeidsglede.
- Det skal sikre myndiggjorte medarbeidere
- Det skal sikre en utviklende og lærende organisasjon.

Mestringsorientert ledelse er viktig i forhold til å realisere de mål og de føringer vi har vedtatt. De vil si både i forhold til planer, verdigrunnlaget og evnen til å kunne fylle de rollene vi har som tjenesteleverandør, forvaltningsorgan og samfunnsutvikler. Se om *lederutvikling* under pkt. 1.9

1.5 Bemanning/ rekruttering

Personalsituasjonen i Tolga kommune har vært stabil. Kommunen har god tilgang på kvalifisert personell på de aller fleste områder, men en ser en tendens til at noen yrkesgrupper med krav til høyere utdanning har vært mer krevende å rekruttere. (høyskoleutdannet helsepersonell med videreutdanning, ledere, økonomisjef). Det er å merke seg at antall årsverk fra 2015 til 2019 har gått ned med 15, noen som tilsvarer 10 %, det forholdet gjelder også for 2020. Dette har vært et ledd i forhold til å tilpasse driften til de økonomiske realiteter. Antall årsverk er i samsvar med de behov og oppgaver kommunen har og skal løse.

1.6 Medarbeidere i Tolga kommune

År	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Antall ansatte	159	161	154	156	155	156
Antall årsverk	135	134	132	133	132	129,5

1.7 Nærvær

Tolga kommune er IA-bedrift, og det forplikter kommunen til å jobbe aktivt for å øke nærværet i organisasjonen. Målet for tilstedeværelse var satt til 94,5 %. Ved årsslutt viser statistikken en tilstedeværelse på 94,1 %. Av dette er 0,8% koronarelatert sykefravær 1- 16 d (egenmelding).

Etter de retningslinjer som ble gitt våren 2020 skulle personalet være hjemme hvis de hadde symptomer på luftvei eller tilsvarende sykdom. En stor andel av ansatte i Tolga kommune har ikke mulighet for å kunne utføre sin jobb fra hjemmekontor. Det er derfor grunnlag til å kunne konkludere at vi fortsatt ligger på vår målsetting om minimum 94,5% tilstedeværelse.

År	Fraværsdager	Nærvær	Fravær
2012	1785	94,8	5,2
2013	1633	95,3	4,7
2014	2200	94,1	5,9
2015	1472	96,0	4,0
2016	1556	95,8	4,2
2017		95,3	4,7
2018		95	5
2019	1975	94,5	5,5
2020	2157	94,1	5,9

Nærværet i Tolga kommune er høyt. Ordningen med utvidet egenmeldingsperiode som ble innført fra 01.01.2012 har gitt gode resultater. Det drives en systematisk oppfølging av sykemeldte/ansatte som står i fare for å bli sykemeldt. Tolga kommune har ansatte med meget høy arbeidsmoral.

1.8 Trivsel

Medarbeiderundersøkelse blant ansatte ble gjennomført i april 2019. Svarprosenten lå på 83 %, 145 av 175 svarte på undersøkelsen. Dette er en høy svarprosent som ligger godt over gjennomsnitt i kommune Norge. Undersøkelsen har mest fokus på motivasjon og mestring. Tolga kommune har medarbeidere med stor grad av motivasjon, de blir motivert og de føler mestring i hverdagen. Tolga kommune gjennomfører medarbeiderundersøkelser jevnlig normalt med 2 års intervall. Ny undersøkelse er planlagt gjennomført høsten 2021.

1.9 Kompetanseutvikling

Tolga satser på medarbeiderskap. «Medarbeiderskap» er et opplæringsprogram utviklet av KS som skal fremme en aktiv, medansvarlig og etisk bevisst medarbeiderrolle der medarbeideren bruker sine ressurser til beste for brukerne, virksomheten og seg selv. Kommunen har utdannet veiledere/kursholdere fra egen organisasjon. Kursopplegget vil bli fulgt opp gjennom årlige kursopplegg for de som er nye i organisasjonen. Oppfølging av medarbeiderskap har ikke blitt prioritert i 2020 grunnet koronapandemien, men dette vil fulgt opp igjen.

I 2020 har man startet eget lederutviklingsprogram i Tolga kommune. Lederutviklingsprogrammet er en oppfølging av tidligere gjennomført interkommunalt lederutviklingsprogram som ble gjennomført i 2019. Der var det kommunens strategiske ledergruppe som deltok. Målgruppen nå er alle ledere med personalansvar. Gjennom året er det gjennomført kartlegging og lederutvikling i Sektor Samfunnsutvikling. Dette er en del av den videre utvikling innen sektoren, som tidligere også er gjennomført i sektor Oppvekst. Tolga kommune har for tiden ikke en oppdatert kompetanseplan. Det vil bli startet et arbeid med kompetanseplan i løpet av 2021.

1.10 Internkontroll og HMS

Som digitalt kvalitetsstyringssystemet/verktøy bruker kommunen Compilo. Styringssystemet skal dekke strategi, risikovurdering, dokumentasjon, avvik og tiltak og rapportering i forhold til HMS. Dette arbeidet er kontinuerlig og skal inngå som en naturlig del av enhetens arbeidsprosesser. Prosedyrer og rutiner skal normalt revideres årlig.

Arbeidsmiljøutvalget (AMU) består av tillitsvalgte, hovedverneombud og rådmann/virksomhetsledere som arbeidsgivers representanter. Kommunens IA-rådgiver har møte- og talerett i AMU.

Vernerunder har blitt gjennomført og blir fulgt opp og forelagt AMU. For 2020 ble vernerunder og oppfølging av disse noe amputert grunnet korona pandemien. Det gjelder også kommunens IA-handlingsplan. Dette vil bli prioritert i 2021. Kommunen har avtale med godkjent bedriftshelsetjeneste BHT A/S på Tynset. BHT A/S deltar ved behov i AMU. I tillegg er bedriftshelsetjenesten mye brukt i forbindelse med oppfølging og tilrettelegging for å forebygge sykefravær

1.11 Etisk standard

Kommunen tilstreber at hensynet til høy etisk standard, rettsikkerhet og åpenhet skal ivaretas i alle ledd. Tolga kommunes etiske retningslinjer ble revidert i 2015. Disse retningslinjene gjelder både for folkevalgte og ansatte. Disse er en del av kommunens personalhåndbok. Kommunens personalhåndbok er under revisjon og hvor blant disse retningslinjene også vil bli revidert.

1.12 Likestilling/ diskriminering

I Tolga kommunes handlingsplan for Inkluderende Arbeidsliv 2013 ble følgende tiltak vedtatt: *Ved fremtidige tilsettinger i Tolga kommune skal følgende stå i utlysningsteksten: «Som IA-bedrift oppfordrer Tolga kommune kvalifiserte kandidater til å søke uansett alder, kjønn, etnisitet og funksjonsnedsettelser.»*

Tolga kommune tilstreber gjennom sin tilsettingspraksis, å følge opp denne formuleringen så langt det lar seg gjøre.
Likestillingssentret utgir årlig en status for likestilling og mangfold. Statusen er at Tolga kommune scorer veldig høyt på mange parametere. Vi ligger over landsgjennomsnittet når det gjelder andel kvinnelige ledere.

1.13 Arbeidsmiljø

Administrasjonen har hatt lederansvaret i Arbeidsmiljøutvalget (AMU) i 2020. Utvalget har hatt 2 møter. AMU jobbet med målsettinger for overordna IA-handlingsplan og oppfølging av vernerunder. Som nevnt tidligere er noe av dette arbeidet blitt amputert på grunn av den pågående pandemien.

AMU har i løpet av året ikke blitt forelagt rapporter om yrkessykdommer, arbeidsulykker, eller tilløp til ulykker, jvf. § 7-2 i Arbeidsmiljøloven.

1.14 Medarbeidersamtaler

I handlingsplanen for i IA-arbeidet i Tolga kommune er det et mål om 100 % gjennomføring av medarbeidersamtaler. Målet for dette er tilnærmet nådd.

1.15 Samarbeid med tillitsvalgte

Møter mellom Rådmann/Stab og Hovedtillitsvalgte har vært gjennomført etter en fastsatt møteplan og ekstra ved behov. Det er gjensidig forståelse for at disse møtene bør prioriteres, og i 2020 har man hatt ekstra fokus på koronapandemien og de utfordringer dette har medført for ansatte og organisasjonen.

1.16 Interkommunalt samarbeid

Tolga kommune inngår i en rekke både formelle og uformelle interkommunale samarbeid. Både det å inngå i og det å søke samarbeid er for en kommune av Tolgas størrelse en dyd av nødvendighet. Dette både i forhold til å levere tilfredsstillende kvalitet i tjenesten, det å kunne ha store nok fagmiljøer og for i det hele tatt på noen områder å kunne rekruttere kompetanse.

Arbeidsgiverkontroll er nå statliggjort, slik at dette interkommunale samarbeidet opphørte i 2020.

Nytt i 2020 er Covid-19- enhet med vertskommune Tynset.

Det jobbes regionalt med å sikre mer styring og medvirkning i de interkommunale ordningene. Se hvilke ordninger Tolga kommune inngår i lenger ut i dokumentet. Krisesenter-tjenesten kjøper vi av Gudbrandsdal krisesenter som vil oversende sin årsmelding når den er godkjent av styret i mai.

1.17 Samfunnsutvikling

Kommunens fremste rolle som samfunnsutvikler er å være både en pådriver og tilrettelegger. Tolga har gjennom mange år vært en aktiv aktør i forhold til å utvikle Tolga kommune som et bærekraftig samfunn.

Tolga kraftverk

I 2018 startet man bygging av **Tolga Kraftverk** etter mange års planlegging og forberedelser. Dette har medført aktiv anleggsvirksomhet fra august 2018, i 2019 og gjennom hele 2020, med lokalisering av en brakkerigg på Kronmoen. Utbyggingen av Tolga kraftverk skal være ferdig høsten 2021 og vil koste 900 millioner kroner. Tolga kraftverk vil gi 205 GWh ny fornybar energi. Det tilsvarer forbruket til ca. 10 000 husstander. Kraftverket utnytter et fall på ca. 86 meter i Glomma gjennom Tolga sentrum fra Hummelvoll og ned til foten av Eidsfossen. Tunnelen fra inntaket til utløpet er ca. 11 kilometer. Kraftstasjonen bygges i fjell og er ca. 20 meter høy, 43 meter lang og 12,5 meter bred. Det blir maskinhall og tekniske bygg, og kraftverket får tre francisturbiner.
Utbygger sier at det positive samarbeidet med Tolga kommune har lagt et godt grunnlag for utbyggingen, som har gitt positive ringvirkninger i lokalsamfunnet..

Avbøtende tiltak:

I utbyggingsavtalen var det avsatte midler til et fiskefond på 5 millioner som et avbøtende tiltak som skal forvalte fisk, fiske og fisketurisme i de berørte elvestrekninger i Glomma. **Fiskefondet** med vedtekter ble opprettet i 2019 og har utlyst midler jf. vedtektene i 2020.

Det er i tillegg avsatt midler på inntil kr 7.000.000,-som kan brukes på prosjekter med «avbøtende karakter» for lokalsamfunnets allmenne interesser som beskrevet i utbyggingsavtalen.

Etter behandling i Kommunestyret 25.06.2020, ble det vedtatt at Tolga kommune skulle søke styringsgruppen til Hafslund Eco (tidligere Opplandskraft DA) godkjenning av avbøtende tiltak.

Tolga kommune gjorde følgende vedtak i kommunestyret 25.06.2020:

	Tiltak	**Beløp**
1	Mineraler, masseforekomster og overskuddsmasse	**700.000**
2	Opparbeiding av grunn for næringsområde	**1.223.500**
3	*Opprette sykkelstier på tippen i Kåsdalen, samt i Tolga sentrum*	*800.000*
4	*Infopunkt Tolga, tidligere vedtatt og snart gjennomført*	*1.089.000*
5	*Oppgradering av gatelys på vegstrekning opp til Skanskas boligrigg, tidligere vedtatt og gjennomført*	*187.500*
6	Gang-/Sykkel-/Tursti langs Glåma mellom Tolga sentrum og Erlineset	**800.000**
7	Formidling av kultur i Tolga sentrum	**700.000**
8	Illustrasjonsplan for utvikling av hele anleggsstrekningen	**100.000**
9	Verdensarven og Cirkumferensen	**900.000**
10	*Kunstgress Sætersgård, tidligere vedtatt og snart gjennomført*	*500.000*
Sum	**Alle tiltakene**	**7.000.000**

Disse ble fremlagt i styringsgruppen 22.09.20, og gjennom høsten ble det jobbet med å imøtekomme styringsgruppens innspill med noen endringer i den avsluttende søknaden, som til slutt ble godkjent:

- 1-2: Masser, masseforekomster og erstatningsgrunn næringsarealer:
  kr 1 923 500,-
- 6-9: Tiltak knyttet til kommunens opp-sluttende verdi i Cirkumferensen og Verdensarvstatusen, illustrasjonsplan for utbyggingsstrekningen, formidling av kunst, kultur og kulturarv, verdensarv i sentrum og langs elva i sentrum, gang-/tursti langs Glåma:
  kr 2 500 000,-

Følgende tiltak er igangsatt og/eller gjennomført i 2019 og 2020

- *Infopunkt Tolga*
- *Kunstgress Sætersgård*

- *Oppgradering av gatelys*
- *Opprette og merke sykkelstier på tippen i Kåsdalen, samt i Tolga sentrum*
- *Masser, masseforekomster og erstatningsgrunn næringsarealer*
- *Illustrasjonsplan for strekningen*
- *Verdensarv i sentrum*

Bredbåndsutbygging

Bredbåndsutbygging er en viktig infrastruktur for næring og utvikling. I kommunen har politisk ledelse og administrasjonen arbeidet aktivt for at midler skal tilfalle prosjekter i Tolga kommune. Utbygging av fiber i Vingelen og Tolga ble, med unntak av for noen få abonnenter, sluttført høsten 2020.Utbygging østover i kommunen på strekningene Hodalen – Øversjødalen og Langsjøvollen og strekningen Tolga – Hodalen – Øversjødalen er forventet sluttført i 2021.
Langsjøvollen er planlagt bygd ut i samarbeid med Engerdal kommune. Det kom dessverre ikke inn anbud på dette i 2020

Byggeprosjektet Ny barnehage og kulturhusdel ved Tolga skole

Fra sommeren 2019 ble byggeprosjektet ny barnehage og kulturhusdel ved Tolga skole igangsatt. Ferdigstillelse/overtakelse ble utsatt fra november 2020 til januar 2021. Dette er stort løft for oppvekst og kultur i Tolga. Prosjektet i seg selv ble gjennomført innen tildelt ramme med unntak av manglende finansiering ved salg av fast eiendom på 1.750.000. Det gjenstår en tvist med utbygger som utgjør omtrent 1,3 millioner.

Tolga 2020, Bolig og bosetting

Tolga kommune har sammen med Tolga-Os Sparebank opprettet selskapet **Tolga 2020**. Det har som mål og hensikt å øke folketallet i Tolga kommune gjennom ulike tiltak og handlinger. Fra høsten 2019 og til mars 2021, har man hatt to stk. i deltidsstilling som har jobbet aktivt med å nå selskapets målsetninger. Prosjektet er finansiert ut april 2021 og administrasjonen jobber med å realisere premissene fra budsjettvedtaket for 2021 med å videreføre og utvikle Tolga 2020.

Å øke tilflyttingen gjennom å kunne tilby boliger og boligtomter er et klart politisk mål og vil kunne kompensere for kommunens største utfordring med demografi og befolkningsnedgang (se fig. S. 15). Det ble i 2018 og 2019 ferdigstilt to prosjekter med boligbygging i sentrum hvor kommunen har inngått avtale om tilbakeleie av leiligheter i ulik størrelse for å møte flere boligbehov for kommunens innbyggere, innflyttere og potensielle tilbakeflyttere. Dette har nå gitt flere og fleksible muligheter for å leie bolig i Tolga. I Tolgensli ble det gjennomført tiltak for å klargjøre boligfeltet og det er gitt kommunal støtte til privat reguleringsplan i Hamran (Se også pkt. 5.2) Det ble vedtatt kriterier for å bruke «hytta/fritidshus som bolig» i 2019 og i 2020 har man fått 1 slik søknad. Flere kommunale boliger og en kommunal eid leilighet er lagt ut og klargjort for salg. Kommunen benytter ordningen med startlån gjennom Husbanken for å stimulere aktuelle målgruppen til å kunne realisere og eie engen bolig. I kommunestyret 23.01.20 ble det vedtatt at man gjennom en utredningsoppgave skulle forankre **Bolig politisk**

plan. Arbeidet ble avsluttet med vedtak og oppdatering av tiltaksdelen i des- 2020. Planen peker på seks premisser som administrasjonen jobber videre med å realisere:

1. Oppfølging og iverksettelse av tidligere investeringsvedtak (Ferdigstilling av fellesareal i Tolgensli,. Omregulering og utvidelse av Vesleåsen.

2. Utarbeide en ny moderne og oppdatert nettside, lik løsningen administrasjonen har presentert Presentasjon av kontaktperson i kommunen som skal ha ansvaret for fortsettelsen av arbeidet Tolga 2020 har lagt ned når prosjektet er ferdig. Utarbeide brosjyre/veileder for boligbygging og bosetting i Tolga kommune der vi viser saksgangen i prosessen/trinnvis veileder i saksgangen og hvem som kan bistå under ulike trinn

3. Tilrettelegging av spredt boligbygging i kommunen. Arealdelen i kommuneplanen må rulleres. Kartlegging av aktuelle tomter gjennom inkludering av innbyggerne. Utarbeide en plan som åpner opp for mer fleksibilitet med boligbygging og deling av tomt i randsonen til landbruket. Maksimal tomtestørrelse 3 mål? Tomter i nær kontakt med eksisterende infrastruktur. Avklaring av tilflytternes forventninger hvor de må ta kostnaden med opparbeidelse av infrastruktur på egen hånd.

4. Oppfølging av sak knyttet til tomtetilskudd: Kommunestyret ønsker å legge til rette for økt boligbygging i kommunen. Som en del av dette delegeres det til kommunedirektøren å utforme en ordning for økt byggeaktivitet på kommunale tomter. Dette kan skje i form av tilskudd eller støtte til kjøp av tomt. Administrasjonen utformer kriterier og tildeler eventuell støtte etter skjønn. En målgruppe for ordningen er etablerere og andre som har betalingsevne, men mangler egenkapital for å realisere byggeprosjekter. Dette avklares i dialog med potensielle utbyggere og kredittinstitusjoner.

5. Samskaping 3.0 Tolga kommune vil ta initiativ til et samskapnings-prosjekt sammen med andre næringsaktører i Tolga hvor Tolga-Os Sparebank er en naturlig samarbeidspartner. F. eks ferdigstillelse av Hamran eller prøvebolig i Tolgensli.

***Figuren** nedenfor: **Befolkningsutviklingen** de siste 7 årene (2014-2020) i Tolga kommune.(kilde ssb tab 06913)* Folketallet i Tolga kommune pr 311220 er i følge tall fra SSB 1563 innbyggere. Befolkningsnedgangen har i gjennomsnitt vært på 13 personer pr år de siste 7 årene. I 2019 var det dog en gledelig oppgang i folketallet med + 11 og i 2020 økte folketallet med + 1.

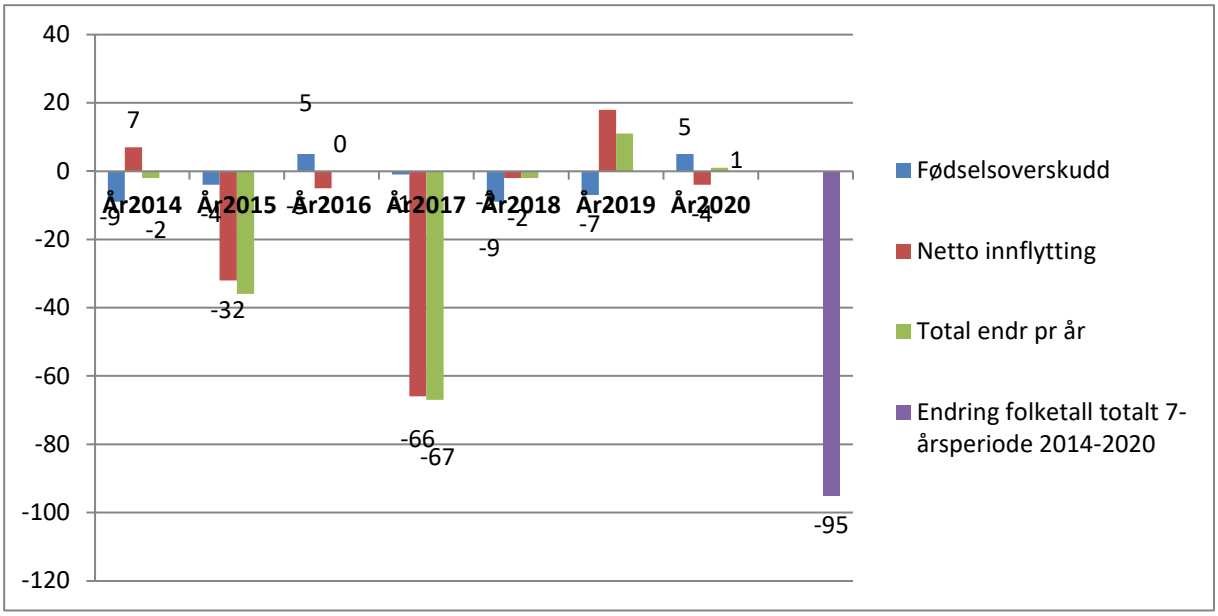

1.18 Konklusjoner/ utfordringer

Tolga kommune leverer gode tjenester og skaper gode resultater, noe analysene i Kommunebarometeret viser. Organisasjonen har mange dyktige medarbeidere, som er fornøyde med og stolte av arbeidsplassen sin. Nærværet er gledelig og et signal om at det jobbes bra på mange nivå og plan. Det er også et signal om at arbeidsmoralen er utrolig høy. Satsingen på medarbeiderskapet gir engasjerte og myndiggjorte medarbeidere. Medarbeiderne er det beste en organisasjon kan investere i. Det er mye folkehelse i å ha et arbeid hvor man trives og utvikles.

Tolga er et lokalsamfunn som har plass til alle og der alle er en ressurs og har noe å bidra med. Dette bygger oppunder de kvalitetene og den kulturen som er bærende i Tolga-samfunnet i dag.

Det klare utfordringsbildet kommunen står overfor på sikt er negativ befolkningsutvikling og demografisk sammensetning av innbyggerne. Kommunal rapport utgir **Framtidsbarometeret** som angir utsiktene for kommunene de neste fire år fram i tid. Her blir Tolga rangert på en 132.plass. I Tolga forventer SSB at folketallet samlet sett vil være omtrent uendret de neste fire årene,

Antallet småbarn er ventet å falle med nesten 5 prosent i Norge fram til 2024. 283 av kommunene vil få færre småbarn, ifølge prognosene. I Tolga venter SSB at antallet barn *under skolealder skal gå ned med 13,3 prosent*.

Det blir færre grunnskoleelever i Norge i årene framover, men ifølge prognosene vil antallet skoleelever i Tolga være omtrent uendret de neste *fire* årene.

Nasjonalt er det foreløpig ingen stor eldrebølge. Antallet innbyggere over 80 år er ventet å øke med 10 prosent på fire år. Det er svært store lokale forskjeller. Om beregningene fra SSB slår til, blir det *7 prosent flere innbyggere over 80 år i Tolga..*

Kommuner med sterk vekst i antallet innbyggere i yrkesaktiv alder, kan i utgangspunktet ha større forventninger til vekst i skatteinntektene enn andre. I Tolga venter SSB at det blir 6 prosent *færre* innbyggere mellom 20 og 66 år de neste fire årene. Tolga kommune har 2,7 sysselsatte per innbygger i pensjonistalder, mot 3,3 på landsbasis. Målt mot innbyggere mellom 20 og 66 år, er om lag fire av fem personer sysselsatte nasjonalt. De beste kommunene ligger på over 90 prosent sysselsetting, de dårligste på under 75 prosent. I Tolga er andelen sysselsatte på 87,5 prosent. Antall uføre i Norge i aldersgruppa 20-66 år, 10 prosent av innbyggerne og i Tolga er andelen på 7 prosent. Inntektene per innbygger i Tolga er på 0,7 prosent og dermed har kommunen har de tredje laveste skatteinntektene i landet. Tolga er blant de 50 som har lavest skatteinntekter i Kommune-Norge.

I løpet av noen år har Tolga bygget opp et disposisjonsfond, men for 2020 ser vi en negativ utvikling i bruken av fondsmidler. Det krever god budsjettdisiplin og stram drift framover. Evnen til å tilpasse driften raskt etter behovene vil fortsatt være gjeldende i årene som kommer. Ansatte og ledere har et kontinuerlig fokus på god kvalitet, effektiv utnyttelse av ressursene og evne til nødvendig omstilling. Stab/støtte underbygger og støtter prosesser og arbeidsmetoder til hele organisasjonen. Økonomisjef med medarbeidere jobber helhetlig og med gode rutiner. Det gir oversikt og kvalitet som sammen med ledelsen og organisasjonen gir grunnlag for å oppnå ønskede resultater.

Kommunen fikk i 2020 **uforutsette utgifter** knyttet til familiesak oppvekst, plassering av barn i statlig barnevernsinstitusjon og juridisk bistand til rettsak.

I tillegg ble det opprettet nye BPA (brukerstyrt personlig assistent) – ordninger i kommunen Alle disse kostnadene er knyttet til rettighetshjemelde tiltak som en vil dra med seg inn i 2021, - og noen i flere år framover.

Koronapandemi

2020 ble preget av koronapandemien med uforutsigbarhet og usikkerhet. Det har vært vanskelig å forutse fullt ut konsekvensene av denne korona-pandemien, men det har helt klart påført kommunen økte kostnader. Ulike krisepakker og kompensasjoner har blitt lansert gjennom året for bedrifter, næringsliv og kommunene. Regjeringen satte i april 2020 ned en arbeidsgruppe som skulle kartlegge økonomiske konsekvenser av covid-19- situasjonen for kommunesektoren og de la fram sin rapport nå sist i mars-21.

For kommunene kan om lag halvparten av anslåtte merutgifter og inntektsbortfall henføres til helse- og omsorgstjenestene, hvor økte utgifter til lønn, testing, smittesporing, smittevernutstyr samt kostnader knyttet til isolasjoner og karantene er de største enkeltpostene. Rundt 20 prosent kan henføres til grunnskole og barnehage, hvor tapte inntekter i stengningsperioden mars/april hadde størst økonomisk effekt. De resterende

merutgiftene og inntektsbortfall fordeler seg på kultur, idrett og havn, samt enkelte andre tjenester.

Tolga kommune var i 2020 heldige med hensyn til smittetall (kun 1 stk. registrert smittet i kommunen), men nedstenging, smitteverntiltak og beredskapstiltak har hatt vesentlige økonomiske konsekvenser også for oss. Det har kommet noe kompensasjon fra staten, men det ligger konkrete føringer på de fleste tilskuddene, som ikke gagner kommunens ordinære regnskap i stor grad direkte.
I 2020 mottok kommunen følgende tilskudd/kompensasjon:

Type tilskudd	**Beløp**	**Kommentar**
Ekstra rammetilskudd	1 372 000	Skal dekke tapte inntekter i form av foreldrebetaling, tapte skatteinntekter og merkostnader direkte knyttet til pandemien
Ekstra rammeoverføring	302 000	Til ekstraordinære kostnader
Ekstra skjønnstilskudd	139 000	Til ekstraordinære kostnader
Vedlikeholdstilskudd	700 000	Til vedlikehold og påkostning som ikke inngår i kommunens ordinære budsjett. For å ikke stanse investeringer og vekst i lokalsamfunnet
Ekstraordinært næringsfond	1 239 430	Til støtte for det lokale næringslivet. Satt på bundet fond og deles ut etter søknad

- Ekstraordinært næringsfond (statlige midler) er forbeholdt tildeling til lokale bedrifter etter gjeldende kriterier.
- Statlig vedlikeholdstilskudd på kr. 700.000 ble brukt etter kriteriene (behandlet i egen politisk sak)

Fylkeskommunen holdt i tillegg tilbake skjønnsmidler som i september ble tildelt de kommunene som er hardest rammet av pandemien. Skjønnsmidlene kunne også gis til andre særskilte formål.
Tolga kommune sendte inn en søknad som viste konkrete utfordringer og hvor vi ikke fikk dekket utgiftene ut over en andel foreldrebetaling. Vårt anslag mht tapte inntekter og skatteinntekter og ekstraordinære kostnader med fratrekk av redusert arbeidsgiveravgift var på totalt 2.578.200. Her lå også ekstraordinære kostnader bl.a. knyttet til Tolga-saken. Det var kun et fåtall kommuner som fikk tilgodesett sine søknader, og Tolga kommune fikk denne gangen ingen tildeling.

Et nytt anslag sendt fylkeskommunen ved årsslutt viste totale ekstra kostnader på 977.000 i tillegg til tapte inntekter på kr. 1.450.000 for Tolga kommune.

Kommunen har i et år nå stått i beredskap for å håndtere et mulig smitteutbrudd, planlagt for en situasjon med mange samtidige syke, vi har driftet kommunen så normalt som mulig med alle nødvendige smittevernhensyn og har i flere måneder forberedt stor nok kapasitet til å vaksinere befolkningen. Det er pr mars -21 ikke tilgang på nok vaksiner ut fra kapasiteten vi har til å vaksinere.

Koronapandemien ser ut til å vedvare langt inn i dette året og ettervirkningene vil prege lokalsamfunn, landet og verden gjennom hele 2021.

Tolga, 30.mars 2021

Siv S Sjøvold

Kommunedirektør

2. Økonomisk analyse

2.1 Investering

Investeringsregnskapet viser et udekket beløp pr. 31.12.20 på kr. 2.711.202-.

Dette skyldes i hovedsak at 1.750.000 i salg av eiendom som skulle finansiere Tolga skole/barnehage/kulturhus ikke ble realisert. I tillegg har det vært noen investeringer som måtte gjøres som ikke var budsjettert, spesielt på VAR-området.

Det ble i 2020 solgt fast eiendom på totalt 75.000, men på grunn av samlet uinndekket resultat måtte avsetning til ubundet investeringsfond strykes.

Nytt i 2020 er at håndtering av videreutlån nå er lagt til investeringsregnskapet. Det betyr at avdrag og bruk av lån, utlån og mottatte avdrag skal bokføres her, og differansen føres mot bundet investeringsfond. I 2020 hadde vi mottatt mer i låneavdrag enn vi betalte i avdrag til Husbanken, og kr. 172.948, - ble avsatt til bundet fond.

2.2 Drift

Tolga kommune deler driften inn i rammeområder (sektorer) som får tildelt egne budsjettrammer. I tråd med nye økonomibestemmelser i kommuneloven er bruk og avsetning på disposisjonsfond flyttet fra sektorene og til finansområdet (felles ramme). Det samme gjelder avskrivninger. Rammen på avlagt regnskap avviker derfor i 2020 fra det som ble vedtatt i budsjett og økonomiplan 2020 – 2023. Øremerkede midler på bundne driftsfond anses som en periodisering av tilskudd, og beholdes på hver enkelt sektor.

Budsjettavvik settes opp ihht de nye rammene. Det vises for øvrig til Oversikt Bevilgninger 5-4 2. ledd, som er obligatorisk vedlegg til årsregnskapet, hvor disse endringene framkommer.

2.3 Budsjettavvik

Tabellen viser rammeområdenes budsjettavvik. Forklaringer til rammeområdenes resultater finnes under de enkelte rammeområdenes meldinger.

Budsjettavvik drift 2020:

	Regnskap 2020	Budsjett 2020	Avvik 2020 (- = mindreforbruk)	Avvik i % Brukt av budsj
Politisk	2 207	2 606	-399	84,7 %
Rådmann og stab	7 306	8 267	-961	88,4 %
Felleskostnader	5 494	(468)	5 962	-1173,9 %
Sektor Oppvekst	36 592	38 764	-2 172	94,4 %
Sektor Velferd	47 806	45 219	2 587	105,7 %
Sektor Samfunnsutvikling	21 006	20 838	168	100,8 %
VAR-områdene	(1 229)	(1 294)	65	0,0 %
Kirken og andre trossamfunn	2 098	2 092	6	100,3 %
	121 280	116 024	5 256	104,5 %

2.4 Driftsresultat

Netto driftsresultat er lik brutto driftsresultat minus avskrivninger og minus netto finanstransaksjoner. Netto driftsresultat i 2020 er positivt med kr 1.708' mens forrige år var positivt med kr. 3.173'.

Begrepet netto driftsresultat er også endret ihht ny kommunelov, og oppsettet for 2020 kan ikke direkte sammenlignes med 2019. Dette er en kjent problematikk ved avleggelse av akkurat dette overgangsåret 2020.

Som det fremgår av diagrammet nedenfor er netto driftsresultat i % av driftsinntektene i 2020 positivt med 0,96 %, i 2019 var det positivt med 3,2 %, mens det i 2018 var positivt med 2 %.

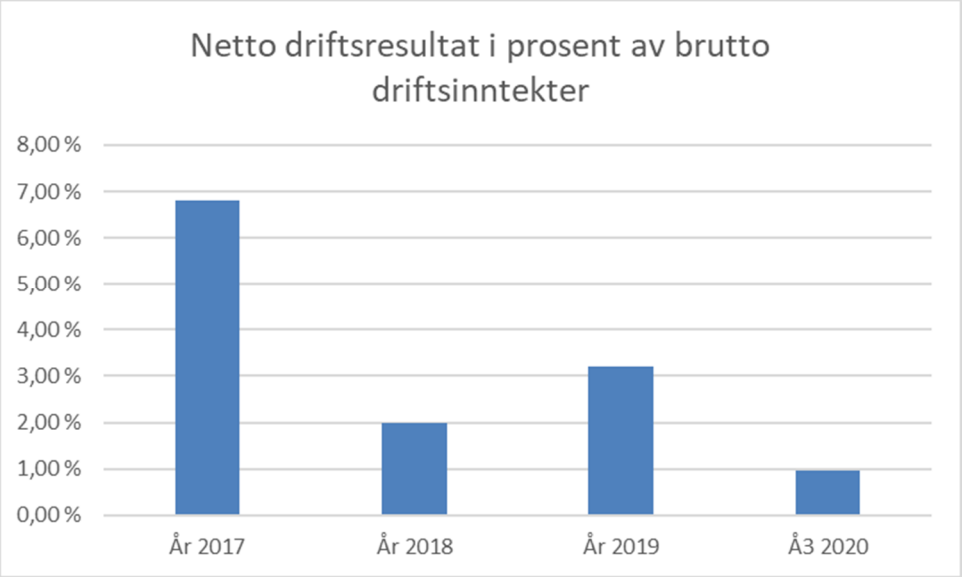

Anbefalt nivå for økonomisk balanse over tid er et netto driftsresultat på 1,75 % av driftsinntektene. Ved et lavere resultat vil verdiene i kommunesektoren forringes. Årsaken til dette er at avdragene på lån ligger inne i kommuneregnskapene, og ikke avskrivningene som i private regnskaper.

Brutto driftsutgifter fordelt på utgiftsarter 2020 i %

Som det fremgår av diagrammet nedenfor er lønnsutgiftene fortsatt den helt dominerende driftsutgiften i kommunen med 62 % av utgiftene.

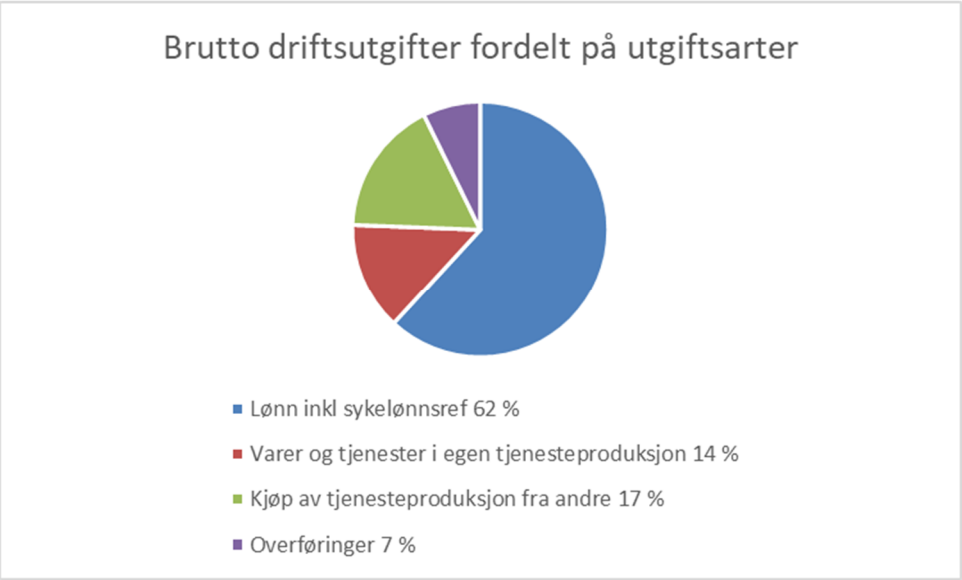

2.5 Frie Inntekter

Betegnelsen frie inntekter innebærer at disse inntektene ikke er bundet opp til å brukes innenfor spesielle områder. De frie inntektene økte med 2 mill fra 2019 til 2020. Utvikling av disse inntektene kommer frem av tabellen nedenfor.

	År 2017	*År 2018*	*År 2019*	*År 2020*
Formue-/innt.skatt	29 844	29 834	31 981	32 457
Eiendomsskatt	3 090	3 115	3 064	4 034
Inntektsutjevning	15 166	14 713	14 323	13 581
Rammetilskudd	68 088	67 977	69 056	70 309
Sum frie inntekter	116 188	115 639	118 424	120 381

De frie inntektene ble i 2020 2 mill høyere enn revidert budsjett. Det må imidlertid presiseres at en del av disse er tilskudd knyttet til Korona-pandemien, og avsettes på næringsfond.

2.6 Lån

Lånegjeld 2017–2020 (1000 kr)				
	År 2017	**År 2018**	**År 2019**	**År 2020**
Lånegjeld pr. 01.01.	103 255	111 903	142 864	136 300
- Avdrag	6 663	7 225	6 515	5 954
- Ekstraord. avdrag	0	0	0	0
+ Nye lån	15 311	38 186	0	50 000
Total lånegjeld 31.12.	111 903	142 864	136 349	180 346
- Ubrukte lånemidler	14 819	41 091	1 834	2 204
- Utlån pr. 31.12.	9 995	9 515	9 519	10 288
Netto lån pr. 31.12.	87 089	92 258	124 996	167 854

Med total lånegjeld menes kommunale innlån inklusive husbankmidler til videre utlån. Med utlån menes utlån av husbankmidler. Ubrukte lånemidler er låneopptak der lån er tatt opp men ikke benyttet enda, samt husbankmidler som ikke er utlånt.

Som det framgår av tabellen over har kommunens netto lånegjeld gått opp i hele 4-års perioden. Som følge av byggeprosjektet med skole/barnehage/kulturhus er lånegjelden i 2020 høy. Det forventes imidlertid en vesentlig nedadgående trend kommende år.

Alle ubrukte lånemidler på innlån ble benyttet som finansiering i 2020, så det som gjensto pr. 31.12.20 var i sin helhet ubrukte lånemidler til forvaltningslån (startlån).

Tilbakebetalingen av lånegjeld legger beslag på deler av kommunens inntekter. Staten «dekker» renter for en del av gjelda som gjelder tiltakspakke skolebygg og omsorgsboliger. I 2020 ble to avdragsfrie lån ikke nedbetalt, og avdrag ble vesentlig lavere enn budsjettert totalt sett. Dette medførte en redusert nedbetaling av lånegjeld på 3,3 mill. Formelt sett skulle dette blitt regulert med budsjettjusteringer. Mindreforbruk for 2020 er derfor i sin helhet avsatt til fond for nedbetaling av avdrag.

Gjeldsgrad

Kommunestyret har som måltall vedtatt at man skal tilstrebe en gjeldsgrad over tid som ikke overstiger 80 % av brutto driftsinntekter. Man var imidlertid klar over at større byggeprosjekter som det vi har hatt i 2019 – 2020 vil gjøre at denne blir høyere enn ønskelig.

Utviklingen de siste fire år er slik:

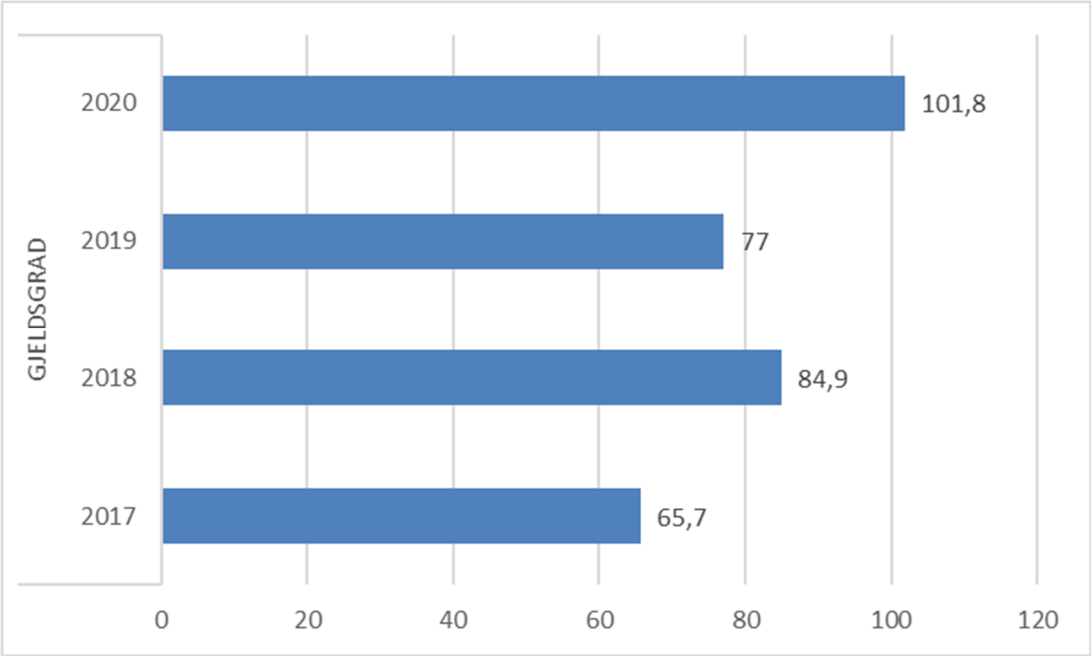

Lånegjeld pr. innbygger:

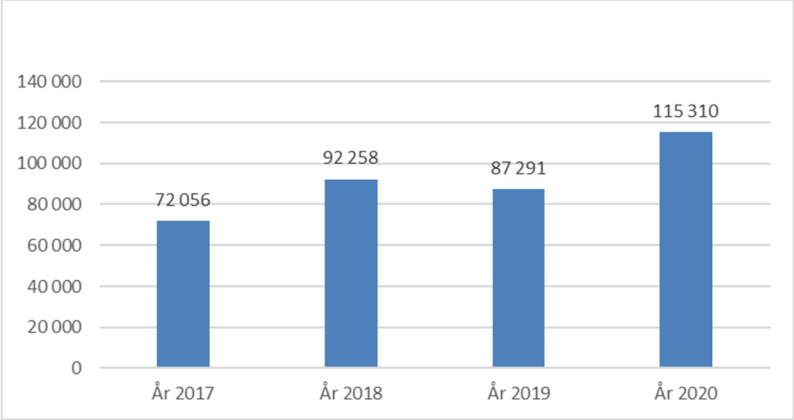

Diagrammet viser at lånegjeld pr. innbygger i Tolga kommune har økt de siste fire årene, men med unntak av i 2019 hvor man slapp å ta opp nye lån i løpet av året.

2.7 Balanseregnskapet

Balanseregnskap 2017–2020 (1000 kr)

	År 2017	*År 2018*	*År 2019*	*År 2020*
EIENDELER				
Omløpsmidler	66 936	96 447	73 503	59 728
Herav kortsiktige fordringer	11 504	13 170	15 751	25 300
Anleggsmidler	367 478	388 275	438 058	519 654
Sum	434 414	484 722	511 561	579 382
GJELD/EGEN- KAPITAL				
Langsiktig gjeld	331 774	366 977	367 331	407 263
Kortsiktig gjeld	19 678	21 130	33 071	23 804
Egenkapital	82 962	96 615	111 159	148 315
Sum	434 414	484 722	511 561	579 382

Balansen viser kommunens økonomiske status ved utgangen av året.

Eiendeler:

Omløpsmidlene utgjør likvide beholdninger, kortsiktige plasseringer og kortsiktige fordringer.

Anleggsmidlene består av varige driftsmidler (faste eiendommer og anlegg, utstyr, maskiner og transportmidler) og finansielle anleggsmidler (utlån, aksjer og andeler).

Gjeld og egenkapital:

Langsiktig gjeld omfatter pensjonsforpliktelser samt lån kommunen har tatt opp.

Kortsiktig gjeld oppstår som følge av tidsforskjellen mellom når anskaffelsen av en vare er kjent og mottatt og når den blir betalt.

Egenkapitalen består av reelle egenkapitalkonti slik som regnskapsmessig mindre-/merforbruk og fond. I tillegg kommer «kapitalkonto». Kapitalkontoen har en særskilt funksjon i kommuneregnskapet. Saldoen viser kommunens samlede egenfinansiering av anleggsmidler, dvs hvor mye kommunen selv har bidratt med til finansiering av anleggsverdiene. Denne finansieringen kan enten være over driftsresultatet, av inntekter i investeringsregnskapet eller ved bruk av tidligere oppsparte midler.

Likviditetsgrad

Likviditetsgraden viser forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld. Som en norm bør likviditetsgraden være større enn 2,0 for at det kan sies at kommunens likvide tilstand er tilfredsstillende. Likviditeten har også i 2020 vært god, men en likviditetsgrad på 2,5 %, og vi kunne avvente låneopptak til forholdsvis langt ut i året. Bevilget kassakreditt i banken er ikke benyttet i 2020.

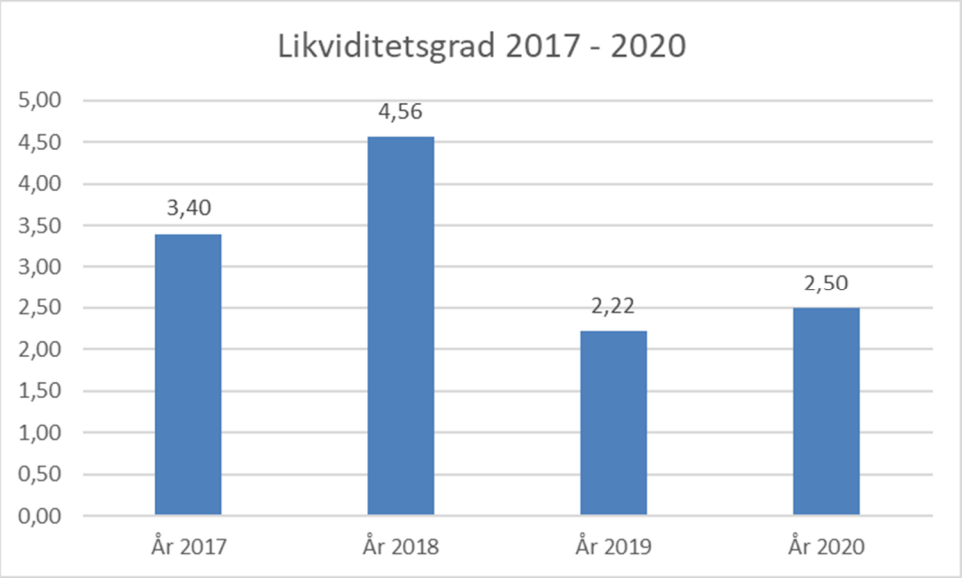

Fondsbeholdningen

Fondsbeholdningen 2017 - 2020 (1000 kr)				
	År 2017	**År 2018**	**År 2019**	**År 2020**
Disposisjonsfond	15 353	20 600	24 184	19 860
Bundne driftsfond	12 738	10 586	15 545	17 607
Ubundne inv.fond	264	199	995	995
Bundne inv.fond	489	260	260	597
Sum	28 844	31 645	40 984	39 059

Tabellen viser at fondsmidlene samlet har økt bra det siste året. Det bør alltid være et mål å øke disposisjonsfond ytterligere for

å sikre stabilitet i økonomien fremover

Det ble i økonomiplan 2020 – 2023 vedtatt som veiledende måltall at disposisjonsfond bør ligge mellom 2,5 – 6 % av driftsinntektene. Fra 2019 til 220 ble beholdningen av disposisjonsfond redusert med 4.324', og var på 11,12 % av brutto driftsinntekter. I 2019 var beholdningen på 13,66 % av brutto driftsinntekter.

Det må imidlertid presiseres at en del av beholdningen av disposisjonsfond allerede av kommunestyret er vedtatt disponert til særskilte områder og prosjekter

2.8 Finansforvaltning

Kommunens midler til driftsformål er plassert i bankinnskudd hvilket er i henhold til vedtatt finansreglement. Midlene er plassert uten binding. Kommunen har ikke plassert og har heller ikke vedtatt rammer for langsiktig plassering av aktiva.

Kommunen har sine innlån i KLP-Kommunekreditt (35,7 %) og Kommunalbanken (64,2 %). Ca 63% av lånene pr. 31.12.20 har fastrente. Det resterende er på flytende rente. Det ble i 2020 foretatt låneopptak ihht vedtatt investeringsbudsjett på 50 mill.

3. Utrednings-/gjennomføringsoppgaver 2020

Fra Budsjett 2020 og økonomi og handlingsplan 2020-2023 (s.16) har man sagt at igangsatte prosjekter skal gjennomføres og det ble lagt opp til noen nye utredningsoppgaver.

Tiltak	Beskrivelse	Beskrivelse /Gjennomføring
Kommunereform – del 2	Politisk bestilling etter kommunereformen del 1- hvordan videreutvikle det interkommunale samarbeidet. Prosjektet fra 2019 presentert for politisk ledelse i des-19 Videre føringer fra politisk hold avklares	Den politiske bestillingen etter kommunereformen del 1 – hvordan videreutvikle det interkommunale samarbeidet. Gjennom 2020 har man arbeidet med ny organisering og strategiplan for regionrådet for Fjellregionen
Kommune 3,0	Hvordan kan Tolga kommune ta i bruk modellen kommune 3,0 for å sikre et utviklende lokalsamfunn? Strategi for innbyggerdialog, medvirkning, innbyggerne som ressurs	Vedtekter vedtatt i k-sak 75/20 i september-20
Velferdsteknologi	Trygghets- og mestringsteknologi i sektor Velferd, både for hjemmeboende og evt. løsninger institusjon. Prosjektet fortsetter inn i 2020	Det utredning, kartlegging, anbud og anskaffelses-prosess i 2020.
«Klart språk»	Gode og tilgjengelige digitale tjenester styrker dialogen med innbyggere og næringsliv og gir gode lokalsamfunn. Metoder for brukerinvolvering og effektmåling. Ses i sammenheng med selvbetjente innbyggere i en digital kommune	Planlagt oppstart utsatt grunnet pandemi – KS avlyste kurs i 2020
Digitalisering	Digitalt selvbetjente innbyggere i en digital kommune. Ses i sammenheng med «klart språk» og den fysiske ombyggingen servicetorg/bibliotek	*Min side* og Chat-roboten «Kari» på hjemmesidene. Ombygging servicetorg/bibliotek er under planlegging, iverksettes ikke før tidligst høsten 2021. Utsatt pga. samtidig prosjekt Ny barnehage, kulturhus
Synergier – effektivisering	Synergier ved samlokalisering ved skole/barnehage og bibliotek/servicetorg Tilpasning av ressursbruk og tjenestenivå til rammene vi har i alle sektorer og enheter	Ved synergi har barnehagene i Tolga mindre personalressurser 2.halvår 2020. Synergier knyttet til drift ble ikke mulig å oppnå i 2020 pga at ferdigstillelse ble utsatt Bibliotek er organisatorisk lagt til servicetorg fra 1.jan 2020
Internkontroll/kvalitetssystem	Oppfølging av kvalitetssystem og internkontrollsystemet på flere tjenesteområder –videreføring av	Kommunedirektørens ansvar etter kommunelovens §25-1.

	satsingen fra 2019.	Kontinuerlig fokus i sektorene og enhetene
IKT	Ulike nye moduler i eksisterende datasystemer tas i bruk i hht FARTTs investeringsplan	Oppstart av Office 365 høsten 2020 Viser seg å være et omfattende prosjekt som krever mer enn forutsett organisasjonen. Prosjektet fortsetter inn i 2021
Ny barnehage og kulturhus ved Tolga skole	Oppfølging av de ulike byggetrinn gjennom hele økonomiplanperioden.	K-sak 29/19. Byggestart sommer 2019, ferdigstillelse barnehage august 2020 og kulturhusdel utsatt til januar 2021. Prosjektet er gjennomført, har krevd store ressurser, slik at andre prosjekter er utsatt
Ringvirkninger kraftverk	- Avbøtende tiltak - Fiskefond - Synergier og ringvirkninger	Tilsagn fra styringsgruppen Hafslund Eco, Se beskrivelser under punkt 1.17
Planarbeid	a)ny planstrategi skal vedtas b) Rullering kommuneplanens arealdel c)Revidering av reguleringsplan Tolga Sentrum Øst (i gang) d)Rullering trafikksikkerhetsplan (sluttføres nyåret 2020) e) Rullering energi - og klimaplan	a) vedtak 28.jan -21 b) budsjettvedtak 95/20 med midler til å ansette prosjektstilling som skal jobbe med kommuneplanens arealdel c) arbeidet er godt i gang d)er sluttført og vedtak i jan-20 k -sak 5/20 e) forarbeider høsten 2020 - politisk tilslutning til prosjektplanarbeidet i mars -21
Tilskuddsordning boligmarkedet	Tolga kommune ønsker å utvikle en tilskuddsordning for grupper som har vansker med å komme inn på boligmarkedet. Tilskudd skal knyttes til personer som ønsker å kjøpe tomt fra kommunen. Eksempler på grupper som ordningen skal omfatte er ungdom, enslige, nyetablerere og øvrige utsatte grupper. Ordfører og rådmann utarbeider forslag til kriterier for ordningen som fremmes for kommunestyret	Sak 11/20 fremmet for k-styret i feb -20 og forslaget ble nedstemt. Tatt inn igjen som punkt 4 i tiltaksdelen som Utvalg boligpolitiskplan la fram i des-20. Følges opp av administrasjonen i 2021
Utredningsoppgave knyttet til psykisk helse - handlingsplan mot selvmord	Det igangsettes en politisk utredningsoppgave knyttet til psykisk helse med mål om å bidra med informasjon og holdningsskapende arbeid. Planen skal blant annet basere seg på handlingsplan mot selvmord fra Oppland fylkeskommune. Komite og endelig mandat vedtas i begynnelsen av 2020.	Politisk utvalg nedsatt jan-20. Det er gjennomført gode prosesser i utvalget og opp mot administrasjon/fagfolk. Arbeidet er forsinket pga. koronapandemien. Forventet at utvalget legger frem sitt resultat våren 2021
Utredningsoppgave – forankre boligplan i nytt kommunestyre	Organisering, detaljering og konkretisering av tiltaksplan Kommunestyrets prioriteringer	Utvalg nedsatt jan 20 som leverte konkretisering av tiltaksplan i des-20 til kommunestyret

	- Tolga 2020 Kople dette virkemidlet til måloppnåelsen i boligplan Hvordan kommunen tar dette videre- etter 2020	

4. Rådmannens stab og støtte

4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Ressursinnsats	**Årsverk**
Rådmann	1,0
Rådgiver	0,55
Personal	1,4
Servicetorget/IKT	4,3
Økonomi	3,0
Sum årsverk	**10,25**
Nettobudsjett 2020 (i 1000 kr) *)	**16 200**
Nettoregnskap 2020 (i 1000 kr) *)	**15 741**
Merforbruk (i 1000 kr)	**(Brukt 103 % av budsjett)**

*) Felles pensjonskostnader/premieavvik/bruk premiefond er holdt utenom

4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet
Tjenestene 1000-1050-1060-1070-1100-1910-1915-1940-1941-1951-1970-1980

Politikk, ulike utvalg og til formannskapets disposisjon

Her ligger alt som går til politisk arbeid, herunder kommunestyret, alle råd, utvalg og nemder, revisjon og formannskapets disposisjonsfond.

1200 Rådmannskontoret

Her ligger lønn til kommunedirektør og rådgiver og annet for å drive kontoret, herunder diverse lisenser, kontingenter, opplæring, abonnement med mer. Oppgavene består i overordnet ledelse og styring, tilrettelegging for politikerne og oppføling og iverksettelse av politiske vedtak.

1210 Personalkontoret

Her ligger lønn til personalsjef og rådgiver og annet for å drive kontoret. Oppgavene består i overordnet personalpolitikk, herunder å støtte rådmannen, sektorledere/enhetsledere i personalspørsmål, gjennomføre lokale lønnsforhandlinger, ansettelser, samhandling med tillitsvalgte, organisasjonsutvikling, oppfølging av diverse retningslinjer med mer.

1300 Økonomikontoret

Her ligger lønn og annet for å drive kontoret. Oppgavene består av alt som ligger under økonomiforvaltning, budsjettjobbing, regnskap, lønn, med mer.

1310 Arbeidsgiverkontrollen

Tolga kommune inngikk i et interkommunalt samarbeid om arbeidsgiverkontrollen. Ordningen ble statliggjort i oktober 2020. Det har ikke påløpt noen utgifter på dette området i 2020. ansvaret utgår i 2021.

1320 Kemnerkontoret/skatteoppkrever

Denne funksjonen var satt bort til Røros kommune, men ble pr. 1. november 2020 statliggjort. Ansvaret utgår i 2021.

1810 Servicetorget

Her ligger lønn til ansatte i servicetorget og andre kostnader for å drive dette. Oppgavene består hovedsakelig i kommunikasjonsarbeid/veiledning pr telefon, digitalt eller ved oppmøte, for publikum. Servicetorget er også støtteapparat for alle ansatte og har ansvar for saksbehandling for andre enheter samt post, arkiv, politisk sekretariat, systemansvar for sak-arkivsystemet, digitalisering mm.

1840 IT-konsulenten

Her ligger lønn til IT-konsulenten. Oppgavene utføres dels gjennom FARTT-samarbeidet og dels ved tilstedeværelse i kommunen. Sørge for at kommunes maskinpark innen dette område og kommunes systemer fungerer. Fra årsskiftet omorganiseres IKT Fjellregionen IKS, og alt personalansvar flyttes fra kommunen til det interkommunale selskapet i 2021.

1845 Arkiv

Kjøp av arkivplass ligger her.

1800 Felleskostnader

Dette er delt opp i ulike områder. Herunder inngår ting som rekvisita, telefon, porto, administrasjonsutgifter, interkommunal innkjøpsordning, kantine kommunehuset, IT-drift, personaltiltak. Felles pensjonsutgifter ligger på ansvar 1905 - 1909. Disse har så store svingninger mht beløp at de holdes utenom og omtales under økonomisk analyse i kap. 2.

4770-4773 Miljøsaker

På miljøområdet forvalter kommunen og har ansvar/oppgaver i forhold til: viltforvaltning (viltnemnd, villreinnemnd Tolga Østfjell, fallviltarbeid, CWD-prøvetaking, jaktorganisering, hjortevilt, bever, jegerprøven), kommunalt rovviltfellingslag, hundeloven, motorferdsel i

utmark, og forvaltning av verneområdene Bjøreggene Naturreservat, Telvanglia Naturreservat og Hodalen Landskapsvernområde.

4.3 Tiltak 2020

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder:

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Støtte sektorene i formidling digitalt og på hjemmesidene	Kvalitetssikre informasjon som bygger opp under kommunens profil og kommunikasjonsstrategi
Bolyst og attraktivitet	Tolga 2020 – Tolga går inn med kr 300 000,- i 2020 for å jobbe med økt bosetting	Tolga 2020 er et A/S eid av Tolga kommune og Tolga Os Sparebank (se beskrivelse under pkt. 1.17)
Kommunale tjenester	Kontinuerlig jobbe for å utvikle i de kommunale tjenestene Jobbe videre med å videreutvikle det interkommunale samarbeidet	Tolga kommune leverer bra tjenester. Det jobbes med å utvikle samhandlingen og skape synergier innen alle sektorer og på tvers av sektorene.
Arealstrategier	Ny planstrategi vedtatt	Vedtak k-styret 28.jan -21
Sikkerhet og beredskap	Det ble utarbeidet oppdatert Helhetlig ROS-analyse i 2020. Overordnet Beredskapsplan revideres 2021 Kommunene deltar på aktuelle samlinger og kurs i regi av fylkesmannen og DSB i 2020	Oppdatert overordnet beredskapsplan legges fram for kommunestyret mai 2021 Koronapandemien har medført at kommunens kriseledelse, kriseberedskap er prøvd og øvd gjennom hele 2020. Kommunen deltar aktivt på samlinger og kurs i regi av fylkesmannen og DSB 2020

4.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Gjennomførings-tidspunkt
Folkehelse	Innbyggertorget skal være med på å løfte frem aktivitetene som kommunen tilbyr; gymbygget, bassenget, kulturliv, bibliotek, aktiviteter i Hamran, i regi av skigruppa, o-gruppa, Tolga Frivilligsentral osv. Gjøre dette synlig på kommunens hjemmeside/facebook/skranke Sørge for å ha oppdatert informasjon om aktiviteter som stolpejakten/skijegeren osv.	Hjemmeside, facebook og på skjerm i servicetorget. På kommunens hjemmesider og skjerm i servicetorget
«Tolga dyrker måltidet»	Synliggjør «Tolga dyrker måltidet» i fellesområdet/skranken, gjennom storskjerm med informasjon og andre virkemidler Være behjelpelig med å lage utstilling på biblioteket, vise frem produsenter osv.	Storskjerm, andre virkemidler- oppslag, vise frem produsenter mm

4.5 Økonomisk resultat – rådmannens stab og støtte samlet

Det er et mindreforbruk knyttet til politikk og rådmannens stab og støtte på hhv 400.000 og 1,2 mill i 2020. Årsaken til dette er i hovedsak er lavere pensjonskostnader, moderat lønnsoppgjør og i tillegg langtidssykefravær som ikke er dekket inn med bistand utenfra. Det var også noe usikkerhet knyttet til eventuelle kostnader vedr regnskapskontroll og skatteinnkreving, som lå som buffer på 150.000 i budsjett.

Det er et merforbruk på området Felleskostnader på ca 1,1 mill. I all hovedsak skyldes dette utgifter til konsulentbistand/juridisk bistand, kompetanseutvikling og kurs for kommunen samlet. Deler av utgiftene knyttet til kompetanseutvikling blir det kompensert for i form av støtte og refusjon fra staten (skjønnstilskudd) og KS (OU-midler) i 2021. Det var i tillegg en utgift knyttet til lærlinger på 266.000. Denne kostnaden er belastet fellesområdet.

Det er i 2020 gjort en ytterligere opprydding av gamle uerholdelige fordringer, og en samlet avsetning for tap på fordringer på 355.000 er utgiftsført på fellesområdet. Når tapene eventuelt blir realisert, blir kostnadene ført ute på den sektoren fordringen gjelder.

Pensjonskostnader

Reduserte pensjonskostnader ute på sektorene blir periodisert gjennom utgifter på fellesområdet i form av en reduksjon i positivt premieavvik. I 2020 fikk dette store utslag, fra budsjetterte 7,7 mill i positivt avvik til realisert 2,7 mill. Amortiseringseffekent av dette vil kommer fram ved avslutningen av 2021, men hjelper oss ikke noe i 2020. Oppspart premiefond benyttes rutinemessig hvert år, og i 2020 var dette på 1,2 mill mot budsjettert 482.000.

4.6 Oppsummering og konklusjoner - rådmannens stab og støtte samlet

Det ligger mange ulike poster og tjenester til dette området. Med unntak av utgiftene knyttet til juridisk bistand, som ikke kan forhindres, er det god kontroll på utgiftene knyttet til politikk, rådmannens stab og støtte og felleskostnader. Den vesentlige mindreinntekten mht premieavvik på pensjon var forventet, og rapportert gjennom året.

5. Sektor Samfunnsutvikling

Sektor Samfunnsutvikling består av tjenesteområdene

- Kultur og utvikling
- Landbruk og næring
- Plan
- Teknisk

5.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Ressursinnsats	**Årsverk**
Sektorleder	1,0
Landbruk (inkludert enhetsleder)	1,7
Næring/utvikling	0,2
Kultur (inkludert enhetsleder)	2,23
Drift/Teknisk (inkludert enhetsleder)	7,0 – 2,6 av stillingene knyttet mot selvkost
Forvaltning/Plan	1,5
Renhold	7,48
Miljøvern	0,2 omdisponert til e-skatt for 2018
Prosjektstillinger	2,0 (fra 1.10.18). Den ene stillingen opphørte 08.20. Den andre stillingen fortsatte ut 2020, da byggeprosjektet ble noe forsinket
Sum årsverk	**24,38**
Nettobudsjett 2020 (i 1000 kr)	**24 111**
Nettoregnskap 2020 (i 1000 kr)	**23 676**
Mindreforbruk (i 1000 kr)	**435**

5.0.2 Tiltak 2020

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Identitet og tilhørighet	bygging kulturhus/barnehage/omgjøring skole.	Bygging av ny barnehage, kulturbygg og tilpassing av Tolga skole startet opp sommeren 2019, og skulle opprinnelig ha vært sluttført innen 15.11.2020. Barnehagen ble overtatt innen barnehageåret startet opp 15.08.2020. Resten av prosjektet ble noe forsinket, og var ikke ferdigstilt innen utgangen av 2020.
	Opprusting av bibliotek/servicetorg	Prosjektering og opparbeiding av nytt servicetorg og bibliotek i kjelleretasjen er forskjøvet til 2021.
Bolyst og attraktivitet	Tolga som bokommune.	Reguleringsplan for Hamran vedtatt i 2020.
	Bredbåndutbygging	Utbygging av fiber i Vingelen og Tolga ble, med unntak av noen få abonnenter, sluttført høsten 2020. Tolga fikk i 2019 tilsagn om til sammen kr. 5.740.000, fra Nkom og Hedmark fylkeskommune til utbygging av bredbånd på strekningen Hodalen – Øversjødalen og Langsjøvollen. Kontrakt for utbygging av fiber på strekningen Tolga – Hodalen – Øversjødalen ble signert xx, med en forventet sluttføring i 2021.
	Infrastrukturtiltak Tolgensli.	Det er satt opp skilt med kart over ledige tomter ved innkjørsel til området. Veiadkomst er justert. Deler av området er ryddet. Det mangler møte med innbyggere i

		feltet for avklaring av hva som kan være aktuelt å gjøre av tiltak på fellesområder
Nærings-utvikling	Tilrettelegging for nye næringsarealer i Kåsdalen Kraftutbygging saksbehandling og oppfølging	Det er arbeidet mye med tilrettelegging av nye næringsarealer i Kåsdalen i 2020. Opparbeiding av grunn for ny næringsvirksopmhet, erverv av areal. Kraftutbygging pågått hele 2020. Prosjektleder gikk over i annet arbeid august 2020. Arbeidet med oppfølging av ringvirkninger og avbøtende tiltak i forbindelse med utbyggingen er overført andre ansatte. Det er arbeidet med å få på plass og godkjent tiltak knyttet til avtalen med Opplandskraft, avbøtende tiltak.
Kommunale tjenester	Revidere strategisk næringsplan	På grunn av begrenset ressurs, arbeides det kontinuerlig med god struktur og organisering. Føringer lagt i budsjett er viktige for å synliggjøre prioriterte områder innen næring. Jf. planstrategi skal strategisk næringsplan revideres i 2021.
Arealstrategier	Kommuneplanens arealdel Kulturminneplan Reguleringsplan Tolga sentrum øst	Ikke påstartet i 2020. Planprogram vedtatt januar 2018. Arbeidet med forslag til plan tok til våren 2019. Kulturminneplanen forventes ferdig til høring og politisk vedtak våren 2021. Arbeidet har pågått i hele 2020, men har tatt noe lengre tid. Dette

		skyldes at medvirkning måtte skje på annet vis enn opprinnelig planlagt ut fra pandemistituasjonen.
Sikkerhet og beredskap	Pandemi Oppgradere ledningsnett. Forprosjekt ny hovedvannkilde/Reservevannkilde	Det har vært betydelig med arbeid også for sektor samfunnsutvikling i forbindelse med den pågående pandemien. Oppgradering av ledningsnett VA er en kontinuerlig prosess. Hovedplan for vann og avløp er noe forsinket, og vil fremmes for politisk behandling våren 2021. Det er gjort forundersøkelser ved Eid, og det arbeides videre med avklaring av kapasitet og kvalitet i dette området.

5.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for – Samfunnsutvikling – 2020
Satsingsområder og retning for Samfunnsutvikling i Tolga:

- Aktivt lokalsamfunn
- Bokommune
- Verdiskapning

Satsingsområder	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Aktivt lokalsamfunn	Hagene i gata, grønnsaksdyrking	Samarbeid mellom grunneierne i gata, innbyggere, Fjellurt, skola, flyktningetjenesten og sektor samfunnsutvikling. Svært positivt prosjekt som skapte mye

		oppmerksomhet både lokalt og nasjonalt. Evaluering før videreføring.
Bokommune		Arbeidet med opparbeiding av Infopunkt Tolga startet i 2019. Arbeidet med bygningsdelen og uteområdene forventes sluttført i 2021. Arbeidet med utvikling av utstillinger starter i 2021. Reguleringsplan Hamran vedtatt i 2020. Tolgensli har blitt gjort ferdig med skilt, merking av tomter og ferdigstilling av vei. Det mangler møte med innbyggere i feltet for avklaring av hva som kan være aktuelt å gjøre av tiltak på fellesområder
Verdiskapning	Synliggjøring av verdensarvverdiene. Utarbeidelse av uthusprosjektet. Synliggjøre kommunes verdier gjennom utarbeidelse av kulturminnedelplan.	Forvaltningsplan for Verdensarv Røros bergstad og Cirkumferensen ble vedtatt av Verdensarvrådet i 2020. Uthusprosjektet ble i 2020 formelt utvidet med Holtålen, Os, Tolga og Engerdal. Kulturminneplanen forventes ferdig til høring og politisk vedtak våren 2021. I arbeidet med planen er det gjort en egen registrering og rapport for tørrmurene i Tolga sentrum og oppover Erlia.

5.0.4 Tiltak knyttet mot «Folkehelse» og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Folkehelse	Satse videre på «Bondens nettverk».	Nettverket brukes aktivt og er en stor trygghet for arbeidet ved landbrukskontoret, og det arbeides videre med faglig utvikling av nettverket. Landbrukssjefen sitter i

		styringsgruppa for prosjektet «Trygg bonde».
	Universell utforming av bygg og anlegg.	Ved alle nye investeringsprosjekt er det en forutsetning med universell utforming så langt det er mulig.
	Trafikksikkerhetstiltak.	Tolga kommune fikk i 2018 status som trafikksikker kommune. Trafikksikkerhetsplan rullert i 2020 Det er arbeidet mest med trafikksikkerhetstiltak i arbeidet med revidering av Reguleringsplan for Tolga sentrum øst.
«Tolga dyrker måltidet»	Arbeide videre for felles vekst og utvikling innen økologisk og konvensjonell produksjon.	Det har vært arbeidet med å se hvordan landbrukskontorene i regionen samlet sett kan løse sine oppgaver. Kommunale prioriteringer vurderes i større grad opp imot regionale felles føringer.
	Forprosjekt heltreflis	Tidligere arbeid er koblet mot regional prosjekt i regi Nibio. Det er jobbet med å synliggjøre fellesnevnere også inn mot klima- og energiplan, samt kommunal arealplan.

5.0.5 Økonomisk resultat – sektor samfunnsutvikling totalt

Med unntak av lønn er det krevende å budsjettere på denne sektoren, da det er så mange faktorer som spiller inn, slik som klima, tilstand til teknisk utstyr etc. Sektor samfunnsutvikling (inklusive VAR) har imidlertid totalt et mindreforbruk på 435.450.

Generelt kan vi si at noe av mindreforbruket skyldes:

I likhet med resten av kommunen ble sektorene «reddet» av et moderat lønnsoppgjør og store tilbakeføringer mht pensjon. Dette gjør at samlede lønnsutgifter gir vesentlige besparelser. Dog ikke så mye effekt på denne sektoren som f.eks. velferd. Generelt har det vært mindre aktivitet på kultur og samfunnsutvikling. Størst mindreforbruk er det på biblioteket, som mer enn veier opp for mindreinntekt/merforbruk på Dølmotunet. På plan/Teknisk er det også gjennomgående lavere aktivitet. Dette er brukt mye tid på investeringsprosjekter at det har

blitt mindre tid til drift – eller at det rett og slett er snakk om feilføringer mellom drift og investeringsregnskapet. Vi har et vesentlig merforbruk på investeringer i 2020.

Generelt er det en del merforbruk på veivedlikehold, mens det spares inn på administrasjonskostnader.

Selvkostgraden på Byggesak er 36 %. Det er ganske lavt gitt at dette er et selvkostområde. Oppmåling har selvkostgrad på 60 %.

5.0.6 Oppsummering og konklusjoner – sektor samfunnsutvikling totalt
Det har vært et krevende år. Vakans i deler av året på enhetsleder teknisk, samt lengre sykefravær på annen sentral medarbeider merkes godt i en liten sektor, der det er lite overlapp mellom fagområdene. Anbudsrunden for uteområde skole og barnehage gjorde at vi valgte å dele opp fagområdene og ta prosjektansvaret selv for å få ned totalkostnaden. Dette ble meget krevende å få i land når vi i utgangspunktet har så lite ressurser. Flere andre prosjekter har man også måttet prioritere høyt, som for eksempel å få gjort klart ytterligere næringsarealer ved Tolga næringspark.

Sektoren har også arbeidet med organisasjonsutvikling sammen med prosesskonsulent. Dette arbeidet er godt i gang og vil sluttføres i 2021.

5.1 Kultur og utvikling

5.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	**Årsverk**
Enhetsleder	1,00
Dølmotunet	0,50
Nord-Østerdal Musiker	0,58
Fritidsklubb	0,15
Sum	**2,23**

5.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

1401 Innføring av nytt kommunenummer

Tolga kommune har måttet dekke kr. 33.000 utenfor vedtatt ramme for kostnader som gjelder innføring av nytt kommunenummer.

1511 NPL - Verdiskapningsprogrammet
Tolga søker i 2021 om status som nasjonalparkkommune.

1521 Infopunkter FV 30
Det fysiske arbeidet med opparbeiding av Infopunkt Tolga kom i gang i 2019 og vil bli sluttført i 2021. Arbeidet med opparbeiding av utstillinger vil bli påbegynt våren 2021.
Det nye informasjonspunktet ved Forlotten sør for Kvennan Camping er ferdig opparbeidet. Informasjonstavle for Verdensarv Røros bergstad og Circumferensen er satt opp. Arbeidet med ny informasjonstavle for Tolga kommune er planlagt påbegynt våren 2021.

1526 Bredbåndutbygging
Utbygging av fiber i Vingelen og Tolga ble, med unntak av for noen få abonnenter, sluttført høsten 2020.
Tolga fikk i 2019 tilsagn om kr. 5.740.000, fra Nkom og Hedmark fylkeskommune til utbygging av bredbånd østover i kommunen på strekningene Hodalen – Øversjødalen og Langsjøvollen. Strekningen Tolga – Hodalen – Øversjødalen ble lagt ut med anbudsfrist 04.05.2020. Kontrakt med Eidsiva Fiberinvest AS på utbygging av fiber ble signert 14.12.2020. Utbyggingen er forventet sluttført i 2021.
Langsjøvollen er planlagt bygd ut i samarbeid med Engerdal kommune. Det kom dessverre ikke inn anbud på dette i 2020.

2910 Svømmehallen
Svømmehallen var planlagt åpen for grunnskolen og publikum fra 2. januar til 3. april, og fra 13. oktober til 17. desember. På grunn av smittefaren for Covid-19 ble både gymsal og svømmehall stengt i perioden fra 11. mars og fram til 3. april. Temperaturen er videreført med i underkant av 30 grader i vannet.

4575-4590 Næring
Det har fortsatt vært søkelys på prioriteringer og struktur som følge av reduseringen av ressurs. Strukturen er sårbar, og det settes store krav til logistikk og prioritering, men det er godt samarbeid på sektoren, og god utnyttelse av synergier.
Kommunalt næringsfond ble i 2020 tilført kr 333.333 fra Hedmark fylkeskommune.
Fra næringsfondene ble det i 2020 gitt følgende tilsagn:

Fond:	Sum:	Antall tiltak:
Disposisjonsfond næring	10.000	1
Fond konsesjonsavgifter	120.718	9
Kommunalt næringsfond	55.800	2
Næringsfond Korona	849.000	4

4730 Miljøvern
Kommunens ressurs på dette området ble også i 2020 omprioritert til oppfølging av e-skatt.

4750 Friluftsliv
Hedmark fylkeskommune inviterte allerede i 2016 kommunene i Hedmark til å delta i prosjektet kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder. Etter påtrykk fra Innlandet

fylkeskommune i januar 2020, søkte Tolga kommune 28.02.2020 fylkeskommunen om tilskudd til en slik kartlegging og verdsetting. Søknaden ble innvilget med et tilsagn om kr. 45.000. Rapporteringsfrist ble satt til 15.11.2020. Etter søknad er denne fristen forlenget til 01.04.2021.

5000-5530 Kultur
Enhetsleder er kommunekontakt og ansvarlig for Den kulturelle skolesekken, Den kulturelle spaserstokken og UKM. Årets UKM lokalmønstring ble avlyst på grunn av lav påmelding. Noen av de påmeldte fikk senere anledning til å delta på lokalmønstringen for Os kommune. Fylkes- og landsmønstringen ble senere avlyst på grunn av smittefaren for Covid-19.
Tolga kommune var også i 2020 vertskap for utdelingen av Egil Storbekkens musikkpris. Denne gang på Dølmotunet. Prisen gikk til musikeren, komponisten og instrumentmakeren Einar Selvik.

5200 Kulturvern
Arbeidet med kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer ble restartet våren 2019. Planen forventes å være klar til høring og politisk vedtak våren 2021. I arbeidet med planen er det gjort en egen registering og rapport for alle tørrmurene i Tolga sentrum og oppover Erlia.
Verdensarvrådet vedtok i 2020 forvaltningsplan for Verdensarv Røros bergstad og Circumferensen.
Uthusprosjektet ble i 2020 formelt utvidet til også å omfatte Holtålen, Os, Tolga og Engerdal kommuner. Prosjektet ble videreført med et nytt restaureringsobjekt i Tolga.
Statsforvalteren i Innlandet har i 2020 foreslått kulturlandskapet i Tolga sentrum som kandidat til nytt område til Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. I planen legger direktoratene til grunn at det perioden frem mot 2025 er rom for å innlemme tre til fem nye områder. Det foreligger ni kandidater fordelt over hele landet. To kandidater kommer fra Innlandet. Foruten Tolga sentrum gjelder dette Koppangsøyene i Stor-Elvdal.
Riksantikvaren skal etablere et register over Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA-registereret) i alle landets fylker. Fra Hedmark er Vingelen og Tolga foreslått som jordbrukslandskap og bergverkssentralisering i Circumferensområdet sammen med setring og fangst i Raudsjødalen, Spekedalen og Orvdalen.

5240 Pilegrimsleden
Arbeidet med rydding og merking av leden ble videreført gjennom dugnadsinnsats og innleid hjelp. Avtalen med kirkekontoret og årets konfirmanter om ettersyn og vedlikehold av leden måtte i år dessverre avlyses.

5210-5220 Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet
Sætersgårds Samlinger / Dølmotunet er et av museene i Musea i Nord-Østerdalen, og tilsluttet Anno museum AS, fylkesmuseet i Hedmark med ny konsolideringsavtale fra 2017.
Årets «Sommeråpent på Dølmotunet» hadde 37 åpningsdager fra 20.06. – 26.07. Besøk og omsetning på vanlige åpningsdager lå i snitt høyere enn tidligere, men med en aktivitet tilpasset de gjeldende restriksjonene for Covid-19 ble det likevel en inntektssvikt på hele kr. 753.000 sett i forhold til 2019, og et samlet musealt underfinansiering på kr. 230.000 i 2020.

5250 Bygdebok
Det har heller ikke i 2020 ikke vært ressurser til følge opp arbeidet med «Tolgaslekt.no» i den grad som hadde vært ønskelig.

5360 Nord-Østerdal Musiker
Året 2020 ble et svært spesielt år på grunn av koronaen. Særlig kulturlivet ble rammet hardt av pandemien. Mesteparten av de store prosjektene som var planlagt gjennomført i stillingen kunne ikke bli realisert, men det ble gjort svært mye forarbeid, planlegging og øvelser til disse i starten av året. På grunn av restriksjoner på publikum i kirker og forsamlingshus og ikke minst spesielle restriksjoner for kor ble det umulig å gjennomføre disse i løpet av året.
På Os var stillingen med på grunnskolens uke 17.-23. januar med flerkulturelt prosjekt som endte opp i konsert med kor, band og solister. Stillingen skrev også senere på året 4 korarrangementer for Os damekor på sanger med tekst og musikk av Arnold Langøien til det kommende 100-årsjubileet.
Stillingen gjorde forberedelser, stoffutvalg, sendte ut materiale til kor og hadde bandøvelser for kirkekonserten «Under stjernerap og måne». Alf Hulbækmo i ord og toner. Den skulle framføres i Tolga kirke med Sangkoret Sneppen 29. mars og med Tylldalen blandakor i Tynset kirke 12. mai. Stillingen håper på/regner med at det blir mulig å gjennomføre disse konsertene i 2021.
Nord Østerdal Musiker har alltid vært med å arrangere Barnas verdensdag. Forberedelser/planlegging av vår deltakelse på Barnas Verdensdag i april 2020 i Tynset kulturhus var også godt i gang før det ble avlyst.
Storsatsingen i Alvdal var nyoppsettingen av «Kring`n Kjell», med solister, mannskor, messingkvartett, skuespillere i forbindelse med 100-årsjubileet for Kjell Aukrust i mars, tre forestillinger på Aukrustsenteret. Her var stillingen inne i innspurten med prøver med kor/musikk/teater da det hele ble avlyst.
Nord-Østerdal Musiker planla, øvde inn og gjennomførte i desember fire konserter med «Musikalsk førjulsmoro» for hele familien i alle kommunene i stillingen i samarbeid med lokale arrangører: Os samfunnshus, Fjellheim, Vingelen, Tynset kulturhus, Sjulhustunet, Alvdal.

5460 Fritidsklubb
Fritidsklubben startet 2020 med separate junior- og seniorkvelder hver fredag. På grunn av smittefaren for covid-19 har klubben vært stengt fra og med 11. mars og til langt ut i oktober. Fra 16. oktober til 11. desember hadde klubben 7 åpningskvelder med et gjennomsnittlig besøk på 30 ungdommer hver kveld. Over dobbelt så mye som før nedstengningen. Noe som viser at klubben har vært savnet i en vanskelig periode for alle barn og unge.

5.1.3 Oppsummering og konklusjoner
De fleste tjenester, oppgaver og prosjekter er utført i samsvar med målsettinger og planer. Tolga kommune har en stigende kurve i norsk kulturindeks for 2020, basert på tallene fra 2019. Tolga er nå rangert som nr. 63 mot nr. 121 i 2019. Tolga er nå tilbake på samme nivå som i 2018 hvor kommunen ble rangert som nr. 56. Tolga gjør det nå best innen kategoriene bibliotek (8), kunstnere (21), kulturskole (26) og kulturarbeidere (60).

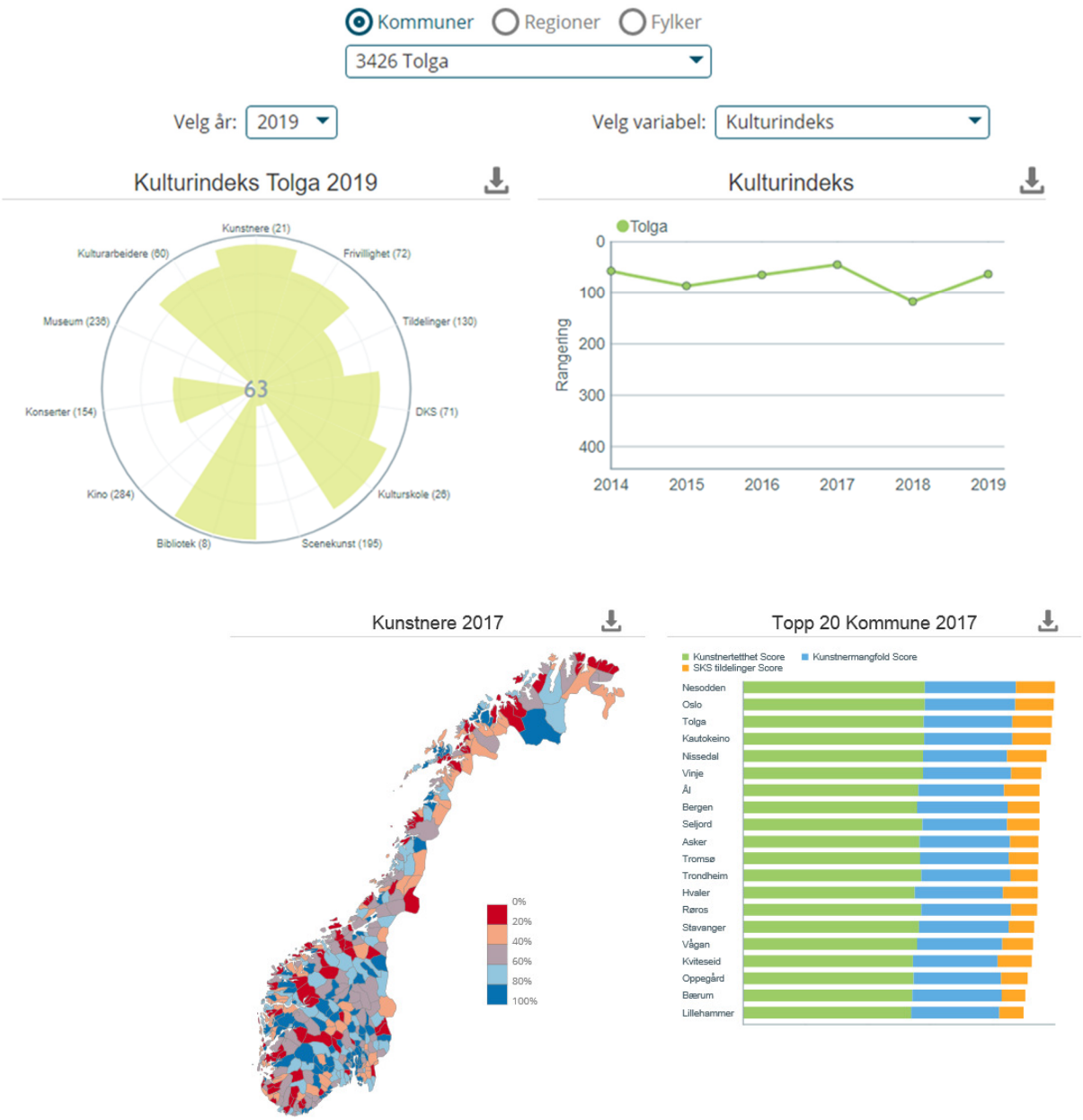

Driftsresultatet for rammeområde 502, Kultur og utvikling, landbruk og næring viser et samlet mindre forbruk på kr 154 031,-.

5.2. Landbruk

5.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder	1,0

Landbruk/næring	0,7
Miljøvern/eiendomsskatt	0,2
Sum	**1,9**

5.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet
4510-4580 Landbruk, skogbruk, næring

Investering i tradisjonelt landbruk: det ble i 2020 gitt tilskudd til 1 ammekubruk. Potten til IN ble raskt brukt opp, og søknader ble utsatt til 2021. I tillegg ble det gitt tilskudd til 1 foretak som driver med tilleggsnæring i landbruket.

Det er i 2020 gitt tillatelse til nydyrking av 275 (156) dekar fordelt på 16 (6) søknader. Det er behandlet 16 (7) saker etter jordloven og 8 (11) saker etter konsesjonsloven.

2020 var et godt år med tanke på sjølforsyning med grovfôr, men det er behov for mer oppfølging tilknyttet kravet om 10-årige leieavtaler ved bortleie av dyrket jord. Det er økende fokus på transport og klimakulator i landbruket, og gjennom dette også agronomi, eiendomsstruktur og makeskifte.

Det har i 2020 vært prøvd ut «Nofence» flere steder i kommunen, både på ungdyr og mjølkeku. De foreløpige erfaringene er svært positive, og denne teknologen vil kunne revolusjonere beitebruken og utnyttelsen i utmarka. Det er gode tilskuddsordninger for denne teknologien, og det jobbes aktivt for å se bruken opp imot f.eks. skjøtsel av kulturlandskap.

Det er god aktivitet i skogbruket, men det er ønskelig med en satsing for å sette fokus på etterslep med foryngelse. Vridning av treslag tilbake til historisk furuskog kan være sentral i områder med lite beitebruk, og problematikken med kollaps av bjørkeskogbestand er økende.

Det er stort fokus på landbruksvegnettet i kommunen, og det er stort behov for opprusting. Det arbeides regionalt for å se på fagkompetanse tilknyttet forvaltning.

5.2.3 Oppsummering og konklusjoner

Enheten har i 2020 vært gjenstand for forvaltningskontroll tilknyttet forvaltning av SMIL (Spesiell miljøtiltak i jordbruket), dreneringstilskudd, NMSK (Nærings- og miljøtilskudd i skogbruket) og PT (Produksjon -og avløsertilskudd i jordbruket). Tilbakemeldingen fra statsforvalteren i Innlandet var: «Inntrykket etter kontrollen er at Tolga kommune forvalter de statlige tilskuddsordningene på en god måte. Kommunen har kode fagkunnskaper, gode rutiner og vilje til å forvalte ordningene som forutsatt. Landbruket synes å ha en god beredskap for oppgaveløsning, og ved plutselig og/eller langvarig fravær.» Det ble funnet et avvik og gitt tre merknader. Avviket er lukket, og merknadene tatt til etterretning.

Strukturen til landbrukskontoret, med tett kobling til gårdbrukerne, tverrfaglig samarbeid innen sektoren, og samarbeidet med de andre landbrukskontorene i regionen, veier opp for sårbarheten gitt det store spennet i arbeidsoppgaver tilknyttet enheten.

5.3 Plan

5.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Sektorleder samfunnsutvikling/Enhetsleder plan	1,0
Forvaltning	1,5
Prosjektstillinger	2,0 (fra 1.10.2018) Den ene stillingen opphørte 08.20. Den andre stillingen fortsatte ut 2020, da byggeprosjektet ble noe forsinket
Sum	**4,5 fram til august 2020. 3,5 fra august 2020**

5.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Sektorleder samfunnsutvikling har også fagansvar for plan. I 2020 har det vært arbeidet med både private og kommunale planer. Ny reguleringsplan for Tolga sentrum øst er påstartet. En mindre endring av planbestemmelser for Røstvikteigen hytteområde er vedtatt. To private detaljreguleringsplaner (Eidsmoen og Hamran) er vedtatt. Det er ikke gjennomført innbygger-undersøkelse knyttet til tjenestene i 2020.

Forvaltning omhandler byggesaksbehandler i 100% stilling, samt oppmåler (50%) .

Det er gjennom året arbeidet mye med investeringsprosjekter, spesielt byggeprosjektet barnehage/skole/kulturbygg men også klargjøring av ytterligere næringsarealer ved Tolga næringspark . Prosjektstillingene som ble vedtatt opprettet for to år fra oktober 2018 varte i utgangspunktet til oktober 2020, men på grunn av at byggeprosjektet ved skole, barnehage og kulturbygget har tatt lengre tid ble stillingen utvidet noe i oktober og november. Prosjektleder investering har etter det arbeidet på timesbasis, og fortrinnsvis med økonomi. Prosjektleder kraftutbygging avsluttet sitt arbeid i starten på august, og oppgaver knyttet til fiskefond, og andre oppgaver knyttet til ringvirkning og avbøtende tiltak kraftutbygging er overtatt av andre på sektoren eller kommunedirektøren.

6010 Tilrettelegge- og planlegging bygg

Behandlede saker i 2020: 55. Antall gitte utslippstillatelser (avløpsanlegg) i 2020: 7 stk. Antall behandlede byggesaker (rammesøknader, søknad om enkle tiltak, igangsettingstillatelser, dispensasjonssaker, veger, avkjørsler) i 2020: 55 (44 ordinære, 10 disp. og 1 IG). Det er en utfordring å finne rom for tilsyn innen byggesak, mere systematisk ulovlighetsoppfølging, kompetanseheving i bredde og dybde, oppfølging av bygg status og ajourføring i matrikkel for å avslutte eldre saker. Mange av de aktivitetene det ikke er kapasitet til å følge opp i tilstrekkelig grad er lovpålagte. Videre er det en utfordring å finne rom for oppretting av mangler og unøyaktigheter i matrikkel og bygningsbase generelt.

6520 Oppmåling, regulering

Stillingsressurs har vært 50 % i 2020, og det har vært 23 rekvisisjoner på kartforretning (grensejustering, arealoverføring, ny eiendom, grensepåvisning) behandlet og gjennomført. Antall kartforretninger i 2019 var til sammenligning 10 stykker. Behandling betyr i denne sammenheng at enten så er det fattet vedtak i delesak først, eller at rekvisisjon er gjennomgått for å avklare om den oppfyller vilkårene for gjennomføring – så som grensejustering og grensepåvisning.

Det er økende aktivitet på både byggesak og oppmåling, noe som er krevende gitt den ressursen som er tilgjengelig.

5.4 Teknisk

5.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Virksomhetsområde/tjeneste	Årsverk
Enhetsleder	1,0 – *0,85 av stilling knyttet mot selvkost
Drift	6,0 – *1,75 av stillingene knyttet mot selvkost
Renhold	**7,00**
Sum	**14,0**

5.4.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Enhet for teknisk er administrativt organisert med 1,0 stillinger med kontor i kommunehuset. Virksomheten er ansvarlig for teknisk drift og saksbehandling innen området. Det er egne fagledere for vaktmestere og renholdere. Når det gjelder bemanning på VAR området har vi en driftsoperatør på renseanlegg og avløpsnett i 100 % stilling og en driftsoperatør i 75% stilling tilknyttet vannforsyning. Administrativt er i overkant av 75 % stilling knyttet til VAR-området.

Vaktmestere og driftsoperatører fungerer i det daglige som et team, som fordeler oppgaver og avlaster hverandre etter behov. De inngår alle seks i kommunal teknisk vakt, beredskap døgnet rundt, året rundt. Avdelingen har også ansvar for kommunale veier og plasser, gatebelysning, kommunale administrasjonsbygg og boliger. Kommunen har ved utgangen av 2020 i alt 46 boliger/leiligheter for utleie, i tillegg har kommunen 20 omsorgsleiligheter. Teamet utfører også vaktmestertjenester for de kommunale barnehagene, omsorgstunet, skolene, kommunehuset, helsesenteret og Tolga kulturhus samt svømmehall, fyranlegg og gymbygg.

Enhet for teknisk har ansvaret for vannforsyningsanlegg for Tolga sentrum. Vannforsyningsanlegget består av vannrenseanlegg bestående av membranfilter og UV-anlegg, to høydebasseng Hamran og Tolgensli samt fire trykkøkingsstasjoner og et

ledningsnett bestående av 10400 m. Kommunen har to avløpsrenseanlegg, 14 kloakkpumpestasjoner og avløpsledninger som driftes av teknisk drift.

BRUKERE OG TJENESTER

6000 Teknisk administrasjon
Det har vært vakans på enhetsleder teknisk i deler av året, og det har medført innsparing i kostnader.

Driftsresultatet for rammeområde 601, teknisk og plan viser et samlet mindre forbruk på kr 570 037,-.

VAR-OMRÅDET

6650 Avløp

Regnskapet for 2020 viser et mindreforbruk på kr 1.149.000,-. Mindreforbruket går mot tidligere års merforbruk. Dette gir for første gang på flere år ett positivt selvkostfond.

6653 Septikrenovasjon

Regnskapet på dette området viser i 2020 et merforbruk på kr 122.500,-. Merforbruket belastes sjølkostfond for tjenesteområdet.

6654 Renovasjon innsamling

Regnskapet i 2020 viser et mindreforbruk på kr 283.000,-. Mindreforbruket avsettes på sjølkostfond for tjenesteområdet.

6656 Vannverk

Regnskapet for 2020 viser et mindreforbruk på kr 574.500-. Vannrenseanlegget fungerer utmerket og anlegget gir Tolgas innbyggere en sikker og trygg vannforsyning, med en full hygienisk barriere av vannkilden.

5.4.3 Oppsummering og konklusjoner
2020 har vært et normalår på drift. Det har vært utfordringer knyttet til kapasitet på vannproduksjon og vanndistribusjon i enkelte perioder og enkelte deler av sentrum, men det arbeides kontinuerlig med å finne løsning på dette. Vi har fortsatt en del utfordringer på vannforsyning, i det vi mangler reservevannkilde. Vi har i 2020 startet testing i området ved Eid for å se om vi kan finne løsning på reservevannkilde. Arbeidet er ikke sluttført. Jobben med en ny hovedplan for vann og avløp er kommet langt, men vil ikke komme til politisk behandling før i 2021.

VAR har et merforbruk på 288.618,-. Dette stemmer ikke 100 % med noten fra Momentum, men det er fordi vårt regnskap er – og har i mange år bakover i tid har – vært innrettet

annerledes enn i noten, så akkumulerte summer stemmer ikke. Det er et merforbruk på slamtømming, og mindreforbruk på de øvrige områdene.

6. Sektor Oppvekst

Sektor Oppvekst består av tjenesteområdene

- Tolga barnehage
- Tolga Skole
- Vingelen Skole- og Barnehage
- Tolga Kulturskole
- Interkommunale tjenester/kjøp av tjenester: PPT og Voksenopplæring

6.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren (eks. interkomm. ressurser)

Tjeneste	**Antall elever (31.12.20)**
Grunnskole	199
Barnehage	74 (81 fra 01.02.21)
SFO	55
Voksenopplæringen	15
Kulturskolen – elevplasser	120 elever (155 elevplasser)

Ressursinnsats	**Årsverk (31.12.20)**
Sektorleder / merkantil ressurs	1,6
Enhetsleder	4,0
Barnehage	19,6
Skole	29
SFO	1,1
Kulturskole	3,55
Sum årsverk	**58,85**
Nettobudsjett 2020 (i 1000 kr) - rev	**37 444**
Nettoregnskap 2020 (i 1000 kr)	**35 583**
Mindreforbruk	**2 161**

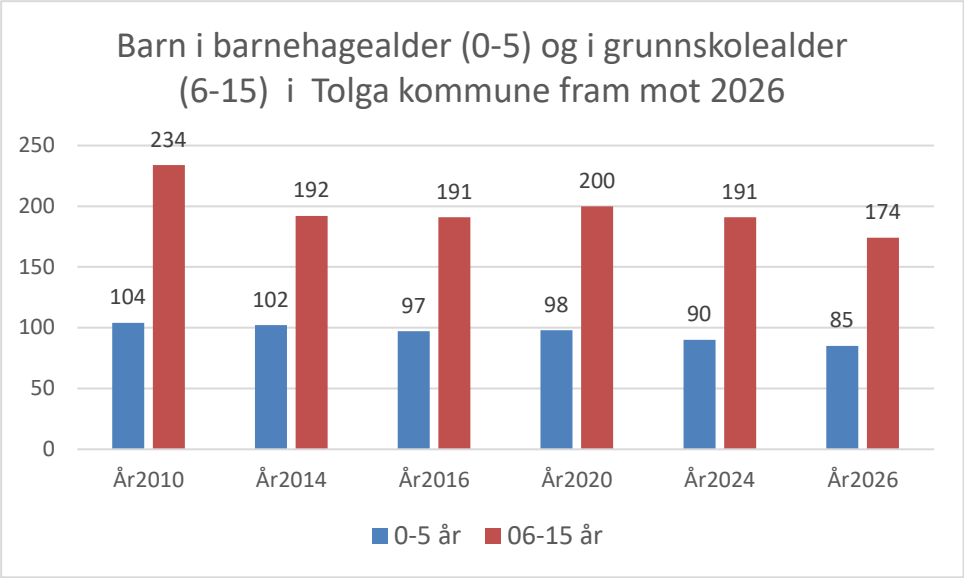

De siste 5 årene fra 2016-2020 har det blitt født i underkant av 17 barn i gjennomsnitt pr år i Tolga kommune. Antall skoleelever og antall barn i barnehagealder vil bli lavere de kommende årene (kilde ssb-tabeller 11668 og 07459). Inn- og utflytting vil påvirke disse tallene.

6.0.2 Tiltak 2020

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Aktiv bruk av lokalmiljø Bruk av naturen i form av mat og jakt Kartlegge, bli kjent med nærmiljø og bedrifter Bli kjent med lokale kunstnere Oppsøke institusjoner	Tiltak er nedfelt i årsplaner for barnehagene og skolene – Konkrete tiltak knyttet til ulike avdelinger og ulike alderstrinn. Alle tiltak gjennomført i henhold til plan for året. Eks på tiltak er bær og soppsanking, reinjakt, seljefløytekurs, «bli kjent tur til alle hjem» - 1. trinn.
Bolyst og attraktivitet	Opprettholde kvalitet Utviklingsorientert Samle kompetanse	Kontinuerlig arbeid gjennom året. Overordnet målsetting, ikke nedfelt i spesifikke tiltak.
Næringsutvikling	Samarbeid med næringslivet Entreprenørskap og lokalkunnskap	Tiltak er nedfelt i de lokale planene og planer for hvert alderstrinn.

	Kulturelt og lokalt entreprenørskap Realfagkommune	Eks. på tiltak er entreprenørskap /skape egen bedrift for mellomtrinn og ungdomstrinn.
Kommunale tjenester		
Arealstrategier		
Sikkerhet og beredskap		

6.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Oppvekst – 2020

- Satsingsområder og retning for Oppvekst i Tolga:
- Tidlig innsats
- Sosial kompetanse
- Kompetente medarbeidere og ledere
- Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge
- Entreprenørskap og lokalkunnskap

Satsingsområder	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Tidlig innsats	Tett oppfølging (Sette inn ressurs etter behov, observasjon, god kartlegging.). 4 foreldremøter for flerspråklige i barnehage. Ekstra foreldremøte for flerspråklige i skolen. Tverrfaglig samarbeid Friplass-ordning i kulturskolen, tangent og rytme, sfo, språklærer-ressurs i barnehagen.	Deltakelse i utviklingsprosjektet for innlandet «Kultur for læring» - barnehagene og grunnskolene. Kartlegginger med 5 interessegrupper annet hvert år. Tverrfaglige ressursteam er skolenes kvalitetssikring mht det sosiale- og spes.ped. arbeidet på skolene. Teamet er i tråd med systemutvikling (PPT). Barnehagene bruker kartleggingsverktøy «Tras alle med» og kartleggingsverktøy utarbeidet i samarbeid med PPT i systemarbeid og praktisk arbeid med hvert barn. Foreldremøter avholdt etter planen. Friplassordning gjennomført i 2020. Språklærerressurs i Tolga barnehage for flerspråklige barn.
Sosial kompetanse	Ulike pedagogiske verktøy, som f.eks.: LP – læringsmiljø og pedagogisk analyse.	

	«Mitt valg» (Bh) «Steg for steg» (Bh) Tydelige voksne Struktur og felles regler. Sosiale mål. Skape vennskap og forebygge mobbing = inkludering. Elevgrupper, foreldregrupper, medarbeidere og ledere.	Pedagogisk analyse brukes i enkeltsaker og i systemarbeid. Sosial kompetanse tema i samarbeid barnehage – hjem, skole – hjem. Tiltak gjennom «Kultur for læring». Tema i tverrfaglig samarbeid, fagdager. Skolene har benyttet interkommunal kommunepsykolog-ressurs i arbeidet
Kompetente medarbeidere og ledere	Veiledningsgrupper Profesjonsutvikling: -videreutdanning -kultur for læring i barnehage og skole - fagfornyelsen	«Kultur for læring» er barnehage- og skolebasert kompetanseheving/ profesjonsutvikling for hele kollegiet. Begge barnehagene og begge grunnskolene deltar. Gjennomført etter oppsatt plan. Ansatt på videreutdanning etter prioritering fra skolene. 2, 1 på hver skole, har videreutdanning i 2020/21 (spes.ped og lærerspesialist i forming). Begge skoler godt i gang i Fagfornyelsen. Kulturskolen i gang med planlagt ekstern veiledning.
Dialog med foreldre/foresatte – medvirkning fra barn og unge	Foreldremøter i skole og barnehage Tett kommunikasjon med barn/elever/ foresatte i skole og barnehage	Foreldremøter avholdt etter oppsatt plan, med tema for ulike trinn beskrevet i årshjul for barnehagen/skolen. «Foreldreskole» gjennomført etter plan på begge skolene. Aktivt elevråd og de unges råd. Aktivt og engasjert foreldreutvalg.
Entreprenørskap og lokalkunnskap	Elevbedrift på u-trinn. Etablert også på mellomtrinn.	Gjennomført i henhold til plan

6.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring

Folkehelse	Varierte aktiviteter i klasserommet og barnehagen. Utvida læringsarena utenfor barnehage- og skolebygget. Bruke samvær mellom generasjoner bevisst – som gjensidig verdi. Stimulere til deltakelse i kultur-skolen og la dette være et utspring for lokale aktører som beriker lokalt kulturliv.	Kartleggingsdata (elevundersøkelsen, Kultur for læring) som viser at barn og unge trives og har et godt læringsmiljø i barnehage og skole. Tiltak i årsplaner delvis gjennomført i 2020. Begrensinger som følge av Covid-19 gjorde at de fleste tiltak som involverer samarbeidspartnere utenfor barnehagen og skolen ble ikke gjennomført dette året (eks. besteforeldredag, juletrefest, 17. mai opplegg, bygdafrokost). I forhold til elevtall er det fortsatt stor % vis deltakelse i kulturskolen.
«Tolga dyrker måltidet»	Sosialt og kulturelt entreprenørskap – lokalkulturen som mulighetsgiver: Sanking, jakt, matgilde, kortreist mat, grønnsakshage m.v.	Gjennomført i henhold til årsplaner. Nytt i 2020 er samarbeid om skolehagen med andre sektorer.

6.0.5 Økonomisk resultat – sektor oppvekst samlet

Sektor Oppvekst har et mindreforbruk på alle enheter/programområder og et samlet et mindreforbruk på 2.161.389. Dette er en vesentlig endring i forhold til 2019, hvor sektoren hadde et merforbruk på ca. 2,4 mill.

Oppvekst signaliserte allerede i 1. tertial at det kunne blitt tapte inntekter som følge av korona-pandemien (480 000 kr). En annen utfordring som ble signalisert ved 1. tertial var flere søkere til grunnskole for voksne enn budsjettert. Dette henger sammen med endrede betingelser for varig opphold i Norge for flyktninger. Administrasjonen, sammen med NAV og flyktningetjenesten har sett på alternative karrieremuligheter for noen av personene dette gjelder.

Hovedårsaken til mindreforbruket kan oppsummeres med:

- Et svært moderat lønnsoppgjør. Her var det budsjettert med 3,4 %, mens resultatet ble ca 1,6 %. Det var særlig lønnsoppgjøret som utgjorde den største sprekken for oppvekst i 2019.
- Store tilbakeføringer i pensjonsutgifter. Dette gjelder både KLP for barnehagene, men for SPK hvor det ble tilbakeført ca 700.000. Dette kom i sin helhet sektor oppvekst til gode, og da spesielt Tolga skole som er den største enheten.

- Generell god budsjettdisiplin og god oppfølging i regnskapsrapporteringen; fra sektorleder, enhetsledere og videre ned til alle ansatte.
- Enhetene har i stor grad klart å kompensere for manglende foreldrebetaling (kulturskolen, barnehagen og SFO) som følge av koronapandemien (mindreforbruk på flere driftsposter). De største innsparinger gjelder redusert innkjøp, mindre utgifter til kurs/transport, mindre bruk av vikarer, vakante stillinger er ikke besatt.
- Kjøp fra andre kommuner og salg til andre kommuner er faktorer kommunen ikke er så mye herre over selv. Det har slått «riktig» ut for tiltak som omfatter oppvekstsektoren i 2020.

Siden en del øremerkede midler gjelder prosjekter hvor en vesentlig del av kostnaden kommer i 2021, har sektoren fått avsatt de fleste av disse midlene til bundet fond.

6.0.6 Oppsummering og konklusjoner- sektor oppvekst samlet

Alle enheter i oppvekst legger vekt på et oppvekstmiljø som skal gi trygge, glade, selvstendige og skapende barn, og har et aktivt forhold til sektorplanen med visjon, mål og tiltak.

Kompetanse har stått i fokus i lengre tid, og alle enheter har en nysgjerrig tilnærming til utvikling og læring. Sektoren har godt kvalifiserte medarbeidere, der mestring står i fokus. Resultatene fra undersøkelser, tester og kartleggingsprøver viser overveiende gode og positive resultater. Elevene skårer høyt på de fleste parametere i elevundersøkelsen.

Det er et godt og tilfredsstillende samarbeid enhetene mellom i sektoren. Det er også gode etablerte samhandlingsarenaer med andre enheter i kommunen, og samarbeidspartnere utenfor kommunen. Det er en utfordring å finne gode nok tiltak og opplegg for barn/elever med særlige behov, faglige og eller sosiale.

Kartlegginger de siste årene gjennom Kultur for læring for barnehagene og skolene, med data fra 5 brukergrupper, elevundersøkelsen, nasjonale prøver, sluttvurdering og også tilbakemeldinger fra kulturskolens arbeid viser at Tolga leverer svært god kvalitet på tjenestene i sektoren.

Antall årsverk er redusert med 0,5 årsverk fra 2019 til 2020. Dette til tross for økt salg til andre kommuner med ca 1 mill. (ressurskrevende brukere). Vi kan se en synergieffekt av samlokalisering skole og barnehage i sentrum. Antall årsverk Tolga barnehage er 2 årsverk mindre i 2020 enn i 2019.

Å fortsatt levere «riktig» kvalitet er utfordringer med negativ folketallsutvikling og stram kommuneøkonomi.

6.1 Tolga barnehage

6.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall barn**
Tolga barnehage	46 (pr 31.12.20)

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Tolga barnehage	12,2
Styrking førskolebarn	0,3
Barnehager felles	0,6
Sum	**14,1**

6.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

I Tolga sentrum er det full barnehagedekning. Noe ledig barnehagekapasitet høsten 2020, men fra årsskiftet fyltes plassene opp.

Barn fra Tolga kommune går i private barnehager i nabokommuner, og Tolga må dekke utgifter til barnehageoppholdet. (Forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlig tilskudd til ikke-kommunale barnehager).

2600 Styrking førskolebarn

I Tolga kommune har flere barn hatt behov for spesialpedagogisk hjelp i barnehageåret 2019/2020. Fra høsten 2020 er behovet redusert. Rettighetene er tilknyttet Lov om barnehager §19a-h Spesialpedagogisk hjelp, tegnspråkopplæring med mer. Ekstra personale har vært satt inn for å følge opp disse tiltakene. Noe av ressursene har gått direkte til spesialpedagogisk hjelp, og resten til å følge opp tett voksenkontakt gjennom hele dagen.

2700 Felles barnehagene

Tolga barnehage har egen språklærerstilling som styrker arbeidet med språkstimulering for flerspråklige barn. Det legges stor vekt på styrking av norsk som andre språk.

2750 Tolga barnehage

De fleste barn i Tolga barnehage har 5 dagers tilbud. Barnehageåret 2020/2021 er det 12 barn som er flerspråklige, og det er barn med bakgrunn/familietilknytning til 7 forskjellige land. Barnehagen har god faglig kompetanse – både barnehagelærere og fagarbeidere - barnehagen oppfyller pedagognormen og bemanningsnormen.

6.1.3 Oppsummering og konklusjoner

Lyngbo barnehage og Knutshauåen barnehage ble slått sammen til en ny felles barnehage fra 15.august 2020 – Tolga barnehage. Positivt med tanke på å samle alle barna, og samtidig gis det et større fagmiljø for de ansatte.

Barnehagen legger vekt på et oppvekstmiljø som skal gi trygge, glade, selvstendige og skapende barn. Barnehagen skal bidra til at barna får en god og trygg oppvekst. Lek og hverdagsaktiviteter er viktige læringssituasjoner for barna. Barnehagene jobber for å sikre et oppvekstmiljø som gir allsidige opplevelser og erfaringer, og som tar utgangspunkt i nærmiljøet og naturen. Det legges vekt på at de voksne ser det enkelte barn, dets utviklingsnivå og behov, er tydelige, observerer og veileder barna underveis.
Det jobbes med «Kultur for læring» i barnehagene i Hedmark, og i Nord-Østerdalen er det i barnehageåret 2020/2021 blitt satt fokus på «språkstimulerende læringsmiljøer» i alle barnehagene.

Barnehagene i Tolga bygger sin virksomhet på Lov om barnehager og rammeplanen.
Kommunen har følgende plan som det legges vekt på – Styringsplattform for oppvekst.
Kommunens visjon – Røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap.

Barnehagene i Tolga har årlig tilsyn fra branntilsyn og hoved ettersyn på lekeplassutstyr.

Tolga kommune har samarbeid med Tynset og Os på tilsyn etter barnehageloven § 16. I 2020 ble det ikke gjennomført tilsyn i noen av barnehagene i Tolga.

Ingen husholdninger skal betale mer enn 6 prosent av inntekten sin for en barnehageplass. Foreldrebetalingen er også begrenset oppad av maksimalprisen (fra 1.januar 2021 kr 3 230 per måned, som gjelder for et heldags ordinært barnehagetilbud) og søskenmoderasjonen. Alle 2, 3-, 4- og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt har rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage per uke. Betaling av kost (matpenger) kan komme i tillegg til maksprisen. Tolga kommune har 18 barn som får tilbud om redusert foreldrebetaling.

6.2 Tolga skole

6.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall elever**
Grunnskole	149
SFO	33

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Skole	21,5 (16,9 lærer, 4,6 fagarbeider/assistent)
SFO	1,4
Sum	**23,9**

2221 Tolga skole

6.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Elevtallet har vært stabilt de siste årene + - 150. Fram mot 2026 – 2027 er det en synkende trend. 33 % av elevene er to-språklige, og representerer 12 ulike språk. Antall årsverk har økt litt fra 2019. Økte ressurser er knyttet til elever med særlige behov.

Samarbeidet med kulturskolen er regulert gjennom forpliktende samarbeidsavtaler. Tolga skole kjøper tjenester fra kulturskolen i musikk og engelsk. Dette er et samarbeid som fungerer svært godt. Fra høsten 2020 ble barnehagen «nabo» med skolen. Med barnehagen i samme bygg gir det muligheter til enda mer samarbeid både administrativt og pedagogisk.

Skolen bruker jevnlig biblioteket og alle klasser får en time hver. Biblioteket er en viktig arena for stimulering av leselyst.

I Tolga kommune har lærerne siden 2001 hatt en arbeidstidsordning med utvidet tilstedeværelse. Felles utviklingstid har særlig hatt tema som gjelder Kultur for læring, realfagkommune, klasseledelse, hvordan møte utfordrende elever, sosiale – og relasjonelle ferdigheter i personalgruppen.

Mange tiltak er nedfelt i styringsplattformen. Skolens rutiner står også i infoheftet for skolen. Skolen har flere foreldresammenkomster, møter, samling for klassene utenom skoletid enn det som er nedfelt i lovs form. Det gjennomføres økt skole – hjem samarbeid (foreldreskole) på 1. og 8. trinn. En viktig suksessfaktor for at elever skal lykkes i skolen er godt og konstruktivt samarbeid hjem – skole.

Skolen har kontinuerlig tett samarbeid med lag og foreninger i bygda i ulike arrangement. Skolen bruker aktivt det utvidede skolerommet og er en integrert del av bygda.

<u>Fokus på læring:</u> Skolen har kommet langt i arbeidet med fagfornyelsen og endringene for å møte denne. Stikkord her er årshjul for tverrfaglig og flerfaglig temaer og didaktiske grep med fokus på mer praktisk rettet undervisning i de fleste fag. Kjerneelementene er det viktigste og mest sentrale elevene skal lære i hvert fag. Skolen skal gi elevene den kompetansen de trenger i møte med samfunnet og arbeidslivet. Med fornyelse av fagene, tidlig innsats, bedre overgang mellom barnehage og skole, skal det bygges et sterkere lag rundt elevene og skapes en skole som gir alle muligheten til å kunne lykkes. Arbeidet samkjøres opp mot kommunens sektorplan for oppvekst.

<u>Sosial handlingskompetanse og relasjonelle ferdigheter:</u> Skolen arbeider målrettet med sosial handlingskompetanse og relasjonelle ferdigheter både blant voksne og elever, som er grunnmuren for all læring. Alle elever skal oppleve trygghet på skolen. Det legges vekt på både teknisk og verdibasert kommunikasjon i klassene. Det er utviklet ulike læringsarenaer tilpasset den enkelte elevs behov, i tråd med skolens pedagogiske profil.

Elevundersøkelsen viser at eleven på skolen trives og har venner. Samtidig er internett, spill og bruk av sosiale medier en økende aktivitet. Det bekrefter at det er nødvendig å satse på opp-bygging av elevers sosiale kompetanse. Dette er en kontinuerlig prosess og «ferskvare». Behov for å fokusere på sosial kompetanse og relasjonsarbeid elev – elev, voksen – elev understrekes også i kartleggingsresultatet gjennom FoU prosjektet «Kultur for læring». Skolen har siden 2016 vært mobilfri-skole, en ordning som fungerer svært bra. Elevene har selv initiert dette gjennom elevrådet.

Kultur for læring: Høsten 2020 ble siste spørreundersøkelse i «Kultur for læring» gjennomført. Høy svarprosent gir et godt grunnlag for videre bruk av resultatene, som for Tolga skole viser meget gode resultater sammenlignet med regionen og fylket. Skolen har gjennomført to kompetansepakker «Motivasjon og tro på seg selv» og pakke knyttet til fagfornyelsen. Skolen har fått gode tilbakemeldinger på det arbeidet som er gjort så langt. På bakgrunn av T3 er det laget en oppfølgingsplan. En aktuell kompetansepakke fra Høyskolen er rettet mot overgang «kultur for læring» og fagfornyelsen.

LP modellen: Modellen brukes for å avdekke pedagogiske og atferdsmessige utfordringer. LP modellen et av flere analyseverktøy som benyttes i team, på trinn og i samarbeid med PPT. LP benyttes som arbeidsform i Kultur for læring arbeidet.

Realfagkommune: Skolen har samarbeidet med naturfagssenteret, matematikksenteret og UDIR i realfagkommunesatsingen. Hovedtema i satsingen 2020 har vært koding. 3 lærere har vært frikjøpt i 10 – 15 % stilling hver (Tolga og Vingelen). Satsingen varer ut 2020.

Grunnleggende ferdigheter i basisfagene er skolens hovedprioritering. Opplæring i lesing og skriving er en felles satsing i regionen. 2020/21 har skolen 2 lærere i funksjon som lærerspesialist – lesing og realfag. Nasjonale prøver gjennomført i lesing, engelsk og regning på 5. og 8. trinn, og i lesing og regning for 9. trinn. Resultatene fra prøvene er særlig gode for ungdomstrinnet.

Fremmedspråk og valgfag: Skolen gir tilbud til elevene om opplæring i tysk som 2.fremmedspråk. Som alternativ kan elevene velge arbeidslivsfag. Dette er et fag der en velger områder fra den videregående skolen med praktiske tilnærminger. 8. klasse har dette året fagene design/redesign og fysisk aktivitet og helse. 9. klasse hadde forskjellige varianter av produksjon for salg, mens 10 fortsetter med fysisk aktivitet og design/redesign. Tilbudet gjelder alle klasser på ungdomstrinnet.

Bærekraftig utvikling: Gjennom" Den naturlige skolesekken" har skolen deltatt med et prosjekt under betegnelsen "Bærekraftig utvikling". Prosjektet inneholder både teoretiske og praktiske elementer. Opplegget knyttes til kommunens økoløftprosjekt, hvor vi bruker lokale ressurser. Dette er en viktig del av utviklingsarbeidet sammen med realfagsatsingen.

2220 SFO

33 barn benytter tilbudet. I forbindelse med ombygging/nybygg Tolga skole – barnehage – kulturhus, flyttet SFO inn i nye lokaler i løpet av 2020. De nye lokalene ligger midt i skolen, og er

mindre arealmessig enn tidligere lokaler, men nytt kulturbygg, nye lokaler til musikk, kunst og håndverk, kan det også gi SFO nye utfoldelsesmuligheter. I hele Covid-19 perioden

Ansatte SFO har hele stillinger, og kombinerer SFO med arbeid i skolen- i klassene og opp mot enkeltelever.

6.2.3 Oppsummering og konklusjoner:

Tolga skole har godt kvalifiserte medarbeidere, der mestring står i fokus. Ulike kartlegginger, bl.a. nasjonale prøver og sluttvurderingen våren 2020 bekrefter at læringstrykket i klasserommet er godt. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Arbeidet med sosiale ferdigheter og relasjonelle ferdigheter er satt i system. Gjennom «Kultur for læring» er dette tema som forventes å gi positiv effekt over tid. Elevtallet er stabilt.

Tolga skole har turt å jobbe utradisjonelt, tatt i bruk uterommet som en viktig læringsarena og jobbet godt med dybdelæring med lokale mål. Entreprenørskap er satt i system og det er fokus på praktisk og variert tilnærming fra 1. trinn til 10. trinn.

Det er en utfordring i å sørge for tilstrekkelig kompetent støtte til to-språklige barn med språk som for oss kan være lite kjent. Dette gjelder så vel arbeidsinnvandrere som flyktninger. Særlig gjelder dette psykososiale utfordringer. Det er også en utfordring å finne gode nok tiltak og opplegg for elever med særlige behov, faglige og eller sosiale. Skolen opplever godt samarbeid med andre samarbeidspartnere (f.eks. helsesøster, PPT, barnevern, flyktningetjenesten og BUP) i dette arbeidet.

6.3 Vingelen skole og barnehage

6.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall elever**
Grunnskole	50
Barnehagen	28
SFO	22

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder	1,0
Skole (pedagoger og assistenter)	7,5
Barnehagen	6,5
SFO	0,7
Sum	**15,7**

6.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

Oppvekstsenteret har stor søkning til barnehagen og prognosene for elevtallet på skolen de neste årene viser stabile tall. Med barn i alderen 1 – 13 år er det et stort spenn og mange hensyn å ta i barnehage -og skolehverdagen. De ansatte viser vilje til å se muligheter og er fleksible, noe som er viktig på en slik enhet. Enheten fikk ny leder fra 1/8-20.

Det jobbes med å få utarbeidet en felles plan for utvikling av uteområdet ved skole og barnehage, i samarbeid med VIL og Fjellheim. Dette omhandler både leke- og aktivitetsområder og trafikksikkerhet.

Det er flere elever ved skolen som har store spesialpedagogiske tiltak. Dette er krevende i en tid hvor det må kuttes i den pedagogiske ressursen. I barnehagen er det kun en 30% stilling knyttet til styrking ut over grunnbemanningen. Med et løsningsorientert personale fungerer det, men det er marginalt.

2200 SFO Vingelen skole:

Høst -20 var det 22 elever som benyttet tilbudet. Med utgangspunkt i søknadene blir det gitt tilbud om SFO på ettermiddag mandag – torsdag. På morgenen og ettermiddag på fredag er det SFO i samarbeid med barnehagen. To assistenter og en miljøterapeut har deler av sine stillinger knyttet til SFO.

2201 Vingelen skole:

I 2020 har skolen fortsatt arbeidet med å løfte fådeltskolepedagogikken. Utearealet som læringsmiljø er en viktig del av Vingelen skole. Opplevelser og egne erfaringer fra utemiljøet synes å gi en god effekt i form av økt faglig interesse og trivsel. Variasjon i undervisningen er bra og skolen opplever dette som et positivt avbrekk. Fysisk aktivitet gjennom ulike aktiviteter som lek, samarbeidsøvelser mm styrker den enkelte elevs sosiale kompetanse. Gjennom aktivitet i aldersblanda grupper lærer elevene av hverandre. Elevene får også et godt fundament for å forankres til bygda - de blir glade i stedet. Skolen viderefører sin satsing på entreprenørskap gjennom elevbedrift.

Innføring av ny læreplan Fagfornyelsen preger det pedagogiske utviklingsarbeidet dette året. Nye fagplaner, valg av læreverk (bøker og digitale), samt utvikling av metodikk og læringsmåter er sentralt her. I tillegg har skolen dette året hatt ekstra fokus på IKT og lesing. Planen er innkjøp av Chromebook og Smarttavler, og skolen jobber med å løfte lesing på alle trinn.

Foreldreskole er gjennomført for foreldrene på 1.trinn. Skolen har et tett samarbeid med foreldrene både gjennom utvalgsmøter og ulike arrangementer gjennom året. Møter er gjennomført med noen tilpasninger på tross av restriksjoner relatert til Coronapandemien.

Lærere i Tolga kommunen har hatt utvidet tilstedeværelse siden 2001. Gjeldende avtale ble reforhandlet i 2020. Alle lærere har en individuell arbeidsplan, mens alle ansatte har en egen stillingsinstruks.

2203 Natur og kultur: Skolen baserer sin virksomhet på at elevene skal få gode vilkår for læring. Dette bl.a gjennom utstrakt bruk av ulike læringsarenaer og metoder. I «Styringsplattform for oppvekst» er det lagt tydelige føringer for fortsatt bruk av uteområdene våre, der målet er at opplæringen gir barna «røtter i fortida, tro på framtida og læring i fellesskap». I 20/21 fortsetter arbeidet på referanseområdet vårt «Jordvollen i Svartåsen» og utvikling av våre valgte objekter i nærområdet. Ellers er bruk av kultursti, basisløype, fulgletårn og skianlegg om vinteren sentralt.

2710 Vingelen barnehage:

Avdeling Knøsen og Ræbben: Til sammen 30 plasser. Det vil si at det er ingen ledig kapasitet pr. nå.

Bemanningsnormen følges på begge avdelingene. Det er en klar økning av yngre barn i barnehagen, i tillegg til at antallet dager for den enkelte også øker. Åpent 07.00 – 16.30.

Det har vært noe utskifting i personalgruppa. Enheten består av styrer og to pedagogiske ledere med førskolelærer/barnehagelærerkompetanse en barnehagelærer og fire fagarbeidere/assistenter.

Høsten -13 ble det igangsatt et stort 2-årig utviklingsprosjekt for barnehagene i Nord-Østerdal med fokus på veiledning. Barnehagen har fortsatt denne jobbingen i egen barnehage og har bl.a. tatt i bruk LP-modellen (læring og pedagogisk analyse) som verktøy i personalgruppa.
Barnehagen har fokus på lekens plass i barnehagehverdagen og de voksnes rolle i leken. Dette har satt sitt preg både på planlagte og spontane aktiviteter i hverdagen, og har vært tema på planleggingsdag og personalmøter for de ansatte. Barnehagen er med i Kultur for læring, noe som gir personalet oversikt over hva de de ulike informantene har svart om hva de er fornøyd med – ikke fornøyd med. Dette arbeidet systematiseres sammen med barnehager i kommunen og i regionen.

Samarbeid med kulturskolen: Samarbeidet har bestått av to perioder med musikk for Knøsen og Ræbben, kjøp av musikkundervisning og undervisning av kulturskoleelever i skoletiden. Samarbeidet gir ungene unike muligheter til å få utfolde seg og er et viktig bidrag til å skape gode læringsarenaer for alle. Alle elever på 1.-2. får ukentlig tilbud om «Tangent og rytme» og mange av skolens elever benytter seg ellers av kulturskolens varierte tilbud.

6.3.3 Oppsummering og konklusjoner

Vingelen skole og barnehage er en organisasjon med godt kvalifiserte medarbeidere, der det er fokus på lek og et godt læringsmiljø for barn fra 1-13 år. I sentrum står mestring for alle. Resultatene fra undersøkelser, tester og kartleggingsprøver viser i hovedsak gode og positive resultater. Elevene skårer høyt på de fleste parametere i elevundersøkelsen. Det jobbes kontinuerlig med elevenes psykososiale miljø. Barnehagen er med i «Kultur for læring», med fokus på språkstimulerende læringsmiljøer.

6.4 Tolga kulturskole

6.4.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	Antall elever
Kulturskolen	120 (155 elevplasser)

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder	0,5
Skole	1,97, høst 1,77 (mindre høst grunnet byggeprosess)
Ressurssenter, salg internt og eksternt	Vår 2,08. Høst 1,59 (endring pga. vikariat i Tolga skole høst 2020)
Sum	**4,55**

Tjenesteproduksjon og aktivitet

Å delta i kunst og kulturfag har stor egenverdi for barn og unge. For en kommune med nedgang i folketallet, og som ønsker å beholde og rekruttere barnefamilier, er det gode kulturskoletilbudet en klar styrke. Det er viktig å legge til rette for at minoritetsspråklige barn kan delta i kulturskolens tilbud, som er en viktig arena for integrering.
Skolen har lokale læreplaner som bygger på Rammeplan for kulturskole, Mangfold og fordypning. Kulturskolen følger skoleruta for grunnskolen. Undervisningen foregår i grupper og/eller individuelt. Det er et mål at så mange som mulig har muligheten til å spille sammen med andre enten ukentlig eller i perioder.

Da landet stengte ned i mars, tok også kulturskolen utfordringen med digital undervisning. I samarbeid med Tolga 2020 ble det laget en film som viser den nye hverdagen med digital undervisning, tilbake til skolen med avstand som trengs og byggeprosess. Både pandemi og romsituasjonen gjør det krevende med samspill og konserter. Å stå på scenen er viktig for læring, det fikk skolen erfare i løpet av 2020.

Kulturskolen har noe redusert antall elevplasser grunnet manglende kapasitet på rom. Oppgaver er endret for flere ansatte for høsten 2020: Teknisk forberedelse kulturbygg, skriving av nytt teaterstykke, vikariat grunnskole. Fra 2021 lønnes lærere i skolen i stedet for internsalg.

Tidlig innsats: Friplass-ordning: I 2020 har skolen innvilget søknader om friplass for ca. kr 60.000. Det er ca. 30 % flerspråklige i skolens elevgruppe. Tallet er stabilt.

Breddeprogram:

- Tangent og rytme for 1. og 2. trinn går som et breddeprogram der alle får delta gratis. Dette er en viktig og god arena, og sikrer et kulturskoletilbud for alle i starten av grunnskoleløpet. Erfaringen er at mange søker seg inn i kulturskolen underveis eller etter å ha deltatt på tangent og rytme. Dette stoppet i mars og ut året grunnet Korona og rom.
- Kunstprosjekt og seljefløytelaging/spilling, 5, 7. og 9.trinn. (lokale DKS-midler): Ikke gjennomført grunnet Korona
- Teaterimprovisasjon – kommunikasjon, 10.trinn (lokale DKS-midler) Ikke gjennomført grunnet Korona

Kjerneprogram: Her er de fleste elevplassene. Det er elever som er motivert for større undervisningsmengde og systematisk egeninnsats. Det skal bidra til å utvikle kreative evner, håndverksmessig og kunstnerisk kompetanse og samarbeidsevne. Skolen har her elever som går i mange år med jevn utvikling fra 1.trinn og helt ut videregående skole.

Den utadrettede virksomheten for kulturskolen er viktig. Skolen rakk å gjennomføre Ferske fjes før nedstenging. 5 deltakere på UKM på Os, utdeling av belte i judo (små grupper i egne kohorter), kirkekonsert, konsert i Øversjødalen, skolekonsert og forestilling for barnehage.

Salg av tjenester: Tolga barnehage, Tolga skole, Vingelen skole og oppvekstsenter, Tolga skolemusikkorps, Tolga og Os Janitsjar, Vingel Singers, Vingelen Storband, Bergstadkoret, Røros kulturskole, Os kulturskole (Os skolemusikkorps)

Omdømmebygging: Gjennom å være en integrert del av sektor oppvekst, er kulturskolen en arena som når barn og unge i ulik alder, helt fra barnehage og ut grunnskoleløpet. Skolen har også noen elever i som går på videregående skole. Omdømme bygges gjennom levering av tjenester med høyt faglig nivå, i møtet med den enkelte elev.. Utadrettet virksomhet, egne konserter og prosjekter, samt samarbeid med det frivillige kulturliv gjør kulturskolen synlig i kommunen og i folks bevissthet. Det oppleves at kulturskolen «står høyt i kurs» blant politikere, brukere og foreldre.

Kompetanseutvikling: Kulturskolen søkte i mars 2020 å delta i veiledning fra Norsk kulturskoleråd, jf formannskapsak 25/20. Veiledningsarbeidet har måttet gjort tilpasninger mht Covid-19, men startet opp i august 2020. Målet er å utvikles skolen i å se planer i en helhetlig sammenheng – i forhold til samfunnsoppdraget. Alle ansatte i kulturskolen deltar.

Dialog med foresatte: Gjennom direkte kommunikasjon mellom lærer og foresatte ønsker skolen å styrke dialogen og avklare gjensidig forventning. Ved bruk av nytt administrasjonsprogram, SpeedAdmin, har skolen fått en enklere vei til å nå alle med beskjeder gjennom SMS og e-post.

6.4.2 Oppsummering og konklusjoner

Kulturskolens greide å mestre begge utfordringene de har stått overfor dette året: Bygging og pandemi.

Kulturskolen ønsker å legge til rette for elevers motivasjon, mestring og muligheter. Kulturskolen ønsker å løfte fram kreative fag for barn og unge. Dette året har Tolga ikke hatt musikkrom. Skolen gir tilpasset opplæring for alle. Alle skal få utviklet sitt talent. I kulturskolen blir alle avhengige av hverandres kompetanse for å nå målene.

Kulturskolen er en naturlig del av oppvekst, og samtidig har skolen behov for å arbeide på tvers av sektorene. Livskvalitet for alle uansett alder. Fra vugge til grav. Skolen ønsker å videreutvikle seg som kommunens kulturelle ressurssenter. Skolen ønsker også å bidra enda sterkere for å inkludere alle som flytter til Tolga. Kulturskolen kan gjøre den enkelte i stand til å delta i det frivillige kulturliv samt gi mestringsopplevelser i en ellers ukjent og fremmed hverdag i et nytt land.

En stor utfordring for framtiden er å gi kvalitativt godt tilrettelagt opplæring i kunstfag for barn og unge. En annen utfordring er å takle nedgang i elevtallet uten å miste kompetansen i kommunen. Skolen er avhengig av forutsigbarhet og forankring av verdier av kunst og kultur i opplæringen.

6.4.3 Kjøp av tjenester /Interkommunale tiltak

2050 Skoler felles / Kompetanseutvikling

Gjelder kommunens andel i felles kompetanseutvikling skoler og barnehage, kr 200 000. Deler av barnehagens finansiering er bruk av felles fondsmidler. Ut 2020/21 gjelder dette satsingen «Kultur for læring». Fra 2021 er det etablert et nytt organ som skal koordinere kompetanseutviklingen i skoler og barnehager; «Samarbeidsforum i Innlandet», inndelt i 9 regioner.

2050 - 2700 – 2500: Pedagogisk psykologisk tjeneste og logopedtjenesten

PPT er en interkommunal tjeneste der Tynset er vertskommune. Foruten å være sakkyndig instans for saker som angår enkeltbarn/elever, er PPT er en viktig samarbeidspartner i systemrettet arbeid i skole og barnehage. Tolga betaler årlig tilskudd fordelt i tre grupper; barnehagebarn, elever i grunnskolen og voksenopplæring. I tillegg betales kommunens andel til logopedtjenesten på dette området. Andel Tolga regnes delvis ut fra antall barn/elever i barnehage og grunnskole, og etter folketall. Utgift til PPT for Tolga kommune var 724 545. Det er 15 089 kr mer enn budsjettert (innbetalt). Utgift til logopedtjenesten i 2020 var 143 631 kr. Det er 29 770 kr mindre enn budsjettert (innbetalt).

Saksoversikt PPT og logopedtjenesten (enkeltsaker og systemsaker):

	2018		2019		2020	
Kommune	**PPT**	**Logoped**	**PPT**	**Logoped**	**PPT**	**Logoped**
Alvdal	69	18	65	16	66	19
Folldal	49	18	50	17	49	21
Os	67	11	62	9	60	12

Rendalen	24	6	23	17	28	13
Tolga	59	21	57	16	58	22
Tynset	172	64	159	56	161	62
Totalt	443	138	419	131	425	152

2500 Voksenopplæring

Deltakere på norsk med samfunnsfagopplæring: 17 stk. fra Tolga
Deltakere på grunnskoleopplæring for voksne: 5 stk. fra Tolga

I 2020 bosatte Tolga etter vedtak. Det interkommunale samarbeidet har siden 2013- 2017 bosatt flere personer enn budsjettert, og øremerket persontilskudd er avsatt på fond. For 2020 ble det overført totalt kr 385 962 i ekstra persontilskudd for Covid-19. VO fikk derfor et mer positivt sluttresultat ved årsoppgjøret enn tidligere rapporter. Det interkommunale samarbeidet hadde et forbruk i underkant av 5,2 mill og innkomne tilskudd kr 5 mill. Ved beregning i henhold til samarbeidsavtalen med antall elever, gikk kommunene Tolga- Alvdal- Folldal med innsparing som er satt på fond, og Tynset fikk et merforbruk på kr 1 mill.

Ved nedstenging mars 2020 fikk VO etablert et opplæringstilbud 2 dager etter nedstengingen til samtlige elever på alle nivå. Det ble sørget for at alle elever hadde enten bærbar pc eller iPad., samt nettilgang. Ved etablering av ulike digitale plattformer ble det opprettet egne språkgrupper slik at viktig informasjon om smitteverntiltak ble formidlet på flere språk.

7. Sektor Velferd

Sektor Velferd består av tjenesteområdene

- Helse
- Institusjon
- Re-/habilitering og mestring
- Flyktningetjenesten
- NAV*/* NAV Tolga inngikk i vertskommunesamarbeid NAV Nord-Østerdal fra 1.10.18.

7.0.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats for hele sektoren

Tjeneste	**Antall brukere**
Legetjenesten	1249 har fastlege på Tolga pr 31.12.20(1227)
Helsestasjon	102 – 0-5 år, 195 – 6-15 år 21 fødsler og 2 tilflytter i 2020 kullet
Tolga sykehjem	15 langtid + 4 korttid
Hjemmesykepleie	59(56)
Hjemmehjelp	39(46)
Trygghetsalarm	31(31)
Omsorgslønn	2
TFF	30 (32)
Rus/psykisk helse	40 (56)
Ergoterapi	76 (83)

Ressursinnsats	**Årsverk**
Sektorleder –	1,0
Enhetsledere	2,0 (3,0 med lege)
Legetjenesten	3,8
Helsesøster	1,0 – inkludert 0,2 prosjektmidler

Jordmor	0,1
Psykisk helse/Rus	2,0 – inkludert prosjekt Ruskonsulent
Fysioterapi	1,5
Sykehjem	15,27
Hjemmetjenesten	15,72
Ergoterapeut	1,0
TFF	4,0
Kjøkken	2,8
Flyktningetjenesten	2,8
Sum årsverk	**52,99 (ink fysioterapi)**
Nettobudsjett 2020 (i 1000 kr)	**41 825**
Nettoregnskap 2020 (i 1000 kr)	**43 766**
Merforbruk	**1 940**

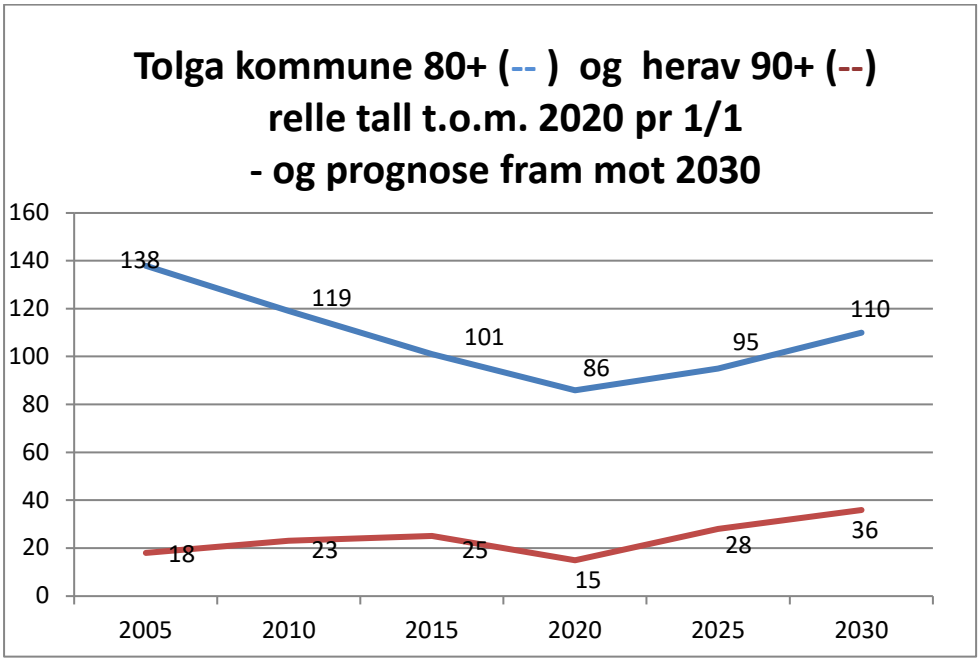

Antall innbyggere i Tolga kommune 80 år og eldre, og hvor mange av disse som er over 90 år. Tabellen viser reelle tall fra 2005 til 2020 og en prognose fram til 2030. Antallet innbyggere over 80 år har gått betydelig ned de siste 15 årene. Antallet 80+ vil stige igjen framover mot 2030, men bare opp mot det nivået som var for noen få år siden.

7.0.2 Tiltak 2020

Som støtter opp under Kommuneplanens samfunnsdel (2015-2027) hovedmål og satsingsområder

Hovedmål	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Identitet og tilhørighet	Vi skal revidere og forbedre strategiplan for mottak og integrering av flyktninger/asylsøkere. Vi skal systematisk øke samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor for å skape et mangfold av arenaer for aktivitet og deltakelse	Vi har arbeidet med denne planen og strategien er tatt delvis i bruk. Områdene samhandling helse, psykisk helsetjeneste ved mottak og oppfølging er forbedret. Vi har hatt fokus på å kople på frivillige for aktiviteter og deltakelse; sommer sfo hvor ungdommer fikk sommerjobb. Samarbeid med frivilligsentralen om aktiviteter for eldre, flyktninger og andre har i 2020 vært vanskelig pga Korona pandemi. Mye av frivillighetene har vært nedstengt i 2020, og mange av de planlagte aktivitetene har derfor utgått. Vi er spente på hvordan samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor vil komme i gang i igjen når pandemien er under kontroll
Bolyst og attraktivitet	Vi skal praktisere hverdags-rehabilitering gjennom gode hjemmetjenester og ergoterapitjenester, slik at flere kan bo i eget hjem så lenge som mulig på tross av funksjonssvikt Aktivt bistå innvandrere, flyktninger og vanskeligstilte til å	Vi har fokus på bistand og tilrettelegging i hjemmet slik at flere kan bo hjemme lenge Vi har etablert gode rutiner for rehabiliteringspasienter for å oppnå at flest mulig kan mestre å bo hjemme etter sykdom/funksjonsfall. I 2020 er for øvrig «omsorgstrappen» innført som et verktøy, som vil si at det blir gitt riktige tjenester til riktig tid- Vi har i 2020 opplevd det som vanskelig å få innvilget startlån fra NAV til riktig tid. Dette vil si at noen flyktninger som ønsker å kjøpe seg bolig i privatmarkedet ikke får kjøpt

	leie på det private boligmarkedet eller å gå fra «leie til eie» i egen bolig	fordi innvilgelsen av startlån kommer for sent ifht budfrist. Når boliger som legges ut for salg bistår vi i prosessen med at leietakerne eller evt. andre vanskeligstilte får muligheten til å kjøpe og eie disse boligene
Kommunale tjenester	Vi skal bli bedre på forventnings-avklaringer og være tydelige på kommunens rolle i tjenesteyting	I dialogen med den enkelte bruker og pårørende, i skriftlig materiale
Areal-strategier	Vi skal bidra til mestring, deltakelse og god helse gjennom universell utforming	Vi går inn i enkeltsaker med veiledning og bistand. Vi har bidratt i prosessene med nybygg barnehage, kulturbygg og rehabilitering skole

7.0.3 Tiltak som støtter oppunder styringsplattform for Velferd – 2019
Satsingsområder og retning for Velferd i Tolga:

- Helsefremming og forebygging
- Samhandling
- Livskvalitet
- Ledelse
- De ansatte som ressurs

Satsings-områder	**Tiltak**	**Beskrivelse/Gjennomføring**
Helsefremming og forebygging	Vi skal ha fokus på hverdags-rehabilitering; kompetanse-heving i målrettede arbeidsmetoder for alle i sektoren Drift av Korttidsavdeling Drift av langtidsavdeling	Rutiner for oppfølging av rehabiliteringspasienter praktiseres og er i kontinuerlig forbedring. Vi har definerte Korttids-rom ved omsorgstunet. Korttidssavdelingen har vært i drift i 2020, men er omgjort fra 5 til 4 plasser. Fra 2020 er det opprettet en egen demensavdeling, Kårstua. Den består

		av 5 plasser. I tillegg har vi 10 stk ordinære langtidsplasser
	Lavterskel dagaktivitets-tilbud	Siste driftsåret til Helblad i 2020. I 2021 tar kommunen over drift av dagaktivitetstilbud selv. Tilbudet har hatt få deltagere, og i 2021 så vil det settes i verk tiltak for å øke mengden deltager
	Vi skal være et naturlig førstevalg når kommunens innbyggere velger fastlege	Vi har stadig økende andel som velger fastlege i egen kommune.
	Vi skal styrke muligheter til å opprettholde funksjonsnivå ved medisinsk råd og veiledning Vi skal øke egenmestring til de med kronisk sykdom gjennom bedre diagnostisering, medisinsk oppfølging og veiledning	Gjennom året har vi fått på plass stabil bemanning og jobbet med gode rutiner for drift av legekontoret. Innbyggere i Tolga kommune blir bedre fulgt opp. På grunn av den stabile legedekningen ser vi nå en økning av innbyggere fra andre kommuner som velger fastlege på Tolga
	Skape gode og helsefremmende holdninger til ungdom om kropp og psykisk helse Systematisk bruk av kartleggingsverktøy for tidlig innsats	Vi har stadig bedre oppfølging av enkeltbrukere, kartlegging av nye brukere og oppfølging gjennom rus-/og psykisk helsetjeneste

		Ulike kartleggingsverktøy i rus-/psykisk helsetjeneste, legetjenester, ergoterapitjenesten, demensteam
Samhandling	Vi skal videreutvikle arenaer for samhandling Vi skal videreutvikle samhandlings-kompetansen hos de ansatte gjennom medarbeiderskap, kompetanseheving og godt arbeidsmiljø Organisasjon og møtestruktur er tilpasset slik at disse bygger oppunder samhandling som naturlig arbeidsform	Gjennom opp strukturerte møtearenaer har vi videreutviklet samhandlingen internt i sektoren, innad i kommunen og med eksterne samarbeidspartnere Vi har satset på medarbeiderskap og arbeidsmiljø i personalmøter, i samling nyansatte Kompetanseheving har i 2020 vært vanskelig under ordinære rammer. Men etter hvert så ble det lagt opp til noe kompetanseheving digitalt- Ledelsen i sektoren har bygget opp en ny og bedre møtestruktur for å sikre bedre samhandling mellom de ulike enhetene. Det blir avholdt ledelsesmøte x2 pr mnd delt på driftsoppdateringer og strategiplanlegging
Livskvalitet	Vi skaper livskvalitet gjennom aktivitet, arbeid og deltakelse Vi har aktiviteter og arrangement (aktivitetskalender) i samarbeid med Frivillig sektor og pårørende	Daglige aktiviteter ved omsorgstunet for hjemmeboende og beboere har i 2020 vært viktigere enn noen gang pga Koronapandemi. Dette har vært krevende for ansattgruppen ettersom omsorgstunet har vært stengt for eksternt besøk nesten hele 2020 Mat-gruppe og sosial samling hver onsdag for brukere av TFF. Dette var vanskelig å gjennomføre i starten av pandemien, men har løst seg etterhvert Ulike arrangementer og små turer ved Omsorgstun og Frivilligsentral

	Vi innhenter systematisk bruker-erfaringer og ønsker for aktiviteter som gir økt livskvalitet Vi videreutvikler samarbeidet med frivillig sektor og tar i bruk kunnskapen innhentet fra brukererfaringer	Dagtilbud personer med demens to dager pr uke Vært vanskelig å gjennomføre som vanlig i 2020
Ledelse	Gjennom lederutviklingsprogram, styrker og videreutvikler vi felles ledelseskultur, slik at vi fremstår tydelige og enhetlige i lederrollen	2019 og halve 2020 var preget av utskifting av både enhetsledere og sektorleder. Enhetsleder sykehjem på plass medio Juni 2020. Utskifting av enhetsleder i hjemmetjenesten skjer i 2021. Dette vil si at hele ledergruppen i sektor Velferd er skiftet ut på 1 år. Fokus på struktur og organisering av tjenester. Ledergruppen jobber tett sammen mellom nivå.
De ansatte som ressurs	Vi jobber med felles tiltak knyttet forbedrings-områder identifisert i 10-faktor-medarbeider-undersøkelsen Medarbeiderskap og medarbeider-rollen videreutvikles ved gjennom personalmøter/oppfølgingsarenaer gjennom året Bruk av kompetansen hos de ansatte der det til enhver tid er behov	Kompetanseheving på ulike områder, arbeidsmiljø spesielt i fokus på enkelte enheter, innspill er kommet til lederutviklingsprogrammet fra alle ansatte i sektoren, Møtestruktur og innhold er i utvikling fra rene «informasjonsmøter» til mer «lærende møter» og at man skiller på dette Ansatte og enhetsledere har dette fokus for å løse de oppgaver og utfordringer vi til enhver tid

7.0.4 Tiltak knyttet mot Folkehelse og «Tolga dyrker måltidet»

Satsing	Tiltak	Beskrivelse/Gjennomføring
Folkehelse	Vi setter forebygging på dagsorden internt og eksternt	Forebyggende tiltak i helsestasjon, rus- og psykisk helsetjeneste, dagtilbud, kvinnegruppe, gruppe/trim basseng fysioterapi, mat-gruppe TFF
	Vi koordinerer aktiviteter på tvers av sektorer	Gjennom fagmøter og møter i enhetene finner vi løsninger og muligheter på tvers av enheter og sektorer.
	Vi finner løsninger og tiltak sammen med de ulike sektorene	
	Prioriterte grupper i 2020 har vært eldre og ungdom på grunn av koronapandemien	Eldre har vært sosialt isolert i større grad enn vanlig pga pandemien. Det er også et fokus på oppfølging av ungdommer som har fått problemer pga pandemien.
		Har styrket arbeidet rettet mot flyktninger og integrering i 2020 ytterligere. Blant annet har vi «tatt tilbake» programrådgiver. Det ble kun bosatt 4 flyktninger i 2020 pga pandemien. Sommerjobb for flykninger
«Tolga dyrker måltidet»	Vi satser videre på eget kjøkken ved omsorgstunet med meny ut fra rådende kostholdsanbefalinger og sesongens råvarer	Kjøkkenet leverer mer mat til hjemmeboende ved Omsorgstunet, vi har fire faste hovedmåltider ved Omsorgstunet og har forskjøvet måltidene tilpasset beboernes behov og døgnets timer
	Vi skal bevare lokale mat-tradisjoner	Sesongens råvarer benyttes og mattradisjoner ivaretas. Lokalmat brukes i stor grad

	Vi skal bruke mat og måltider for å skape aktivitet blant beboere/ brukere hjemme og i institusjon, god matlyst og god helse Veilede barn og foreldre helse-fremmende kosthold	Mat og tradisjoner introduseres for flyktninger via introduksjonsprogrammet Mat og måltider daglig arena for aktiviteter og sosiale møter Kjøkkenpersonalet er Frokostvert hver ukedag fra 08-10 ved Institusjon(sykehjem) Og (stort sett) har en fått til dette på Omsorgsleiligheter i Lyngmostuan, hvor renholdspersonalet har tatt rollen som tilretteleggere ved frokostmåltidet. Helsestasjon veileder foreldre ut fra rådende retningslinjer og følger opp enkeltpersoner/familier ved behov Rus- /og psykisk helse følger opp enkeltpersoner/familier med spesielle utfordringer

7.0.5 Økonomisk resultat- Velferd samlet

Sektor Velferd har et samlet merforbruk på 1.940.203,46. Dette var ikke uventet, men ikke riktig så ille som det vi var redde for. Til sammenligning gikk 2019 nesten helt i null jfr budsjett.

Noen hovedpunkter:

- Det har hele tiden vært signalisert forventet vesentlig overforbruk på lønn, spesielt gjelder dette på sykehjemmet og på hjemmesykepleien. Dette slo til, men ble ikke riktig så ille som det kunne blitt på grunn av store tilbakeføringer i pensjonskostnader, og et moderat lønnsoppgjør. Det er også verdt å trekke fram at det har vært jobbet veldig godt med dette, spesielt på sykehjemmet, og der ser vi en tydelig trend på at man hver måned får lønnsutgiftene mer og mer under kontroll.

- På grunn av Koronapandemien har vi hatt mye ekstra lønnskostnader. I hovedsak så handler dette om karantenetiltak ved sykdom hos ansatte, spesielt i starten av pandemien. Det er også ekstrakostnader på personell ifht støttepersonell til interkommunal legevakt når denne ble tatt ut av sjukehuset og koronatelefon.

- Det er også signalisert et vesentlig merforbruk som følge av BPA, noe som tydelig vises ved et samlet merforbruk på Aktivisering Funksjonshemmede på 1.036.630,-. Så dette utgjør hovedpunktet for merforbruket

- På NAV ser vi et tydelig merforbruk på sosialhjelp til flyktninger. En stor økning på Kvalifiseringsordningen gjenspeiles med en stor reduksjon på ordinær sosialhjelp. Men dette gjelder altså ikke sosialhjelp til flyktninger, som har et vesentlig merforbruk.

- Ellers kan vi nok bli bedre på generell innkjøpsdisiplin – det er generelt en del overforbruk på vanlige innkjøp, så her kan vi følge med litt ekstra i 2021. En god del av dette skyldes pandemien og ekstra innkjøp i forbindelse med det.

- Det jobbes veldig bra mht inntekter på kjøkkenet, så der har det kommet inn mer enn forventet. 175 000 i merinntekt enn budsjettert.

7.1 Helse

7.1.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Legetjenesten	1249 har fastlege på Tolga legekontor 31.12.2020 (+ 21 i løpet av 2020)
Helsestasjon	102 (0-5 år), 195 (6-15 år)
Rus og psykiatritjenesten	40

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder	(kommunelege 1 er enhetsleder)
Legetjenesten	3,8 + turnuslege
Helsesøstertjenesten/ Jordmor	1,0 inkl. 0,2 prosjekt styrket skolehelsetjeneste
Rus og psykiatritjenesten	2,0 (ink 1,0 prosjektstilling)
Fysioterapi	1,5 (private m/ driftstilskudd)
Rådgiver	0,35

Sum	**8,65**

7.1.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3110 Helsestasjon

I henhold til forskrifter og veileder utfører tjenesten spe- og småbarns kontroller, hjemmebesøk hos nyfødte, skolehelsetjeneste samt vaksinering av barn og reisevaksinering for alle aldergrupper. Tjenesten samhandler med andre kommunale og interkommunale instanser om oppfølging av barn og unge med spesielle utfordringer. Kommunene har mange flerkulturelle barn og familier som kan ha behov for ekstra oppfølging i forbindelse med ankomst til kommunen, familiegjenforening eller ved barsel- og spebarnstid.

3120 Jordmortjenesten

I 2020 ble det registrert 21 fødsler i kommunen. I tillegg er det kommet 2 tilflyttende familier med barn født i 2020, så det er til sammen 23 barn i 2020 kullet. Fra 2020 har jordmor vært tilbake på Tolga og kontrollene foregår på Tolga igjen

3211 Legetjenesten

Tolga legekontor blir i stadig større grad brukt og legetjenestene har gjennom året kunnet yte faglig forsvarlige og tilgjengelige tjenester til kommunens innbyggere og besøkende via legekonsultasjoner på kontoret, enkle pasientkontakter, telefonkonsultasjoner, hjemmebesøk m.v.

Tolga står nå i en særstilling i Nord- Østerdal mtp legedekning. Tolga har alle stillinger besatt, og kapasiteten på forkontoret har blitt økt med 0,2 årsverk for å støtte oppunder og fortsette den positive utviklingen på legekontoret.

Ved årsskiftet 2011/2012 hadde 1 121 tolginger valgt seg fastlege ved vårt kontor, tilsvarende 66,7 % av befolkningen. Ved årsskiftet 2020/2021 har 1 249 valgt sin fastlege på Tolga legekontor, noe som tilsvarer 81 % av befolkningen.

Vi ser også en tendens til at flere innbyggere fra nærliggende kommuner velger fastlege på Tolga legekontor.

Kommunene er pålagt å ha øyeblikkelig-hjelp-tjeneste 24 timer i døgnet alle årets dager. Tolga Legekontor er legevakt for alle som bor og oppholder seg i kommunen på hverdager mandag-fredag. Utenom kontortiden er det organisert legevakt som er lokalisert på Tynset Sykehus (Nord-Østerdal Interkommunale Legevakt). Tolgas leger dekker 2 av 15 vakter (kveld/natt/helg) i dette samarbeidet, tilsvarende om lag en 20 % legestilling.

I pandemiåret 2020 ble legevakten flyttet midlertidig ut av Tynset sjukehus, og det ble stablet opp et interkommunalt samarbeid hvor kommunene i tillegg også måtte sørge for støttepersonell til legevakt. Dette krevde mye av den faste bemanningen på legekontorene i alle involverte kommuner, samt at det skapte en del ekstra økonomiske ressurser. I Oktober ble legevakten flyttet tilbake til sjukehuset og er nå i ordinær drift igjen.

Det ble også etablert et interkommunalt samarbeid om Koronatelefon, som også ble bemannet av kommuneansatte fra de ulike kommunene. Denne telefonen er fortsatt i drift.

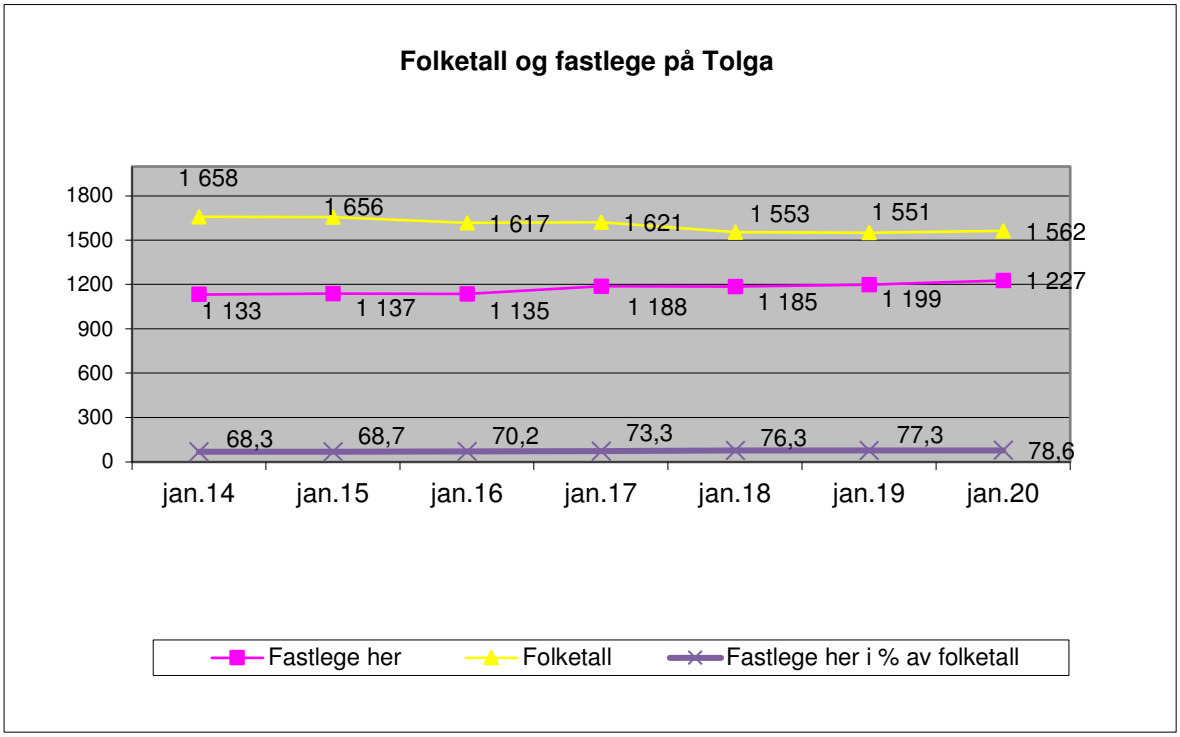

3450 Rus-/ og psykisk helsetjeneste

Fra juli 2019 har tjenesten hatt 100% rus-prosjektmidler til ansetningen av helsefagarbeider med videreutdanning i rus- og avhengighet. Midlene varer delvis i et par år til, samtidig som det også søkt på nye midler i 2020. Den som er ansatt i prosjektet har permisjon fra sin faste stilling hos en annen arbeidsgiver frem til juni/juli-2021. Dette tilsier at vi går inn i et år hvor vi er usikker på hva som skjer med prosjektstillingen, og evt hvilken størrelse og form den får fremover. Vi ser allikevel at der er behov for mer enn kun 1 hel stilling i tjenesten.

Tjenesten har også vært preget av pandemien, men tjenesten har vært åpen hele året. Det har vært benyttet litt hjemmekontor og dette fungerer overraskende godt for våre brukere. Fagleder har også hatt noen andre opphevende tillegg til de vanlige. Når landet stengte ned opplevde tjenesten at brukere ble bedre i denne periodene. Da det ble deres normale hverdag lik for alle. Da landet ble åpnet igjen steg samtalebehovet og henvisningene inn til oss.

2020 ble et nytt år med tanke på at det er flere menn som søker hjelp fra tjenesten. Det er fortsatt lite rus i kommunen, som tjenesten vet om. Fagleder av tjenesten er med å utforme interkommunale samarbeidsformer. Alle FARTT kommuner skal se på hvilke oppgaver vi kan klare å samhandle på. Mer jobbing utover 2021 med dette.

Tjenesten samhandler meget godt med politiet, barnevern og andre interne instanser så vi har korte tjeneste veier som gjør at vi kan spille på lag.

Det var 40 tjeneste brukere innskrevet ved årets slutt i 2020.

3260 Fysioterapitjenesten

Kommunen har driftsavtale med to fysioterapeuter på privat basis og kommunen kjøper 8 timer fysioterapi pr uke som fordeles mellom pleie- og omsorg, helsestasjonen og skolehelsetjenesten. Det forholdsvis beskjedne timetallet krever god organisering for å få mest mulig ut av timene kommunen kjøper. Det vurderes nå om kommunene skal ha avtale med fysioterapeut om en såkalt «saldobank». Dette tilsier at fysioterapeuten kan jobbe noen flere timer ved behov, for eksempel ved ankomst av rehabiliteringspasienter. Fysioterapeutene gir individuelle fysioterapi-behandlinger, en del gruppetilbud og bassengtrening. Virkende fra 01.08.18 ble fysioterapiavtalen redusert med 25%. Reduksjonen ble delt mellom fysioterapeutene. Driftsavtalen er dermed 87,5, tilsvarende 31,5 t/uke, 45 uke/år. Det er fortsatt økende ventelister for å få fysioterapibehandling, og utfordringer med å få prioritert nok tid til samarbeid med pårørende/ foreldre og andre faggrupper. Akutte tilstander og rehabilitering etter operasjoner prioriteres. Stadig flere diagnoser krever langvarig behandling i stedet for kirurgi, og det kreves før kirurgi vurderes. Postoperativt er også behovet for rehabilitering mer langvarig enn tidligere anbefalt. Hovedvekten av pasienter er henvist med muskel- skjelettplager. Mange fleste av disse har langvarige, livslange behandlingsbehov, eller behov for hyppig oppfølging for å kunne stå i arbeid, unngå sykemeldinger, eller kunne bo hjemme.

Miljørettet Helsevern - tilsynsarbeid

Ingen tilsyn eller oppfølging av virksomheter etter forskrift om miljørettet helsevern er gjennomført siden 2012. Det er nå planlagt en runde med miljørettet helsevern i 2021.

3540 Edruskapsvern

Tjeneste edruskapsvern inneholder inntekter fra salgs- og skjenkeavgifter fra virksomheter som har ordinær bevilling for salg og skjenking av alkoholholdig drikke, og enkeltpersoner og foreninger som får bevilling til å skjenke alkohol ved enkeltanledninger. Utgiftspostene er kontroll av virksomhetene som selger og skjenker alkoholholdig drikk. Securitas AS har oppdraget kontrollene i Nord-Østerdal. De 2 faste salgsstedene og de 7 virksomhetene som har ordinær skjenkebevilling skal kontrolleres uanmeldt 4 ganger pr år. I tillegg kan vi bestille kontroll av enkeltarrangementer.

Tjenesten er påvirket av Koronaåret 2020 ettersom arrangementer har vært svært begrenset

3600 Barnevern

Barneverntjenesten i Nord-Østerdal er et interkommunalt samarbeid mellom Alvdal, Folldal, Rendalen, Tolga og Tynset kommuner der Tynset er vertskommune

Overordnede mål for tjenesten er:

- Sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

- Sikre god integrering av enslige mindreårige flyktninger.
- Gi samarbeidsinstanser god informasjon og sørge for bedre kjennskap til barneverntjenesten blant befolkningen

Hver skole, barnehage og helsestasjon i de fem kommunene har sin kontaktperson i barneverntjenesten. Barneverntjenesten skal ha årlige møter med samarbeidende instanser som bl.a. PPT, familievernkontor, psykiatritjenesten,BUP, helsestasjonen, politi og NAV. I tillegg deltar barnevernet i BUT (barne- og ungdomsteam) og OBS-team i den enkelte kommune der dette er etablert

Kompetansestrategien som er utarbeidet er et ledd i barnevernreformen som vil tre i kraft i 2022. Barnevernreformen skal gi mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, og styrke kommunenes forebyggende arbeid og tidlig innsats. Målet er at endringer i barnevernet skal bidra til at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt.

Barnevernet har et samarbeid med Ringsaker interkommunale barnevernvakt, og 2 september 2019 trådte denne i kraft. Det innebærer at vi på dagtid svarer vår vakttelefon selv, mens det på kveld/natt/helger og høytidsdager er Ringsaker interkommunale barnevernvakt som besvarer telefonene fra vårt distrikt. Pga vår geografiske beliggenhet og avstand til Ringsaker er det etablert en stedlig beredskapsvaktordning her som rykker ut ved behov.

Pga Covid-19-pandemien hadde ansatte i barneverntjenesten stort sett hjemmekontor fra 13 mars-18 mai. Tjeneste-tilbudet ble ikke vesentlig forringet i denne perioden. Akuttfunksjonene var ikke berørt under pandemien, men noen fosterhjemsbesøk og samvær ble foretatt digitalt eller utsatt til etter 18 mai. Dette var i samråd med barn, biologiske foreldre og fosterforeldre. Noen veiledninger ble også foretatt digitalt i denne perioden. Tjenesten fulgte de til enhver tid gjeldende retningslinjer som kom fra myndighetene
Det økende antall meldinger vi ser fra 2019 til 2020 kan ikke direkte relateres til pandemien så langt, men det er et stort fokus på sårbare barn og unges situasjon under pandemien og hvilke virkninger og ettervirkninger dette kan ha for gruppen.

Økonomi:
Regnskapet for Tolga viser et merforbruk på 150.000,- i og utenom familie. I familie viser regnskapet et merforbruk som skyldes et opphold på barn- og familiesenter som ikke kunne forutsees da budsjettet ble laget. Utenom familie viser et mindreforbruk pga avslutning av et fosterhjem og en refusjon fra Buf-etat.
På Tolga er det en liten økning i antall meldinger, en liten nedgang i antall startede undersøkelser og antall avsluttede undersøkelser mens antall barn med hjelpetiltak er stabilt. Antall barn med omsorgstiltak er redusert fra 4 til 3

3520 Krisesenter

Vi kjøper tjenester av Gudbrandsdal krisesenter sammen med flere kommuner i Nord – Østerdal. Årsmeldingen herfra godkjennes ikke før styremøte og representantskapsmøte i begynnelsen av mai-21.

7.1.3 Oppsummering og konklusjoner

Noen enkelte deltjenester innen kommunehelsetjenestene har få ansatte (1-3) og er meget sårbare for fravær. Denne sårbarheten og ikke avsatt vikarbudsjettet gjør det krevende å opprettholde gode og tilgjengelige tjenester og samtidig holde stramme budsjettrammer. Samarbeidet og samhandlingen mellom kommunelegene og deltjenestene fungerer godt og det blir avsatt nødvendig tid til dette.

Tolgingenes oppslutning om og bruk av sitt legekontor er stadig økende Antallet som har valgt seg fastlege på Tolga Legekontor har økt med 22 i løpet av 2020, fra 1227 til 1249. Alt i alt har vi kunnet yte faglig gode og tilgjengelige helsetjenester for kommunens innbyggere og besøkende i 2020.

7.2 Institusjon

7.2.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Sykehjem	15 langtidsplass + 4 korttidsplasser
Matombringing(bygda, omsorgsboliger og TFF)	148 /uke

Ressursinnsats	**Årsverk**
Enhetsleder –	1,0
Sykehjem	15,27
Kjøkken	2,8
Sum	**19,07**

7.2.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3830 Sykehjemmet

Ettersom det nye verktøyet «omsorgstrappen» er blitt tatt i bruk (sikrer rett tjeneste til rett tid), har belegget på sjukehjemmet økt utover høsten 2020. Ved årsskiftet var det bortimot 100% belegg på sjukehjemmet. Dette har frigjort noe kapasitet nedover i omsorgstrappen i korte perioder, men bruken av omsorgstrappen sikrer en bedre pasientflyt. Tiltaksteamet har møte hver andre uke hvor de går igjennom alle brukere som vurderes å skifte omsorgsnivå.

Det er vektlagt samarbeidsløsninger på tvers mellom avdelingene. Et eksempel på god samhandling er ordningen med «frokostvert». En av kjøkkenpersonalet er tilstede og tar ansvar for frokostservering i den avdelingen det trengs mest. Måltidsrutinene ved omsorgstunet er nå godt

innarbeidet. Fire måltider med lunsjmåltid midt på dagen og middag på tidlig ettermiddag har vist positiv effekt hos beboerne både med tanke på ernæring og for å skape ro og trivsel rundt måltidene.

Brukergruppene ved sykehjemmet har endret seg noe gjennom de senere årene. Som følge av samhandlingsreformen skal kommunen gi tjenester til personer som utskrives tidlig fra sykehus og som har behov for rehabilitering med mål om hjemreise til egen bolig. Det har derfor vært en økning i antall korttidsbeboere hvor fokuset er opptrening og hverdagsmestring. Det er tilrettelagt 5 rom for korttidsopphold med tanke på rehabilitering og vurderingsopphold, disse rommene er lokalisert i enden mot Kronmostua.

Det er i 2020 opprettet en tilrettelagt skjermet avdeling som har gjort det mer faglig forsvarlig å ivareta beboere med demensdiagnoser. Det må fortsatt tilpasses en del for å få denne avdelingen optimal, men dette vil løse seg på sikt.

Bygningsmessig har Omsorgstunet et hjemlig preg hvor vi skaper en trivelig atmosfære med muligheter for å drive aktiviteter for beboerne. De ansatte på sykehjemmet har farget tøy for å gi mindre institusjonspreg.

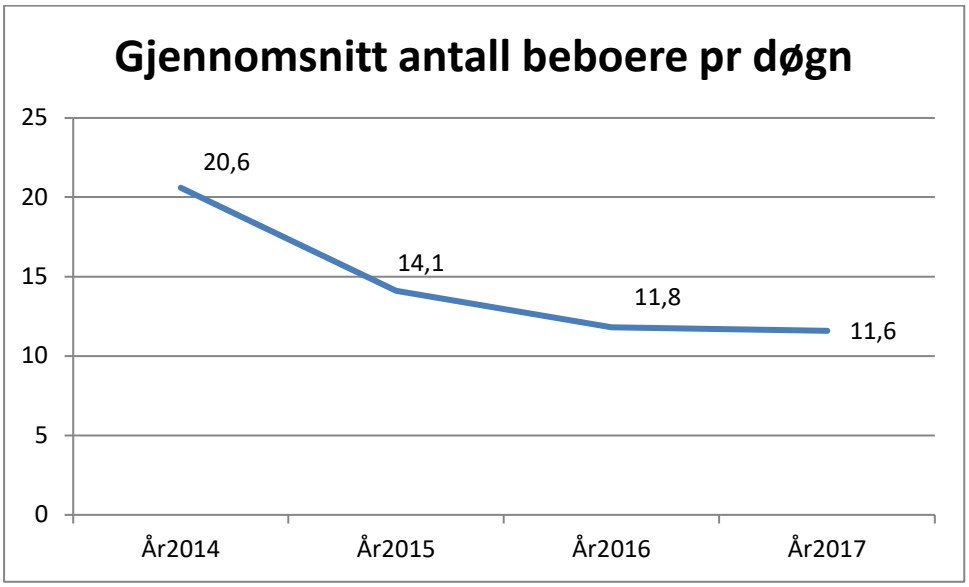

År	Liggedøgn	Beleggsprosent	Gjennomsnitt antall beboere pr døgn
2017	4233	61% (19pl)	11,6
2018	4479	64,6% (19 pl)	12,3
2019	4380	63,2 (19 pl)	12
2020	4507	65%	12,3

Når alle 19 plassene ved sykehjemmet er belagt 365 døgn i året utgjør dette 6935 liggedøgn = 100 % belegg.

For å få innvilget langtidsopphold skal alle andre muligheter være utprøvd, som maksimalt tilsyn og bistand fra hjemmesykepleien og hyppige korttidsopphold, også kalt «rulleringsopphold» med fokus på å opprettholde funksjons- og mestringsevne.

Bevegelser ved sykehjemmet i 2020. Tall for 2019 i parentes

Antall utskrivninger etter langtidsopphold, inkl. dødsfall	5 (9)
Rehabiliteringspasienter 361 (573) liggedøgn	0,98 pr døgn
Korttidsopphold utredning 101 (101) døgn	0,1 pr døgn
Korttidsopphold(anna formål) 136 (265) døgn	0,7 pr døgn

3840 Kjøkkenet

Kjøkkenet lager stort sett all mat fra bunnen av. Det satses mye på bruk av lokale råvarer og kortreist mat. Temaet ernæring blir satt høyt da viktigheten av riktig kosthold til beboerne er viktig. De ansatte på kjøkkenet jobber tett opp mot de øvrige ansatte i tjenesten. En kostgruppe sammensatt av personell fra sykehjem og kjøkken jobber tett sammen. Samarbeidet har bl.a. resultert i tiltak som innføringen av det fjerde måltid, som har vært meget vellykket. Frokostvert fra kjøkkenet er også et prosjekt som er satt i gang for å øke matlyst blant beboere, dette fungerer også godt med tanke på ernæring.

Antall porsjoner som ble utkjørt til hjemmeboende på bygda i 2020 (2019 i parentes):
1374 (1528) porsjoner. Et snitt på 26,4 (30) porsjoner i uka.
Et nytt tilbud er mat til TFF. De spiser mat fra kjøkkenet 2 dager i uka. Maten blir pakket i porsjonspakninger som blir spist i lokalene til frivillighetssentralen. Dette blir organisert av ansatte ved TFF. Dette utgjør 500 porsjoner pr år, Tar ikke mat på røde dager og ikke i ferier.
Dette blir i snitt pr uke 10 porsjoner.

I omsorgsboligene ble det solgt 5849 (5600) porsjoner i 2020, et snitt på 112,5 (107) porsjoner i uka. Det er frivillighetssentralen og de ansatte i hjemmetjenesten som kjører ut maten. Tjenesten er preget av stabilt og faglig dyktige ansatte med mye kunnskap om mat og riktig ernæring.

7.2.3. Oppsummering og konklusjoner Institusjon (Sykehjem og Kjøkken)

Tiltaksteamet prioriterer alltid tildeling av korttidsopphold til utskrivningsklare pasienter fra sykehuset. Det har ikke forekommet ventetid på overføring fra sykehuset til korttidsplass i kommunen. I forhold til samhandlingsreformen ser vi fortsatt trenden med en økning av pasienter som utskrives tidlig fra sykehus og som trenger rehabilitering/ korttidsopphold.
I 2020 hadde vi mindre pasienter på sjukehus pga pandemien. Dette var også trenden på landsbasis, mye fordi elektiv virksomhet ved sjukehusene ble tatt ned, men også fordi det generelt var mindre akutt sykdom blant befolkningen. I en slik situasjon er Tolga kommune heldige som har stabil legedekning som tar mye av somatiske tilstander selvstendig

Høsten 2020 åpnet vi egen avdeling for brukere med demenssykdom, Kårstua. Det er viktig at disse brukerne blir skjermet for å få en bedre hverdag. En slik avdeling har vært et savn i flere år, og trenden i samfunnet viser at det blir en større andel av brukere med demensdiagnose.

Vi jobber videre med å øke kompetansen innen rehabilitering og demensomsorg, samt å forbedre dokumentasjon i EPJ (elektronisk pasientjournal) Vi har fokus på god kvalitet i tjenestene, trivsel for beboere og ansatte og god dialog med pårørende.

Samhandling mellom sykehjem og kjøkken er god. Frokostvert videreføres i ukedagene og kan brukes på den avdelingen det er behov da dette kan variere ifht til beboerne sin funksjon. Dette er vellykket og verdifullt tiltak, med tanke på både ernæring og trivsel for beboerne.

7.3 Re-/habilitering og mestring

7.3.1 Tjenesteomfang og ressursinnsats

Tjeneste	**Antall brukere**
Hjemmesykepleie	59 (56)
Hjemmehjelp	39 (46)
Trygghetsalarm	31 (31)
Omsorgslønn	2
TFF	30(32)
Ergoterapi	76(83)

Ressursinnsats	Årsverk
Enhetsleder	1,0
Hjemmetjenesten	13,78
Hjemmehjelp	1,94
TFF	4,0
Ergoterapeut	1,0
Sum	**21,72**

* 1 stilling er prosjekt Ruskonsulent

7.3.2 Tjenesteproduksjon og aktivitet

3702 Ergoterapitjenesten
Ergoterapitjenesten har mottatt 189 henvendelser i 2020 fordelt på 76 brukere. Noen brukere har behov for varig oppfølging. Responstid har ikke oversteget 3 uker, unntatt etter ferieavvikling. Behandlingstiden har vært varierende fra 1 uke til 7 måneder avhengig av sakens omfang. Som tidligere år har de fleste henvendelser kommet fra eldre med bevegelsesvansker. Spesielt for 2020 er at antall henvendelser vedrørende oppfølging av barn har fortsatt å økt. Antall henvendelser vedrørende rehabilitering har vært noe mer enn i 2019. En mengde henvendelser registreres ikke da de løses fortløpende gjennom dagen /uken, for eksempel forespørsler fra Institusjon og Hjemmebaserte tjenester. Tjenesten jobber med planlagt og utført kompetansehevende tiltak innenfor fagfeltet rehabilitering, og vært kommunens representant i Samhandlingsforum Rehabilitering som arrangeres av Sykehuset Innlandet og KS. Tjenesten er representert i Nord Østerdal Rehabiliteringsforum (NØRF) som arbeider for å styrke rehabiliteringskompetanse i sykehus og kommuner.

Koordinerende enhet (KE)
Ved årsskifte 2021 var det 15 brukere med individuelle planer (IP). Det var 6 ansatte i Tolga kommune med rollen som personlig koordinator for disse brukerne.
KE har hatt 2 møter i 2020 hvor de har samarbeidet om å finne koordinatorer til brukere. Det har også vært jobbet med ny sammensetning i KE, og man har evaluert KE`s mandat. Det er nå vedtatt at sektorleder Velferd er leder av KE, mens ergoterapeut er systemkoordinator. KE har også med seg sektorleder for oppvekst i teamet for å avdekke behov hos barn og undom. Systemkoordinator har siden oktober 2019 jobbet med implementering av nettbasert IP i kommunen, og hatt

kurs/opplæring og oppfølging samlet og individuelt for personlige koordinatorer. På grunn av Koronapandemien har denne opplæringen vært vanskelig.
Systemkoordinator har kontinuerlig dialog med Oppfølgingstjenesten ved Nord-Østerdal videregående og Røros videregående med mål om samarbeid hvis ungdom får vansker på skolen og etter endt skoletilbud.

3800 – 3810 Hjemmebaserte tjenester

Hjemmebaserte tjenester omfatter mange trinn på «omsorgstrappen». Det er alt fra de nederste «trinnene» med trygghetsalarm, matombringing, praktisk bistand, omsorgslønn, ett besøk pr uke til 5-6 besøk i døgnet i omsorgsleiligheter. Spekteret på tjenesten er vid og det samme er brukernes funksjonsnivå og alder.
I tillegg til alle faglige og praktiske oppgaver med og for bruker, er det å gi trygghet til brukeren en viktig del av tjenesten, samt å hjelpe dem til å se muligheten for å klare en del selv. Brukerne har behov for mer sammensatt hjelp for å kunne fungere i egen bolig, og ofte bistand for tilrettelegging av boligen. Dette kan være en stor utfordring da en ofte kommer for sent inn i tilretteleggingsfasen. De fleste pårørende er positive til hjemmetjenesten og legger forholdene til rette og samarbeider for å finne de beste løsningene for brukeren. Det er både en nasjonal satsning og lokal satsning på at eldre skal klare seg hjemme lengst mulig for å dempe for eldrebølgen som vil vare frem til 2040.

3812 Dagtilbud for hjemmeboende med demens
I Demensplan 2015 er det et mål at alle kommuner innen 2015 skal ha et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. I Tolga kommune er dagtilbudet ved Helbladgården, *Inn På Tunet*, videreført med plass til 7 brukere, tilbud 2 dager pr uke i 2020. Dette tilbudet blir endret fra 2021 ved at kommunen overtar ordningen selv. Det er jobbet iherdig i 2020 for å få til en så god overgang som mulig for brukerne. Det å rekrutter inn nye brukere som har et behov for dagtilbud sees på veldig vanskelig. Det virker som om demens fortsatt er et tabubelagt tema i lokalsamfunnet, og kommunen må jobbe for at dette blir et bedre akseptert tilbud for de som trenger det.

Enhetsleder mottar rapport hver måned om drift og aktiviteter i tillegg til at det er månedlige møter med leder for hjemmetjenesten, noe som er viktig for kontinuitet og oppfølging.

Det legges stor vekt på måltidene og fysisk aktivitet. Det sosiale fellesskapet gjennom samvær og felles opplevelser via turer og besøk i nærområdet, er med på å stimulere den mentale helsen. Stabilt oppmøte, positive tilbakemeldinger fra deltagere og pårørende viser betydningen av tilbudet, også som en nødvendig avlastning for pårørende. De kan da klare å stå i situasjonen lengre for slik å kunne forebygge og utsette en eventuell innleggelse i institusjon.

3891 Tjenesten for funksjonshemmede, TFF

I 2020 TFF utviklet seg ifht foregående år. Tjenesten driftes nå av 4.0 årsverk (mot 1,4 i 2019) og er organisert under enhetsleder Re-/habilitering og mestring. Årsak til økningen er utelukkende fordi vi har valgt å organisere noen tjenester som BPA ordning. Dette vil si at brukerne selv og deres familie får en større innvirkning på deres eget hverdagsliv, og vi mener at samfunnskostnader vil reduseres ettersom dette vil påvirke hele familier på en positiv måte. Ettersom vi har valgt å organisere noen tjenester etter dette prinsippet så faller en del andre kostnader bort, som for eksempel kjøp av avlastningstjenester av andre kommuner.

TFF har fortsatt hatt samarbeid med fagleder for psykiatri og ruskonsulenten der brukere med sammensatte behov vurderes for hjelpetiltak. Tjenesten skriver, og følger opp, vedtak til personer som er i behov for tjenester innom TFF sin virksomhet (f.eks bo veiledning, støttekontakt, avlastning, dagtilbud og VTA-plass). I tillegg utfører personalresursene innom TFF boveiledning i hjemmene til et antall brukere. TFF har kjøpt VTA-plasser (Varig Tilrettelagd Arbeid) på arbeidsmarkedsbedriften Tos Asvo for bare 1 person i løpet av året. For en person, som tidligere hadde sin VTA-plassering på Tos Asvo, har vi skapt et tilbud på Tolga Omsorgstun der han kommer og utfører vaktmestertjenester to dager for uken, og får tilgang på en god faglig miljø samt sosial tilværelse. 2020 var tredje året som TFF har hatt Matgruppe i hele året (oppstart vinteren 2016). Tilbudet har dessverre vært noe redusert i 2020 pga Koronapandemi. Gruppen, bestående av 7-8 brukere innom TFF, treffes hver onsdag og torsdag på Omsorgstunet og spiser sammen i et hjemmelignende miljø. I 2020 har Matgruppen fortsatt hatt tilbud om å bruke bassenget på Tolga og denne aktivitet har blitt utført på torsdager før Matgruppen treffes.

Under 2020 (2019 i parentes)

Type tjeneste	Antall brukere	Omfang
Boveiledning (opplæring i dagliglivets gjøremål)	7 (8)	12 timer per uke
Støttekontakt / fritidskontakt	16 (17)	64 timer (+6 timer til transport, avsluttet i mars)
Avlastningshjem	1 (1)	En helg per måned
Avlastning i institusjon	1 (2)	Per 6 uker: 4 helger + 12 døgn
Dagtilbud i institusjon	1 (1)	6 uker (sommer- og høstferietilbud)
Dagtilbud sysselsetting	1 (1)	8 timer per uke
Kjøp av VTA-plass	1 (2)	En plass på 30% under hele året.

Brukerstyrt Personlig Assistanse (BPA)	2	30 timer pr. uke+ 40 timer pr uke med dobbelbemanning pga kapittel 9 vedtak etter lov om Helse og omsorgstjenester

Samhandling Tynset sjukehus
Pleie og omsorgstjenesten har et godt samarbeid med Sykehuset Innlandet, avd. Tynset. Pasienter skrives ut tidligere enn før, det er færre liggedager på sykehus og behandlingen fortsetter i hjemkommunen. Tolga kommune har klart å ta imot alle utskrivningsklare pasienter til rett tid. Vi har hatt kapasitet til å ta imot fra både sykehus og direkte fra hjemmet/legevakt gjennom hele 2020 Det merkes et økende press på rus-/og psykiatritjenesten, ettersom flere nå skal få hjelp for sine helseplager i kommunen og ikke i like stor grad i 2.linjetjenesten.

KAD- somatikk
Utarbeidet et tilbud om *kommunal akutt døgnplass* sammen med 5 samarbeidskommuner (FARTT-kommunene) i Nord- Østerdalen, dette etter lovendringen 01.01.16. Tilbudet gis ved kjøp av plasser på Tynset Sykehus og tjenestetilbudet har fungert godt for kommunens innbyggere.

KAD- rus-/psykiatri
Fra 010117 ble dette en lovpålagt tjeneste for kommunene. I Tolga er det et tilbud knyttet til et rom ved Omsorgstunet.. Prosedyrer er utarbeidet og tilbudet er ikke benyttet i 2020.

Frivillige organisasjoner
Mye frivillig arbeid utføres ved omsorgstunet av lag og foreninger. Det er alt fra besøk av barnehage, handlevogn fra sanitetsforeningen i Vingelen, kulturskole/skole, trekkspillklubb, sangkveld, bingo, kino og andakt. Frivillighetssentralen koordinerer mye av arbeidet samtidig med at de har ansvar for deler av matombringingen. Frivillighetssentralen er en viktig samarbeidspartner for omsorgstjenesten og vi ønsker å videreutvikle samarbeidet og innholdet. Det jobbes nå med besøkstjeneste i regi av frivillighetssentralen og kommunen, dette i et samarbeid med Røde Kors. En utfordring en ser, er å få tak i nok frivillige Frivilligsentralen gjør også en innsats for inkludering av flyktninger gjennom ulike tiltak og arrangementer.

I 2020 har samarbeidet med frivillig sektor blitt påvirket av pandemien. For eksempel har det vært kraftige restriksjoner for besøkende på Omsorgstunet og i omsorgsboligene. Dette har ført til at mange sosiale sammenkomster og arrangementer som var planlagt ikke har vært gjennomført. Antall nærkontakter både til brukere og beboere i alle deler av sektoren har vært sterkt begrenset, så også mange hjemmeboende har slitt med isolasjon. Frivillighetssentralen har hjulpet en del hjemmeboende med innkjøp av nødvendige varer. Dette har avhjulpet hjemmetjenesten i kommunen i stor grad.

Demensteam:
Et tverrfaglig team som utreder og følger opp brukere med demens og følger opp pårørende. Teamleder har 20% tid avsatt spesielt til dette arbeidet pr i dag. Det vil sees på oppgaver og rutinene til demensteamet i 2021

Omsorgsboliger

I de 10 omsorgsboligene Lyngmostuan får beboerne tjenester som hjemmeboende, med mulighet for tilsyn og omsorg. Beboerne tilbys 4 måltider pr. døgn som kan spises i felleskap med ansatte tilstede, eller i egen leilighet dersom man ønsker. Ved utgangen av 2020 er alle 10 leiligheter bebodd. Det samme gjelder for de 10 «eldre» leilighetene i Kronmostuan. Ved inngangspartiet til Lyngmostuan er det tilrettelagt med en liten kafe. Her trives beboerne godt. Denne blir mye brukt til ulike aktiviteter og kan være en fin variasjon fra de andre oppholdsrommene. Her settes i gang ulike TV-program, spill, radio, stikkekafe, eller «fotball-pub». Gavemidler er brukt for å skape denne kaféen.

7.3.3 Oppsummering og konklusjoner

Som en del av prosjekt «Tolga kommune 2020 – Robust og bærekraftig for framtiden» har man fulgt opp føringene i styringsplattformen for Sektor Velferd. Plattformen gir sektoren en overordnet retning for arbeidet med tanke på en god, effektiv og bærekraftig tjenesteproduksjon innenfor de til enhver tid gjeldende rammer. Endringen i struktur har begynt å satt seg, og det er etablert faste fagmøter i de ulike tjenestene.
2020 Har vært et særdeles krevende og spesielt år for sektor Velferd. Vi har mange ansatte som har lagt inn mye ekstra ressurser og stilt seg tilgjengelig. Kommunen har hatt høye «skjulte» utgifter for å holde beredskapen skarp gjennom størsteparten av 2020. På tross av situasjonene vi har vært i så har sektor velferd jobbet hardt for å forbedre tjenestene til brukerne.

8.NAV og flyktningetjenesten

8.1 NAV i Nord-Østerdal

Organisering

Nav Nord-Østerdal er organisert i et vertskommunesamarbeid mellom kommunene Tynset, Tolga, Alvdal og Rendalen med Tynset som vert. Folldal kommune ble med i samarbeidet fra 01.01.20. Samarbeidet har fungert i godt og vel 2 år etter at kommunestyrene vedtok ordningen høsten 2018. Det er signert en egen samarbeidsavtale mellom kommunene og inngått partnerskapsavtale mellom stat og kommune. Partnerskapsavtalen er signert av fylkesdirektøren i NAV innlandet og vertskommunen Tynset v/ kommunedirektøren.

NAV har to styringslinjer: Statlig del ledet av NAV-direktøren i NAV Innlandet, og kommunal del underlagt kommunedirektøren. NAV-leder rapporterer til begge. Det er partnerskapsmøtet som er samhandlingsarenaen for det lokale NAV-kontoret. Alle kommunedirektørene i vertskommunesamarbeidet inviteres til å delta i partnerskapsmøtene. Medarbeidere på kommunal side i NAV Nord-Østerdal er formelt ansatt i Tynset kommune. Det er gitt gjensidig tilganger til IKT-løsninger på statlig side.

NAV Nord-Østerdal er 1 av 10 bo- og arbeidsregioner i Innlandet. Hver region har en egen markeds- og tiltakskoordinator og ivaretar eget tiltaksbudsjett. NAV samarbeider også tett med NAV Arbeidslivssenter i Innlandet.

NAV Nord-Østerdal har hovedkontor på Tynset, men det er opprettholdt lokaler til kontorer og samtalerom i alle samarbeidskommunene. Etter utbruddet av koronapandemien i mars 2020 har det ikke vært åpent for drop in mottak. Tilgjengelighet og tilstedeværelse er ivaretatt via beredskapstelefon, digitale kommunikasjonskanaler og mulighet for avtalte fysiske møter med NAV-veileder. Kontoret har fulgt statens retningslinjer for smittevern i etaten, med hjemmekontor som førstevalg, men med mulighet for lokale tilpasninger og fysisk oppmøte på kontoret organisert i kohorter.

Kontoret har i 2020 vært organisert i tre forskjellige team: Arbeid og ung, Arbeid og helse og Arbeidsinkludering og økonomi. Modellen er under evaluering og det er startet et arbeid med utvikling av organisasjonsstruktur og felles organisasjonskultur.

Tjenesteområdet arbeider etter **Lov om sosiale tjenester i Arbeids- og velferdsforvaltningen**. Våre oppgaver på den kommunale siden er hjemlet i denne loven og vi har blant annet fem konkrete områder som kan være knyttet til rettigheter og individuelle tjenester til alle som oppholder seg i kommunen:

- Opplysning, råd og veiledning etter § 17,
- Stønad til livsopphold etter § 18,

- Stønad i særlige tilfeller etter § 19,
- Midlertidig botilbud etter § 27
- Individuell plan etter § 28 og
- Tilbud om deltagelse i Kvalifiseringsprogram etter § 29

NAV Nord-Østerdal har mål om å bidra til at flest mulig raskest mulig kommer i en situasjon der de er selvforsørget.

Vi ønsker at færrest mulig skal ha behov for økonomisk sosialhjelp over lengre tid.

Måloppnåelse

Overordnede mål for tjenesten	• «Vi gir mennesker muligheter» • Flere i arbeid og aktivitet, - færre på langvarige stønader • Bidra til at våre brukere får den bistand de trenger for å bli selvhjulpne • Ha aktive brukere

Fokusområder	**Indikator**	**Status**	**Status**	**Status**	**Mål**	**Snitt 2020**
		2018	**2019**	**2020**	**2020**	
Medarbeidere						
	Fravær i %					
	Sykefravær	7,4%	9,5%	13,3%		
Økonomi	Regnskapsresultat					
	Resultat i forhold til budsjett i %	110%	90%	109%		
Organisasjon	Indikator					
	Kompetanse: Medarbeidere med minst 3-årig høgskoleutdanning	66,7%	66,7%	66,7%		
	Avvik knyttet til HMS	2	2	2		
	Avvik knyttet til saksbehandling	2	1	0		

Tallene viser hva som er utbetalt i stønad til familier – for en periode i 2019 kontra samme periode 2020.

I Tolga kommune har noen gått over til statlige ytelser, og mottar ikke lenger sosialhjelp. Noen har flyttet. Vi ser dermed en total nedgang i antall sosialhjelpstilfeller for Tolga.

Kommune	Periode	Antall mottakere	Totalbeløp
Tolga	28.08.19 – 31.12.19	18	781.398
k-sak av 27.08.20	28.08.20 – 31.12.20	14	350.896

Klagesaker etter sosialtjenesteloven – 2020:

Statsforvalter er klageinstans på våre vedtak. Det ble til sammen klaget på 21 vedtak.

Det er som hovedregel mye å lære av klagesaker, særlig der Statsforvalter gir sin vurdering i saken. Tallene for 2020 viser at NAV foretar ny vurdering i noen saker (behandler saken på nytt). Årsaken til omgjøring er som hovedregel at vi mottar nye, relevante opplysninger i saken. Der vi opprettholder vårt vedtak går saken videre til Statsforvalter.

Utfallet av klagebehandlinger er:

Utfall	Antall
Avvist	2
Omgjort av NAV	8
Omgjort av Statsforvalter	0
Under behandling av Statsforvalter	3
Fylkesmannen har gitt NAV medhold (stadfestet)	7
Totalt	*) 21

*) Av 21 klagesaker i 2020 står fortsatt 1 under behandling hos Nav.

21 klagesaker fordelt på kommunene:

	Tynset	**Alvdal**	**Rendalen**	**Tolga**	**Folldal**
Klagesaker	6	5	2	2	6

Økonomisk resultat

Regnskapet 2020 viser et merforbruk på kr. 356.000

Tallene på økonomisk sosialhjelp har oversteget det som var budsjettert i 2020. Det har vært en innsparing på lønnsmidler som følge av at det ofte er utfordrende å skaffe kvalifisert vikar i forhold til kortsiktige engasjement i sykevikariat.

2020 er andre året etter sammenslåing til vertskommunesamarbeid. NAV Nord-Østerdal følger års hjulet på rapportering av økonomi. Det jobbes med å videreutvikle gode rutiner for samhandling mellom kommunene.

Utbetalt økonomisk sosialhjelp – direkte knyttet til koronasituasjonen:

Tynset	Alvdal	Rendalen	Tolga	Folldal
214.325	**15.787**	**19.691**	**6.438**	**8.796**

Tjenesteproduksjonen

NAV hadde i 2020 mål om særlig oppmerksomhet knyttet til:

- permitterte som følge av korona
- unge under 30
- nyankomne innvandrere
- oppfølging av personer med nedsatt arbeidsevne

NAV Nord-Østerdal samarbeider med Nord-Østerdal vgs. og med den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten (OT-veileder). Oppfølgingen av unge under 30 har særlig høy prioritet. Det er viktig både for den enkelte og for samfunnet at unge mennesker blir sett, fulgt opp og motivert slik at de kommer ut i ordinær utdanning eller arbeidsliv. Som følge av koronasituasjonen er unge satt i en ekstra utfordrende situasjon. Det er igangsatt flere nye tiltak, bl.a. muligheten for at unge kan få bistand til kompetansehevende tiltak, også i kombinasjon med dagpenger.

Når det gjelder nyankomne innvandrere fra land utenfor EØS har NAV Nord-Østerdal utarbeidet samarbeidsavtaler

med kommunene (etter rundskriv G-27/2017). I Tynset kommune er samarbeidsavtalen med Tynset opplæringssenter. Antall nyankomne til kommunene i vår region har stabilisert seg de to siste årene. Men vi ser samtidig at flyktninger som er tidligere bosatt ikke lykkes i tilstrekkelig grad å lære norsk språk gjennom i introduksjonsprogrammet. Det medfører at mange fortsatt er avhengig av økonomisk sosialhjelp og/eller andre tiltak fra NAV.

Etter etableringen av vertskommunesamarbeid ser vi at bruken av ordningen «Kvalifiseringsprogram» har vært ulik i de ulike kommunene. Dette er en ordning som er tiltenkt personer som står relativt langt fra det ordinære arbeidslivet og der andre ordninger er forsøkt tidligere. De som deltar i dette programmet, har også behov for tett oppfølging for å komme videre i sitt arbeid mot selvforsørgelse. For oss er det viktig at innbyggerne i vår region får likeverdige tjenester og vi jobber med felles forståelse også knyttet til bruken av dette virkemiddelet

Deltagere i kvalifiseringsprogrammet pr 31.12.20:

	Tynset	Alvdal	Rendalen	Tolga	Folldal
KVP-deltagere	1	3	1	4	1

Råd og veiledning:

Noen innbyggere kan av forskjellige årsaker ha behov for økonomisk råd og veiledning i en periode av livet. Dette er et tjenesteområde som også er regulert av sosialtjenesteloven og som NAV skal ta seg av, for å bistå med råd og veiledning/ gjeldsrådgivning. Arbeidet er avhengig av tett samarbeid med den saken gjelder, samt kontakt og samhandling med kreditorer, eventuelt Namsmannen og andre. De senere år er det registrert et jevnt økende antall innbyggere som opplever gjeldsproblemer og andre økonomiske vanskeligheter hvor årsakene kan være mange og sammensatte. Antallet og omfanget av saker rapporteres til Statsforvalter.

Fra 2019 til 2020 hadde Nav totalt 109 saker. I slutten av 2020 hadde Nav 64 saker totalt.

Dette viser at vi likevel ser en nedgang i saker ved NAV Nord-Østerdal fra 2019. Det er i 2020 avsatt mer ressurser til dette arbeidet. Nav Nord-Østerdal har nå 1,5 årsverk som ressurs opp mot tjenesten økonomisk rådgivning (nivå 2 og 3). Ressursen er igjen fordelt på kommunene slik:

Tynset	0,71
Alvdal	0,19
Rendalen	0,27
Tolga	0,11
Folldal	0,22

I løpet av 2020 behandlet Nav Nord-Østerdal 121 saker. Tynset kommune har 57 av disse.

Saker som avsluttes / resultat av rådgivning kan være:

- Henvist til Namsmannen og søkt offentlig gjeldsordning
- Ikke vært delaktig i egen sak og avsluttet fra Nav
- Økonomisk verge
- Husbankens virkemidler benyttet
- Behov bortfalt
- Flyttet / død

Nav Nord-Østerdal forvalter pr 31.12.20 inntekt/konto til 11 personer. Dette er ingen lovpålagt tjeneste, men er en frivillig ordning som må være forsøkt før andre og mer inngripende tiltak forsøkes - som tvungen forvaltning eller verge.

Nav Nord-Østerdal har også ansvaret for Husbankens lån og tilskuddsordninger samt bostøtte.

Tilskudd til etablering i egen bolig / tilpasning, utredning og prosjektering:

Fra 2020 ble tilskuddet overført direkte til kommunen innenfor rammetilskuddet, og Husbanken fordeler ikke lenger tilskuddet. En direkte rammeoverføring setter større krav til kommunal budsjettering og planlegging. Kommunene må ha et bevisst forhold til nytten av å avsette midler til

ordningen i kommunens økonomi- og budsjettplan. God bruk av tilskudd kan gjøre at barnefamilier får hjelp til å komme i egen bolig, flere kan gå fra «leie til eie» og låneopptak kan reduseres slik at vanskeligstilte kan betjene et lån. Tilskudd til etablering kan gjøre husstandens boutgifter lavere og dermed redusere kommunens risiko for tap. God bruk av tilskudd kan gjøre at folk kan bli boende lengre hjemme, og gi et mindre behov for de dyreste kommunale tjenestene. Økt tilgjengelighet gir også bedre tilrettelegging for tjenesteyting i hjemmet.

Startlån:

Husbanken gir startlån til kommuner for videre utlån til enkeltpersoner, til boligformål.

Startlån skal bidra til at personer med langvarige problemer med å finansiere en bolig kan skaffe en egnet bolig - og beholde den. Kommunen kan gi startlån til personer som ikke får lån eller tilstrekkelig lånebeløp i ordinære

kredittinstitusjoner. Startlån til barnefamilier skal prioriteres.

Det er 3 ansatte som har oppgaver med Husbankens ordninger i tillegg til ordinære oppgaver i Nav. I perioden april- september 2020 behandlet Rendalen sakene selv.

Husbankens ordninger 2020 – startlån og tilskudd:

Kommune:	**Tynset**	**Alvdal**	**Tolga**	**Folldal**	**Rendalen**
Søknader:	17	6	*) 10	8	**) 17
Innvilget:	4	2	4	0	1
Avslått:	11	4	5	6	13
Trukket:	1			1	2
Saker fra 2019	3		1		
Innvilget tilskudd:	1	1		1	
Startlån 2020:	5.147.606	2.918.171	330.000		564.728
(saker fra 2019)	4.556.513				
Sum startlån:	**9.704.119**	**2.918.171**	**330.000**	**0**	**564.728**
Tilskudd 2020:	200.000	115.000		40.000	
(saker fra 2019)	265.182		1.300.000		
Sum tilskudd:	**465.182**	**115.000**	**1.300.000**	**40.000**	

*) 10 søknader, hvor av 1 er ubehandlet pr 31.12.20

**) 17 søknader, hvor av 1 er ubehandlet pr 31.12.20

8.2 Bosetting og inkludering (Flyktningetjenesten)
Som følge av omorganiseringen ble flyktningetjenesten gjenværende i Tolga, og er så langt ikke plassert under noen av de eksisterende enhetene i sektor velferd. Tjenesten har inntil videre vært organisert direkte under sektorleder velferd.

Avdeling for bosetting og inkludering har siden opprettelsen av Nav Nord-Østerdal i 2018 vært lagt direkte under sektorleder for velferd.

Tjenesten var pr. januar 2020 bemannet med 2,5 årsverk:

- Fagleder for bosetting og inkludering; 40 % stilling.
- Koordinator for bosetting og inkludering; 60 % stilling (vikariat)
- Programrådgiver for introduksjonsprogrammet: 70 % stilling (jfr. avtale med Tynset kommune)
- Kulturtolk- og boveileder: 80% prosjektstilling.

Tolga kommune fikk i juni 2019 tilsagn om prosjektmidler gjennom Folkehelseprogrammet som førte til at vi kunne utvide kulturtolkprosjektet. Prosjektet ble videreført i 2020, og prosjektstillingen ble utvidet til 100 % fra januar.

Prosjektet tar utgangspunkt i Tolga kommunes eksplisitte fokus på medvirkning og tett oppfølging i bosettingsprosessen. Det har hatt en interkommunal dimensjon ved at kulturtolken har utført ICDP (foreldreveiledning) og et felles undervisningsopplegg innen samfunnsfag ved Tynset opplæringssenter med deltakere fra Røros, Alvdal og Tynset. I tillegg har kulturtolken vært tilgjengelig for bo- og familieveiledning i Tolga og Røros kommuner. Målgruppa for pilotprosjektet er nyankomne kongolesiske flyktninger. Det er Innlandet fylkeskommune som administrerer midlene. Det er søkt om videreføring av prosjektet for perioden 2021-2023.

Avdelingen ble involvert i prosjektet med rehabilitering av de gamle hagene langs Glomma. 2020 var et prøveår der det ble tilrettelagt og gjenopptatt grønnsaksdyrking i samarbeid med grunneiere, Tolga skole og landbrukskontoret. Våre flyktninger deltok med egne parseller der de dyrket ulike grønnsaker. Deler av avlingen ble solgt under lokalmatdagen. Kulturtolken var prosjektleder for våre deltakere. Interessen blant våre flyktninger var stor, og det ligger godt til rette for ny aktivitet for neste år.

På ettervinteren ble det i tillegg rekruttert en person med relevant språk- og kulturkompetanse til å følge opp et nyankommet barn med særskilte behov på skole og SFO. Dette ble i all hovedsak finansiert gjennom et øremerket særtilskudd fra IMDI.

I forbindelse med oppsigelse av avtalen med Tynset kommune om delegert ansvar for introduksjonsprogrammet for flyktninger, ble det 1. november 2020 ansatt ny medarbeider i 70 % stilling som programveileder. I perioden fra avtalens utløp 1. september til ansettelsen 1. november, ble programrådgiverarbeidet utført av fagleder og koordinator i samarbeid.

Bemanningen i tjenesten ved utgangen av 2020 var 2,7 årsverk:

- Koordinator for bosetting og inkludering: 60% stilling (vikariat)
- Fagleder for bosetting og inkludering: 40% stilling
- Programrådgiver for bosetting og inkludering: 70% stilling
- Kulturtolk- og boveileder: 100% prosjektstilling

Tolga kommune har i 2020 bosatt 4 overføringsflyktninger. Dette var i tråd med politisk vedtak om at kommunen ønsket å ta imot inntil 10 flyktninger. Det kom svært få flyktninger til Norge i 2020, og dette har sin årsak i koronapandemien.

Flyktningetjenesten i Tolga har gjennom mange år jobbet aktivt og godt i sitt integreringsarbeid. Blant annet har vi utviklet retningslinjer i bosettingsarbeidet som skal sikre forutsigbarhet, likebehandling, transparens og selvinvolvering i bosettingsprosessen. Hovedmålet er at flyktninger bosatt i Tolga skal komme i inntektsbringende arbeid og kunne forsørge seg selv i framtida. Avdelingen har spisset arbeidet sitt mot arbeidsretting av introdeltakerne. Dette har blitt gjort gjennom god kartlegging av flyktningenes kompetanse og evner, samt tett oppfølging av språktreningsplasser.

Ved inngangen av året hadde ingen av Tolgas programdeltakere språktreningsplass. Ved utgangen av året hadde 6 personer språktreningsplass (1 på Tynset og 5 på Tolga) og 1 på sykurs i regi av Tynset opplæringssenter.

Ved inngangen av året 2020 deltok 14 personer på introduksjonsprogrammet, og ved utgangen 7.

8.3 Arbeidsmarkedstiltak

3521 Driftstilskudd TOS ASVO A/S

Arbeidsmarkedsbedriften TOS ASVO er et aksjeselskap som eies med like deler av kommunene Os og Tolga. Bedriften er godkjent for til sammen 20 tiltaksplasser, 5 plasser i tiltaket arbeidsforberedende trening (AFT) og 15 varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) for personer med uføretrygd. Varig tilrettelagte arbeidsplasser finansieres av NAV stat og Tolga kommune i fellesskap med fordelingen ¾ fra staten og ¼ fra kommunen.

3522 Driftstilskudd Meskano

Meskano er regionens største attføringsbedrift og tiltaksarrangør. Bedriften er eid av kommunene Tynset, Os, Tolga, Rendalen, Alvdal og Folldal. Bedriftens formål og samfunnsoppdrag er å avklare, kvalifisere og formidle personer fra passive ordninger til et ordinært arbeidsmarked eller til utdanning. Kommunen betaler driftstilskudd for varig tilrettelagt arbeidsplasser (VTA)

9. Interkommunale samarbeid Tolga kommune inngår i

Tiltak	Form	Regnskap 2019	Regnskap 2020	Endr %
FIAS	AS	2 302 060	2 473 720	7,5
MeSkano	AS	40 845	68 189	66,9
TOS ASVO	AS	272 280	280 980	3,2
Abakus (innkjøp)	AS	259 340	271 250	4,6
IKT Fjellregionen	IKS	3 228 360	3 418 023	5,9
Revisjon Fjell	IKS	265 000	0	-100,0
Revisjon Midt-Norge	SA	0	360 998	100,0
Kontrollutvalg Fjell	IKS	159 000	169 000	6,3
Midt-Hedmark Brann og red	IKS	1 393 918	1 393 918	0,0
Nord-Østerdal Musiker	Vertskommunesamarbeid	48 590	48 830	0,5
Teater i Fjellregionen	Vertskommunesamarbeid	12 000	12 000	0,0
PP-tjenesten inkl. logoped	Vertskommunesamarbeid	934 000	868 176	-7,0
Arbeidsgiverkontroll	Vertskommunesamarbeid	105 418	0	-100,0
Legevakt + AMK	Vertskommunesamarbeid	730 791	790 780	8,2
Korona-enhet	Vertskommunesamarbeid	0	122 612	100,0
Jordmortjeneste	Vertskommunesamarbeid	0	69 912	0,0
Barnevern (inkl. tiltak)	Vertskommunesamarbeid	2 455 248	3 058 268	24,6
Geo-data	Vertskommunesamarbeid	505 508	480 000	-5,0
Skoleledersamarbeidet TAT	Vertskommunesamarbeid	466 983	476 170	2,0
Kultur for læring TATO	Vertskommunesamarbeid	200 000	200 000	0,0
Krisesenter	Kjøp av tjeneste	118 811	121 699	2,4
TFF (kjøp av instutisjonsplas	Kjøp av tjeneste	736 176	1 173 162	59,4
Regionrådet for Fjellregione	Avtalebasert samarbeid	77 550	109 340	41,0
Destinasjon Røros	Avtalebasert samarbeid	173 814	219 728	26,4
Verdensarvsenter	Avtalebasert samarbeid	75 000	75 585	0,8
NAV	Vertskommunesamarbeid	893 053	822 485	0,0
Skatteoppkrever	Avtalebasert samarbeid	221 610	0	-100,0
Kommunepsykolog	Vertskommunesamarbeid	50 078	102 475	0,0
Voksenopplæring (intro)	Vertskommunesamarbeid	1 130 289	1 666 662	47,5
SUM		**16 855 722**	**18 853 962**	**11,9**

Interkommunalt samarbeid utgjør 10,64 av kommunens samlede utgifter i 2020.

10. Investeringsprosjekter i 2020

Nedenfor angis de investeringsprosjektene som ble vedtatt for 2020 og hva som er statusen pr utgang 2020. Prosjektets nummer i *Budsjett 2020 og Økonomi og handlingsprogram 2020-2023* angitt i parentes ( ) bak prosjektnavnet.

I tillegg ble det bevilget ekstratilskudd som engangsbeløp til kommunalt vedlikehold og rehabilitering i forbindelse med Koronapandemien. Tolga kommune fikk 700 000,- Midlene er benyttet i hht vedtak i kommunestyret, og har gått til to prosjekter som ikke var på budsjett. Det ene er et mellomtak som måtte tas ekstra i forbindelse med byggeprosjektet kulturbygg/skole/barnehage. Det andre prosjektet er nytt ledningsnett for vannforsyning som ble lagt sammen med ny fjernvarmeledning fra det nye flisfyringsanlegget ned til skolen.

Beskrivelse og status hvert enkelt investeringsprosjekt:

10.1 (5.1.1) Prosjektleder

Jf. Kommunestyrevedtak våren 2018 opprinnelig fram til 1 oktober 2020. Prosjektleder kraftutbygging avsluttet sitt arbeid i august 2020, og oppgaver knyttet til fiskefond og avbøtende tiltak følges opp av andre i sektoren. Det ble noe forsinkelser i byggeprosjektet, noe som har medført et behov for at prosjektleder investeringer følger byggeprosjektet ved skole/barnehage/kulturbygg til avslutning. Det ble gjort avtale på 80% i oktober og november, samt på timesbasis etter behov i desember 2020. Prosjektleder har vært belastet direkte på prosjektene.

10.2 (5.2.3) Digitalisering byggesaksarkiv

Utsatt til 2020

10.3 (5.1.4) Renholdssoner

Prosjektet er gjennomført på budsjett

10.4 (5.1.5) Renholdsmaskiner

Tiltaket er ikke i gang. Rammen overføres til 2021.

10.5 (…) Kommuneplanens arealdel

Tiltaket omfatter konsulenttjenester reguleringsplan Tolga sentrum øst og planutgifter knyttet til Tolga næringspark. Begge prosjekter er godt i gang., men ikke fullført. Kommuneplanens arealdel ikke påstartet i 2020. I følge revisjon kan ikke planarbeid i sin helhet lånefinansieres, men tas av kommunes øvrige ramme. Arbeidet med Tolga sentrum øst er imidlertid utløst av byggeprosjektet ved Tolga skole, barnehage og kulturbygg, og ses derfor i sammenheng med dette investeringsprosjektet. Arbeidet ved Tolga Næringspark er direkte utløst av næringsutviklingsbehov.

10.6 (5.1.8) Omregulering Vetlåsen/Tolgensli

Koronasituasjon har påvirket framdrift av disse prosjektene i 2020. Det er forhandlet om grunnerverv fra en grunneier i Vetlåsen, og det er dialog med andre grunneiere i forhold til muligheter for å få til utvidelse av Vetlåsen boligfelt. Ferdigstilling av fellesareal i Tolgensli må skje i samarbeid med innbyggere i feltet. Denne prosessen må tas i 2021.10.7 (5.1.2) Vingelen skole, tilpasninger bygg og vognrom

10.7 (5.1.2) Tolga sykehjem, nye senger

Det er ikke kjøpt inn senger i 2020. Anbudsrunde og inngåelse av innkjøpsavtale/rammeavtale ble påbegynt 2020 og sluttføres våren 2021. Etter at denne avtalen er inngått så er det et behov for innkjøp av noen senger.

10.8 (5.2.1) Tolga sykehjem, utbedringer sykehjemsfløy

Arbeidet er ikke kommet i gang i 2020, og rammen overføres 2021.

10.9 (5.1.5) Lagerhall vaktmestere

Prosjektet er ferdigstilt. Prosjektet hadde et merforbruk på 200 000 i forhold til budsjett. på oppsetting av lagerhallen. Det er to ting som gjør at prosjektet blir dyrere enn budsjettert. Det ene er høyere kostnader med fundamentene enn forutsatt. Det andre er prisjustering på selve hallen i forhold til prisen som ble hentet inn i forbindelse med budsjetteringen av prosjektet.

10.10 (5.1.11) Oppgradering kommunehuset

Det var ikke kapasitet til å gjennomføre prosjektet i 2020. Midlene overføres til 2021.

10.11 (5.1.7) Barnehage, skole og kulturhus – ombygging og nybygg

Prosjektet fortsatte etter oppstart i 2019. Barnehage ble ferdigstilt i juli og tatt i bruk i august. Ny formingsavdeling ble ferdigstilt og tatt i bruk i høst. Kulturdelen er bygningsmessig ferdig, men det gjenstod noen arbeider på tekniske anlegg slik at bygget ble ikke overtatt i sin helhet i 2020. Restramme overføres til 2021.

10.12 (5.1.8) Barnehage, skole og kulturhus – uteområde

Opparbeidelse av utearealene for barnehagen og skolen i hovedsak ferdigstilt. Det gjenstår asfalteringsarbeider rundt barnehage og noen berørte områder rundt skolen. Arbeider foran kulturbygget gjenstår. Disse arbeidene ble ikke påbegynt i 2020 da byggeprosjektet benyttet arealene til riggplass. Utearealene sluttføres i 2021.

10.13 (5.1.6) Damanlegg og demning Store Tallsjøen

Ikke utført i 2020. Ramme overføres til 2021.

10.14 (5.2.14) Velferdsteknologi

Anbudsrunde ble avsluttet i 2020, og leverandør er nå valgt. Det er fortsatt ikke foretatt noen investering for Tolga kommune sin del, men det er nå planlagt å skifte ut alarmsignalanlegget på sykehjemmet høsten 2021. Ramma på 125 000,- overføres til 2021.

10.15 (5.1.2) Vingelen skole, tilpasninger bygg og vognrom

Gjenstående tiltak ble ferdigstilt i 2020.

10.16 (…) **Varmesentral**

Prosjektet ble ferdig stilt i 2020, blant annet med utomhusarbeider som ble tatt sommeren 2020. Ut fra de beregningene som foreligger, så er det en mer kostnad i prosjektet som medfører en ekstra kostnad på Tolga kommune på 350 000 som må dekkes inn. Det gjenstår noe avklaring med andre parter om anleggsbidrag og økonomisk avklaringer med underleverandører i prosjektet.

10.17 (…) Gang sykkelvei Tolga bru østsiden

Tiltaket er gjennomført

10.18 (5.1.7) Chrome book

Tiltaket er gjennomført. Midlene ble brukt til utkjøp av pc-er som skolene leaser i dag, for å erstatte 10 år gamle pc-er. Senere innkjøp vil være cromebook og pc. Vi ønsker å lage en IKT plan for framtidige behov som er i tråd med nye læremetoder / fagfornyelsen. IKT strategien samordnes i FARTT kommunene for å få mest mulig lik plattform.

11. Investeringer – VAR-området – selvkost 2020

11.1 (5.3.2) (5.3.2) Hovedplan – vann og avløp

Arbeidet er i hovedsak ferdig. Plan ikke lagt fram for politisk behandling. Dette gjøres i 2021. Ubrukt ramme overføres til 2021.

11.2 (5.3.6) Prøveboring grunnvannsbrønn

Det er krav om å ha en egen reservevannkilde. Driftsassistanse ved Rambøl har gjort forundersøkelser ved Heljesbekken. Målinger på kapasitet i m3 vil bli gjort i 2021.

11.3 (5.3.2) Vann og avløp i sentrum (ved skole og kulturbygg)

Prosjektet med å legge om vann og avløp i sentrum i forbindelse med byggeprosjektet skole, barnehage og kulturhus, er sluttført. Arbeidene ble noe mer omfattende enn planlagt grunnet omlegging av traseen.

11.4 (5.3.3) Vannledning – kryssing av Glåma

Arbeidet med å legge krysse Glåma med ny hovedvannledning er ferdigstilt. Ledningen er tilknyttet til nettet på østsiden. Tilknytning til nettet på vestsiden er et eget prosjekt. Prosjektet ble gjennomført sammen med arbeidene med VA i forhold til byggeprosjektet på skole, barnehage og kulturbygg.

11.5 (5.3.1) Vannledninger Tolga vest

Prosjektet ble ikke gjennomført i 2020 da det ikke var kapasitet til å gjennomføre prosjektet. Midler overføres til 2021.

11.6 (5.3.2) Ledningsnett Sjukhusmoen og Kråkmoen

Prosjektet ble ikke gjennomført i 2020 da det ikke var kapasitet til å gjennomføre prosjektet. Midler overføres til 2021.

11.7 (5.3.3) Næringsområde sør for Finden

Det er opparbeidet næringsområde sør for Finden. Her er område ferdig planert. Det som gjenstår for ferdig området er toppdekket. Dette blir utført sommeren 2021

Vann og overvann er lagt langs næringsområdet med avgrening for vann inn på tomten. Tilknytning av ledningsnettet mot eksisterende utføres i 2021.

11.8 (5.3.4) Forprosjekt jordrenseanlegg ved Tolga Næringspark

Prosjektet ble startet opp i 2020. Resterende ramme overføres til 2021.

OPPSUMMERING INVESTERINGER

Det har i 2020 vært størst fokus på vårt hovedprosjekt Barnehage, skole og kulturhus med uteområde. Det har også vært arbeidet mye å tilrettelegge for videre utvikling av næringsareal ved Tolga næringspark.

Investeringsregnskapet for 2020 viser at det er et vesentlig merforbruk (2.751.588) som vi ikke har lånemidler til.

Dette skyldes først og fremst manglende salg av eiendom i forbindelse med nybygget, men også investeringer, spesielt på VAR-området, som ikke var budsjettert og som heller ikke var satt opp med finansiering. Vi hadde tatt høyde for dette med manglende salgsinntekt, men merforbruket ble såpass stort likevel. Dette er rapportert om i tertialrapporter, men var vanskelig å forutsi helt omfanget av i oktober da saken om refinansiering av investeringer var ble tatt.

Vannledningsnett som ble lagt ned i forbindelse med ny fjernvarmetrase var ikke i utgangspunktet ikke budsjettert.

Infrastruktur og tilrettelegging for næringsutvikling ved Tolga næringspark er en del dyrere enn forutsett.

Lagerhall: Prosjektet hadde et merforbruk på 200 000 i forhold til budsjett. Det er to ting som gjør at prosjektet blir dyrere enn budsjettert. Det ene er høyere kostnader med fundamentene enn forutsatt og det andre er prisjustering på selve hallen i forhold til prisen som ble hentet inn i forbindelse med budsjetteringen av prosjektet.

Varmesentral: Prosjektet ble ferdig stilt i 2020, blant annet med utomhusarbeider som ble tatt sommeren 2020. Ut fra de beregningene som foreligger, så er det en merkostnad i hele prosjektet som medfører en ekstra kostnad på Tolga kommune på 350 000 som må dekkes inn. Det gjenstår fortsatt noe avklaring med andre parter om anleggsbidrag og økonomisk avklaringer med underleverandører i prosjektet.